

YENİ ÇAĞ

- **V. Perlo**: Amerikan ekonomisinde temel gelişme
- **A. Çarakçiyef**: Enternasyonalizmin yaratıcı gücü
- **R. Iskaro**: Lâtin Amerika devriminin itici güçleri
- **G. Cogniot**: Romain Rolland – savaşta bizimle
- **A. Al-hac**: Kürt meselesinin çözüm yolu

AKTÜEL PROBLEMLERİ

(Lâtin Amerika devriminin itici güçleri)

Lâtin Amerikanın kurtuluş savaşında işçi sınıfı

KOMÜNİST KAHRAMANLAR

Güneşle beraber

BASKIYA VE DEMOKRATLARIN KOVUŞTURMASINA KARŞI

İran yurtseverlerini işkenceden kurtaralım

ÖZEL SAYFALARIMIZ

TKP Merkez Komitesi Birinci

Sekreteri Yakub Demir yoldaşın SBKP-nin XXIII. Kongresinde

yaptığı selâmlama konuşması

4 (22)

Nisan

1966

B A R I Ş V E S O S Y A L I Z M P R O B L E M L E R İ

Bu sayıda :

Viktor Perlo

Amerikalı iktisatçı

Asen Çarakçiyef

Bulgaristanlı filozof

Rubens Iskaro

Arjentina Komünist Partisi Merkez Komitesi Üyesi

TÜSTAV

Amerikan ekonomisinde temel çelişme

Viktor Perlo

İktisadi buhranları hafifletmek veya büsbütün engellemek, iktisadi gelişmeyi hızlandırmak amacını güden yeni Amerikan iktisadi politikasını anlıyabilmek için, bu çabaları engelliyen çelişmeleri incelememiz; özellikle temel çelişmenin – yani günden güne artan bir üretim kapasitesiyle, kitlelerin sınırlı tüketim imkânları arasındaki çelişmenin-gelişmesini incelememiz, bu çelişmenin nedenlerini, köklerini, kapitalist sömürülmeye meydana gelen gelişmede aramamız gerekiyor. Toplumsal çelişmelerde süreli ve sınırsız bir artış görülmez. Bu gibi çelişmeler, düzensiz şekilde gelişir, birbirine karşıt etkenler tesiriyle, bazan frenlenir, hattâ bir süre için durdurulur. Bu etkenler olmasaydı, bir iktisadi âlet, kapitalizmi çoktan silip süpürmüştü. Bununla beraber, kapitalizm kendine özgü koruma ve düzenleme metotlarından faydalanır. Bu çarelerden bazıları aşağı yukarı kendi kendine ortaya çıkar; bazıları ise, kapitalist tekeli grupları, bugün de en güçlü tekellerin âleti olan devlet, bilerek kullanır.

A. Temel çelişme

Üretimde ve üretim kapasitesinde görülen eğilim – yani üretimin kitlelerin satın alma yeteneğini aşma eğilimi – iktisatta birbirini izliyen refah ve buhran dönemlerini tâyin eden, en önemli etkidir. Hiç şüphesiz, Marks tüketimin azaltılmasına taraftar değildi, ama bu konuda şöyle diyordu: «Her ciddi buhranın temel nedeni, kitlelerin yoksulluğu, tüketim yeter-

sizliğıdır. Oysa kapitalist üretiminde görülen eğilim, üretim güçlerini, toplumun mutlak tüketim kapasitesiyle ancak sınırlı imiş gibi arttırmaktır.»

Kapitalistler bütün üretim hesaplarını ve projelerini, milligelir temeline dayanarak; yani bütün toplumun mutlak tüketim kapasitesini göz önünde tutarak yaparlar. Yahut da, tüketim malları ürettikleri zaman, hesaplarını mevcut şahsi gelire göre, başka bir deyimle bütün toplum katlarında potansiyel olarak mevcut olan özel tüketim yeteneğine göre kurarlar. Ama kapitalistlerin eline geçen artıkdeğerin büyük bir kısmı, kâr getirecek yatırımlara ayrılır, hiç bir zaman tüketime ayrılmaz. Böylece piyasanın sınırlı oluşu, genel kişisel gelirin gelişmesinden ileri gelmiyor; daha çok, emekçilerin eline geçen gelirin sınırlı olmasından doğuyor. Emekçilerin eline geçen gelirin, genel kişisel gelirden daha düşük oluşu, gelişen milli gelire yetişememesi, fazla üretimi ve iktisadi buhranları meydana getirir.

Bu gelişme, ücretlilerin sömürülme sürecinden de doğmaktadır. Ama refah-buhran, geriliş-artış dönemlerini tesbit eden sömürme oranındaki gelişme eğilimi ve düzeyidir. Sömürme oranı devamlı olsa, emekçilerin sömürülmesinden meydana gelen artık-değer, belirli oranlarla, yeniden yatırılsa ve tüketilse, genel iktisatta – özellikle donatım mallarıyla tüketim malları arasında; bir de tüketimle üretim arasında – dengeli bir yapı sağlanır: iktisat daha muntazam şekilde gelişir, refah-buhran dönemleri birbirini izlemez. Fakat pratikte bu şartlar hiçbir zaman aynı dönemde meydana gelmez. Oldukça kısa dönemlerle birbirine yaklaşırlar.

1. Artık-değer ve üretimde emeğe düşen hisse

Dengesizlikleri doğuran en önemli unsurlar, emek gücünün sömürülme oranında, yani artık-değer oranında meydana gelen değişimlerdir. Bu oranı durmadan yükseltmek üzere, kapitalistler produktiviteyi yükseltme, çalışma tempolarını hızlandırma, ücret artışlarını engelleme, hattâ ücretleri indirme, iş haftasını uzatma, hayat pahalılığını arttırma yollarına başvuruyorlar. Yürütülen bu savaşta, işçi sınıfı ise, bilinçli veya bilinçsiz olarak, artık-değer oranını düşürmeye, hiç değilse, artmasını engellemeye çalışıyorlar.

Burada İkinci Dünya Savaşından sonra emek gücünün sömürülme oranında meydana gelen değişiklikleri inceleyeceğiz. Bu oranı dolaysız olarak hesaplamıyacağız. (Böyle bir hesap için gereken istatistikler kolay bulunmayacağından, bir de, bu oranın nisbi olarak hesaplanması, Amerikan işçi sınıfının yürüttüğü savaşı daha iyi belirteceği için.) Meselâ burada, üretimin değerinde emeğe düşen payın hesaplanmasıdır. Bu pay, artık-değer oranıyla ters oranlıdır.

Belirli bir dönemde, bir işçinin, emeğinin ilk dört saatına muadil bir ücret aldığını farzedelim; kalan dört saatın değeri ise işverenin cebine girmektedir. Artık-değer oranı böylece % 100 dür. Üretim değerinde işçiye düşen hisse de % 50 dir (8 de 4). Şimdi de, iş gününün 10 saate yükseldiğini, gerçek günlük ücretin ise değişmediğini farzedelim. İşveren böy-

lece 6 iş saatinın değerini kazanıyor; oysa işçi hâlâ 4 iş saatinın değerine muadil bir ücret almakta devam ediyor. Bu yeni şartlar içinde, artık-değer oranı % 150'ye yükselmektedir: 100 çarpı 6, bölü 4. İşçiye düşen hisse de % 40'a düşüyor: 10 üzerinde 4. Buna karşılık, artık-değer oranının % 100'den % 67'ye inmesi, emek gücüne düşen hissenin % 50'den % 60'a yükselmesi demektir. Görüldüğü gibi, artık-değer oranı aksi yönde değişmekle kalmıyor, emeğe düşen hisseden çok daha hızla değişmiş oluyor.

Burada üretimde emeğe düşen payı, mutlak sayılarla hesaplamaya kalkışmıyacağız. Bu hissede meydana gelen değişiklikleri oranlarla ifade edeceğiz. Emeğe düşen hisseyi ölçmek için, üretim birimlerine düşen gerçek ücret oranlarını hesaplıyoruz. Başka bir deyimle, işçinin satın alabileceği mal hacmi ile ürettiği mal hacmini mukayese ediyoruz. Bundan kırk yıl önce Amerikan sendikalarının kullandığı hesap sistemi budur. İstatistik, yönünden, diğer sistemlere çok üstün olan bu hesaplama sisteminin, burjuvazi istatistikleri kendi çıkarlarına göre değiştirdiği ve düzenlediği için, değişik sonuçlar verdiği görülebilir.

Ama buna karşılık, bu sistemin faydaları ve üstünlükleri çoktur: örneğin bu sistem, istatistiklere oranla, emeğe düşen payın daha hızla azaldığını, artık-değerin ise daha çabuk arttığını açıkça göstermektedir. Elde edilen sonuçlar, İkinci Dünya Savaşından sonra, Amerikadaki iktisadi gelişmenin en önemli olaylarını gösterebilecek kadar açıktır.

2. Endüstride eğilimler

İktisadın en önemli kesimi, sanayidir. Tüketim malları üretiminde ödenen ücret ve aylıkların % 80'i, özel sektördeki bütün ücret ve maaşların % 40'ı sanayi alanına aittir. İktisadi ve siyasi yönlerden, sanayide emeğe düşen payın gelişmesi bütün diğer alanları etkiler. Üretim birimi başına düşen gerçek ücret oranları 1 numaralı cetvelde verilmiştir:

Cetvel No. 1
sanayide üretim birimi başına ödenen gerçek
ücretle itibari ücret 1957-1959 = 100

Yıl	Oran	Yıl	Oran
1947	99,5	1956	101,3
1948	98,8	1957	101,0
1949	100,0	1958	101,4
1950	95,9	1959	97,6
1951	96,8	1960	96,6
1952	98,5	1961	95,1
1953	99,8	1962	93,4
1954	101,2	1963	91,4
1955	98,4	1964	90,2

Onbir yıla yakın bir süre boyunca, emeğe düşen pay oranı aşağı yukarı hiç değişmemiştir. Görülen ufak değişimler, uzun sürmemiştir. Bu oran, iktisadi gerileme yıllarında yükselmiş, ama ilerleme yıllarında hemen tekrar inmiştir. Hattâ 1958 den itibaren, bu oran, üretimdeki eğilimlere bağlı olmadan, devamlı şekilde düşmüştür. Altı yıl içinde, emeğe düşen pay oranı 101,4 ten 90,2 ye inmiştir. Yani % 11 düşmüştür. Elimizdeki en son istatistiklere bakılacak olursa, 1965 yılının ilk yarısında bu oran 89'a düşmüş olacaktır.

Demek ki, burada emeğin sömürülme oranında, yani artık-değer oranında, çok hızlı bir yükselişle karşılaşırız. Artık-değer oranının 1958'de % 100 olduğunu farzedelim. Bu şartlar içinde 1964'e doğru bu oran % 125'e yükselmiştir. Ödedikleri her 100 dolarlık ücret veya aylığa karşılık 100 dolarlık açık veya gizli kâr alacaklarına, tekeller artık bugün 125 dolar kazanmaktadır. Bu da, fevkalâde büyük bir artış, iktisatta çok ciddi bir dengesizlik nedeni teşkil eder.

Sanayide emeğe düşen payın gelişmesi büyük bir önem taşıdığı için, bu değişmelerin doğruluğunu vergi istatistikleri kullanarak kontrol ettik. Sanayi işletmelerinde görünen değer artışına göre ücret ve aylıkların oranı, üretim birimi başına ödenen gerçek ücret oranına yakındır. Sanayi işletmelerinin sağladığı değer artışına göre, ücretler oranı, ortalama olarak, 1947 ile 1958 arasında % 53,8 den % 52,5 e; 1963'de de ani olarak % 48,9 a düşmüştür. Bu düşüşün temposu ve hacmi 1 numaralı cetvelde görülen oranlarda görülen tempo ve hacimlere yakındır. Vergi istatistikleri, haftalık ve aylık ücretleri ayrı ayrı vermektedir. Haftalık ücret alanların oranı harpten sonraki dönemde devamlı ve hızlı şekilde inmiştir: 1947'de % 40,7'den 1963'de % 32,6'a. Ama 1959 yılına kadar, ücretlerdeki artış, bu düşüşü telâfi ediyordu. Bununla beraber, 1958 ile 1963 arasında ilâve edilen değerde aylık ücretlere düşen pay bile biraz azalmıştır.

Haftalık ücret alanlara oranla, aylık ücret alanların sayısında görülen artışın bir nedeni, bilimsel ve teknik devrimlerdir. Bu devrimler, «tulûm giyen» işçilere oranla «kravat takan» işçilerin oynadığı rolün önemini arttırmıştır. Bu fark silâh sanayi üretimindeki ve memur sayısındaki büyük artışı göstermektedir. Bu her iki alanda üretime faydası dokunmayan ama ücret alan personel birkaç kat artmıştır. Öte yandan bu fark, yönetici ve yüksek kadrolara verilen ücret perdesi altında gizlenen kâr artışlarını da meydana vuruyor. Çoğu tüfeyi nitelikte olmakla beraber, bu cins ücretler emekçilerin genel alım kapasitesine dahil ediliyor. Bütün iktisadi inceleme ler de bu genel alım kapasitesine göre yapılmaktadır. Bu şartlar içinde, ilâve edilen değere oranla aylık ve haftalık ücret oranları, duruma ışık tutan bir sayıdır.

Harpten önceki dönemle mukayese edilince, bu oranın % 48,9'a düşmesindeki önem büsbütün meydana çıkıyor. XX. yüzyıl boyunca, ücret-

lerin artık değere oranı genellikle % 50 ile % 53 arasında kalmıştır. Bir kere ancak % 48,9'dan aşağı düşmüştür: 1929'da % 52,2 den % 46,7'ye inmişti. Bilindiği gibi, üretim güçlerindeki artışla kitlelerin tüketim kapasitesi arasındaki çelişme, 1929 yılında en keskin noktasına varıp kapitalizm tarihinin en korkunç buhranı ile sonuçlandı. Bugün ise 1929'taki orana yaklaşmaktayız, düşüş hızı da 1920 yıllarındaki hızdır. Gerçekte, 1963'den beri emeği sömürme oranındaki artış hesaba katılırsa, belki de 1929'daki alçak orana varılmıştır bile. Bu sayılar, önemli bir dengesizlik etkeninin devamlı varlığını göstermektedir. 1929 şartlarını hatırlatan başka şartlar da ortaya çıkmıştır, ama bu konu yazımızın çerçevesini aşar.

Hiç şüphesiz bugünkü şartlar 1929'daki şartlardan oldukça farklıdır. Devletin yardımından faydalanan tekellerin elinde, çelişmelerin bazı sonuçlarını etkisiz bırakacak, üretim-fazlalığı buhranlarına engel olacak güçlü silâhlar bulunuyor. Ama yine de bu benzerlikleri ciddiye almamız gerekiyor. Bu benzerlikler karşısında yaklaşan büyük bir tehlikeden bahsedilebilir. Vaşington ve Wall Street çevrelerinin dönem dönem gösterdiği iyimserliğin pek yerinde olmadığı söylenebilir.

3. Genellikle özel sektör

1957–1959'dan bu yana, sanayide, madenlerde, kamu hizmetlerinde ve tarımda üretim birimi başına düşen gerçek ücrette önemli bir düşüş görüldük. Sanayiden başka bütün bu sektörlerde bundan önce de düşüşler olmuştur. Son yıllarda taşıtlarda da buna benzer bir düşüş görülmektedir. İnşaat ve perakende ticaret alanlarında, yani en az güvenilir verilerin sağlandığı alanlarda, durum değişmiş görünmüyor. Maliye, kamu hizmetleri, toptan ticaret ve ulaştırma ile ilgili istatistikler bulunmamaktadır.

Ama hafif sanayi ile özel sektörle ilgili bütün istatistiklerde, emeğe düşen payın çok azaldığını, emeği sömürme oranının, yani artık-değer oranının çok arttığını göstermektedir.

Cumhurbaşkanlığına bağlı İktisadi Konsey üyeleri, özel sektörde, işçi ve saat başına düşen produktiviteyi (emek verimliliği) yine işçi ve saat başına düşen ücreti yaklaşık olarak hesaplıyorlar. Bu hesapları tüketim fiyatları oranı ile mukayese edersek, özel sektörde üretim birimi başına ödenen ücret oranlarını elde ederiz. Bu resmi hesapların amacı, emeğe düşen pay oranlarını gerçekten daha yüksek göstermektir. Buna rağmen, 2 numaralı cetvelde görüldüğü gibi, emeğe düşen pay 1958'den bu yana devamlı şekilde azalmıştır.

1956 ile 1964 yılları arasında, bu oran % 6,4 kadar düşüyor. Endüstri ile ilgili 1 numaralı cetvelle mukayese edilirse, düşüş burada yarı yarıyadır. Bu cetvelde, özel sektörde sömürme oranı $\frac{1}{3}$ dir. Endüstri ile ilgili cetvelde ise, $\frac{1}{4}$ tür. Ama bütün özel sektör için verilen sayılar çok değiştirildiğine

Cetvel No. 2

Özel sektörde üretim birimi başına ödenen gerçek ücret oranı 1947-1964
(1957-1959 oranı = 100)

Yıl	Oran	Yıl	Oran
1947	101,3	1956	102,0
1948	98,4	1957	100,9
1949	99,1	1958	99,3
1950	96,8	1959	99,5
1951	95,7	1960	99,6
1952	97,1	1961	98,7
1953	98,0	1962	97,0
1954	99,0	1963	96,1
1955	97,8	1964	95,5

göre, $\frac{1}{4}$ oranı gerçeklere daha yakın olacaktır. Her halde İktisadi Konseyin verdiği sayılar bile, 1955 den bu yana artık-değer oranının yükseldiğini ve emeğe ödenen payın azaldığını ispatlamaktadır.

B. Aksi yönden işliyen etkenler.

Daha yukarıda gördüğümüz gibi, İkinci Dünya Savaşından sonra özellikle 1955 den bu yana - gittikçe artan emeğin sömürülme oranı, emekçi kitlelerinin tüketim kapasitesini çok azaltmıştır. Aynı yönden işliyen bir ikinci etken de rol oynamıştır. İkinci Dünya Savaşından hemen sonra, işçilerin elinde, savaş yılları içinde sarfedilmediği için birikmiş 10 milyar dolarlık tasarruflar bulunuyordu. Emekçiler, bu para ile piyasaya çıkan tüketim mallarını satın alabildiler; ama bu tüketim, işçilerin normal gelirinin çok üstündeydi. O dönemde, tüketim malları üretimi geçici, ama fevkalâde yüksek bir talep çerçevesi içinde, gelişebildi.

Bu tasarruflar bitince, genel tüketim kapasitesi, normal üretime oranla azalmaya başladı, bu da ücretlilerin emeğine ödenen pay oranının düşüşünü keskinleştirdi.

Buhrana götürebilen bütün bu eğilimlere rağmen, ekonominin iç dengesi korunabildi, meydana gelen buhranlar kısa süreli ve sınırlı olmuştur. Hiç şüphesiz, bunda dış etkenler rol oynamıştır. Bu dış etkenleri iki gruba ayırabiliriz:

a) Milli üretimde meydana getirilen değişiklikler. Bunlar özel tüketimin rolünü; ve sonuç olarak, genel tüketim mallarınının üretimini karşılayabilecek ücret gelirini azaltmıştır.

b) Üretimde ve dağıtım dolaşımında ücret yolundan başka yollara başvurularak emekçilerin tüketim kapasitesinin artırılması.

Daha ileride göreceğimiz gibi, hükümetin aldığı tedbirler, özel sektörde

alınan tedbirlere oranla daha geniş etki yapınca, tüketim dolaşımında ve üretimde değişiklikler meydana geldi.

1. Üretim mallarında yapılan değişiklikler

1950'den sonra, gayri-safi milli hasılatla özel tüketimin payı birden bire düştü, ama buna karşılık, hükümet tüketimi aynı oranda arttı. 1947–1950 yılları arasında ortalama tüketim masrafları gayri-safi milli hasılatın % 68'ini geçti, sonra her yıl ufak inişler kaydederek, % 64'e düştü. Hükümetin ham maddelere ve taşıtlara sarfettiği para tutarı, ilk dört yıl içinde gayri-safi milli hasılatın % 13'üne yakındı. Sonradan % 2'yi bile geçti. Ülke içinde yapılan özel yatırımlarda fazla bir değişiklik olmadı. Bunlar gayri-safi milli hasılatın % 15'ini pek geçmedi (fevkalâde elverişli şartların hüküm sürdüğü ilk yıllar müstesna). Ham madde ve hizmetler alanlarında safi ihracat (istatistikler bu konuda güvenilebilir bilgi vermemektedir) harpten sonraki ilk yıllarda % 1'i geçti, ama sonradan bu oranı ancak buldu.

Böylece büyük değişiklik Kore savaşı döneminde özel tüketimden askeri tüketime geçiş şeklinde meydana geldi; İktisadi yönden, İkinci Dünya Savaşı içinde biriken ve o ara yeni tükenen paranın yerini tuttu. Ama Kore savaşıdan sonra, gayri-safi milli hasılatın genel bileşiminde önemli bir değişiklik olmadı. Bu şartlar içinde, Kore savaşı, 1957–1959 yıllarında başlayan, emeğin payında görülen düşüşe engel olmamıştır.

Demek oluyor ki ikinci tip etken, yani özel üretimde ödenen ücretten başka ilâve gelir etkeni, emeğin sömürülme oranında görülen artışı telâfi eden başlıca unsur olmuştur. Bu ilâve gelir birkaç şekil almaktadır.

2. Mali sektörün ve dağıtım kollarının genişletilmesi

Sermaye işlemleri ve hizmetler eskiden beri sömürücü sınıfların servetine ve kazancına paralel olarak gelişen alanlardır. 1953'e doğru, sanayi ücretleri 1947'ye oranla % 231'e yükseldiği bir dönemde, bu sektörler, yine 1947'ye oranla, mali sektörde % 332'yi; hizmetler sektöründe % 299'u buluyordu. Burjuva iktisatçıları için, bu sektörlerde görülen gelişme, iktisadi dengeyi sağlayan bir unsur, kitlelerde refahın arttığını gösteren bir işarettir.

İçinde bir gerçek payı olmakla beraber, bu iddialar durumu olduğundan bambaşka göstermektedir. Hizmetlerin artması ve genişlemesi kitlelerin refahı ile ilgili değildir. İktisadi dengeyi ancak belirli sınırlar içinde ve geçici bir süre için sağlayabilir. Hattâ bazı şartlar içinde, aksi etkileri bile olabilir.

Mali sektörde personal sayısının ve ücret tutarının artışı, varlıklı sınıfların, şirketlerin kasalarında yığılan, tekelci örgütlerin günden güne daha çeşitli şekiller alan muamelelere ayırdığı fevkalâde büyük servetleri yan-

sıtmaktadır. Emperyalist burjuvazinin, nisbi olsun, mutlak olsun, sayısı günden güne artan dış muamelelerini yapabilmesi için, gereken memur sayısı çok yüksektir.

Hiç şüphesiz, eskisine oranla, emekçiler bugün banka hizmetlerini daha çok kullanıyorlar. Ama sadece kredi ile aldıkları malların taksidini yatırmak, işverenlerin bugün daha çok çekle ödedikleri ücretlerini almak için bankaya gidiyorlar. Bunda da bir refah belirtisi görmek imkânsızdır. Üstelik para muamelelerinin çoğu eskisi gibi kapitalist sınıf hesabına yapılmaktadır.

Bugün hızla gelişen servis (hizmet) endüstrileri, zenginlerin işleri ve şahsi menfaatleriyle ilgili olanlardır. Kitlelerin ihtiyaçlarına cevap verenler değildir. Örneğin, eğlence ile ilgili endüstrilerde, verilen ücret toplamı, sanayideki ücretlerden çok daha yavaş artmıştır. (Bu durumun bir nedeni herhalde televizyonun geleneksel eğlencelerin yerine geçmesidir.) En çabuk gelişen servisleri incelemek her halde ilginç olur. Aşağıdaki gruplarda ücretlere ayrılan para miktarı 1947 ile 1963 yılları arasında 4 kat artmıştır.

<i>Servis tipi</i>	<i>1947'deki ücretler oranla 1963 ücretleri</i>
Ticaret servisleri (reklam servisleri dahil)	558
Sağlık servisleri	482
Özel eğitim servisleri	475
Hukuki servisler	428

Burada görüldüğü gibi, reklamla ilgili servislerin en başta bulunması bir tesadüf değildir. Amerikan ekonomisinde tüfeyle faaliyetlerin en çok para getireni reklamcılıktır. Hukuki servisler de çoğu zaman burjuva sınıfının tüfeyle faaliyetleridir.

Sağlık servisleri ile özel eğitim servisleri alanlarında durum o kadar belirli değildir. Bugün zenginler eskisine oranla sağlıkları için daha çok para sarfediyorlar. Ama emekçiler de bu alanda ağır yükler yüklendiler. En iyi örgütlenmiş işçiler arasında, geniş kesimler eskisine oranla birçok bakım hakları elde ettiler. Özel okullara ayrılan masrafin bir kısmı işçi sınıfına yüklenmiştir (dini mahalli okullar dahil). Ama bu alandaki büyük artışın asıl nedeni, zenginlerin özel ilk ve orta okulları, özel kolej ve üniversiteleri devlet okul ve üniversitelerine tercih etmeleridir. Bunlar çocuklarına ileride iyi para getirecek bir meslek, toplumun üst katlarında bir yer sağlamak istiyorlar. Oysa bütün yüksek mevkilerin yolu, özel okullardan geçmektedir.

3 Numaralı cetvel tüketim masraflarına oranla ücretlerin artışını vermektedir.

Cetvel No. 3

Genel tüketim masraflarına oranla özel ve mali servislerde ödenen ücret tutarları

Yıl	Milyar (dolar)	Tüketim masrafları oranı
1947	16,0	9,7
1948	17,3	9,7
1949	17,9	9,9
1950	19,3	9,9
1951	21,1	10,1
1952	22,6	10,3
1953	24,3	10,4
1954	25,5	10,7
1955	27,8	10,8
1956	30,5	11,3
1957	32,8	11,5
1958	34,8	11,9
1959	37,7	12,0
1960	40,7	12,4
1961	43,4	12,9
1962	46,4	13,0
1963	49,3	13,1
1964	52,6	13,2

1947 ile 1964 yılları arasında genel masraflar 3,25 kat artmıştır. Oysa bütün özel ücret tutarı ancak 2,5 kat artmıştır. Tüketim masrafları ile mukayese edilince, bu endüstrilerdeki artışın piyasayı nasıl koruduğu anlaşılır. Mali ve özel servislerde ödenen ücret toplamı, tüketim masraflarına oranla, 1947 de % 9,7 den 1964 de % 13,2 ye kadar yükselmiştir. Bu nisbi artışın toplamı tüketime sarfedilseydi, 1964'te tüketim mallarına ayrılan 14 milyar dolarlık bir tüketim masrafı yapılmış olurdu. Oysa, tüketim için sarfedilen para, bu artan miktar değildir. Bu paranın bir kısmı vergilere gitti, bir kısmı biriktirildi, bir kısmı de, hizmetler için para sarfeden başka emekçilerin gelirinden bir aktarma teşkil etti.

Bununla, beraber, kapitalistlerin servisler için sarfettiği artık-değerin bir kısmını teşkil eden ve işçi sınıfının tüketim kapasitesini arttıran birkaç milyarlık bir artış kaldı.

Cetvelden anlaşıldığı gibi, bu endüstrilerde ücretlere sarfedilen paralar her yıl mutlak olarak büyüdüğü gibi (iki yıl hariç) her yıl nisbi olarak da arttı. Bu da kitlelerin tüketim kapasitesini az da olsa – arttıran bir etken teşkil etti.

En önemli nisbi artışlar, gerileme yıllarında düzenleyici bir rol oynamıştır. Üstelik en hızlı artış, 1955–1961 dönemi içinde, – yani genel ekonominin durgunluk döneminde meydana gelmiştir. Her halde mali sistemde

ve hizmetlerde görülen gelişme bu dönem içinde oldukça ciddi olabilecek buhranları engellemiş oldu. Ama çok az farklı nisbi yıllık artışlar göz önünde tutulunca, bu sanayilerin gelişmesinde oynadığı dengeleştirici ve hızlandırıcı rolün pek önemli olmadığını belirtmeliyiz.

Bu olaylara, buhranlara karşı gelecek garantiler diye bakan burjuva iktisatçıları yanırlıyorlar. Gerçekte bu olaylar genel ekonominin dengeli olup olmamasına bağlıdır. Ani bir buhran çıktığı takdirde, bu etkenler aksi yönden işlemeye başlar; o zaman mali sistemle hizmet endüstrileri iktisadi bir kat daha zayıf düşürecek bir etken haline gelebilir. 1920 yıllarında da, mali sistemde ve hizmet endüstrilerinde hızlı bir gelişme olmuştur. 1929'a oranla, bu gelişme 196'da ücret tutarında daha büyük bir artışa yol açmıştır. Ama 1930 büyük buhranı başlayınca, finans ve hizmet endüstrileri, genel deflasyon hareketini durduracağına hızlandırdı, ücrete sarfedilen para oranı da dört yıl içinde % 38'e düştü.

3. Kredi ve ipotekler

Taksitle satış Amerikanın hayatında bir müessese haline gelmiştir. Tüketim eğilimleri üzerindeki etkileri ve ekonomik anlamı çok önemlidir. Örneğin, bütün yeni otomobillerin % 70'i taksitle satılmaktadır; açılan krediler ortalama 2.800 dolar'lıktır. Bu da aşağı yukarı orta kaliteli bir otomobilin fiyatı demektir. Ödemede gösterilen kolaylıklar çabuk tüketilen malların satışını azaltmış, uzun süre kullanılacak malların satışını arttırmıştır.

Burjuva iktisatçıları için, tüketim kredileri talebi ve genel iktisadi faaliyeti teşvik eden bir etkidir. Kredinin kullanış şeklini tayin eden kaideler, konjonktüre etki yapmak üzere hemen değişikliğe uğratılabilir. Enflasyona engel olmak için taksitlerde o kadar kolaylık gösterilmez. (Kore savaşı döneminde olduğu gibi.) Aksine, tüketimin azaldığı yıllarda kolaylıklar arttırılır.

Tüketim kredilerinin hacminde İkinci Dünya Savaşından sonra hayret verici bir artış oldu. (1948'de 8,4 milyarlık dolardan 1964'te 76,7 milyara yükseldi.) Bu tutarın en büyük kısmını taksitle yapılan satışlar teşkil ediyor. Bütün tüketim kredisi bir yıl içinde devresini bir iki defa tamamlıyor. – yani kredi ödendikten sonra tekrar borç olarak veriliyor. Bu önemli sayı, bu alanda ödenmemiş taksitlerin tutarıdır. Harpten sonraki dönemde çoğu zaman, kredi miktarı her yıl birkaç milyar arttı. 1965'deki artış her halde bir rekor teşkil edecektir: 8 milyarı geçti.

Hiç şüphesiz, bu krediler, ilk bakışta, kapitalizmdeki çelişmelere karşı kullanılabilecek kolay ve kârlı bir yol sanılabilir. «İşçilerimiz genel tüketim için yapılan tüketim mallarını satın alacak kadar para kazanamadıklarına göre, eksik gelen payı onlara borç olarak verelim, faizle, ve diğer narhlarla ilâve bir kazanç elde edelim . . . » Bankerler ve bankerlerin menfaatlarına hizmet eden iktisatçılar işte böyle düşünüyorlar.

Hiç şüphesiz, kredi, İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde iktisadi gelişmeyi teşvik etti. Özellikle uzun süre kullanılan tüketim malları alanında. Ama kanaatımıza göre, kredinin bu teşvik edici niteliği sona ermek üzeredir. Çünkü alıcıların günden güne daha büyük borçlar altına girmeleri, Amerikan kapitalizminde büyük bir dengesizlik etkeni, mali bir felâkete yol açabilecek büyük bir tehlike haline geliyor.

Burjuva iddialarındaki en büyük eksiklik, faizlerin teşkil ettiği yükü göz önünde tutmamalarıdır. «Mutedil faiz» le ilgili reklamlara rağmen, İktisadi Araştırma Bürosunun yaptığı yeni bir araştırma şu gerçeği ortaya koydu: 1959'da – diğer ilâve masraflar hesaba katılmadığı halde – ortalama faiz oranı gerçekte % 13,3'ü buluyordu.

İkinci Dünya Savaşından sonra, borçlanma nisbeten önemsiz olduğu ve çok hızla arttığı yıllarda, kredi artışı eski borçların faizlerini aşıyordu. Bu da kitlelerin tüketim kapasitesini iyice arttırıyordu. Ama bugün fevkalâde büyük borçlardan çok ağır faizler alınmakta, ve faizlerin toplamı, kredi artışı aşmaktadır. Örneğin 1964'te tüketim kredisinde, 6.800 milyonluk bir artış görüldü. Bu sayı, bir rekor teşkil ediyordu. Ama borçlar için verilen faizlerin toplamı 8.600 milyona yükseldi. (1.800 milyonluk bir fark.) Bankerler işe yatırılmayan artık-değerin bir kısmını tüketime aktarıyorlar, ama buna karşılık, birikime giden sermaye tutarı çok daha büyüktür. Tüketim kredileri alanında, yapılan muamelenin sonucu, kitlelerin gerçek tüketim kapasitesini azaltmak; üretim kapasitesiyle tüketim kapasitesi arasındaki devamlı çelişmeyi keskinleştirmektedir.

Gerileme yıllarında bu dengesizlik bir kat daha keskinleşir; çünkü o zaman kredi ya hiç artmaz, yahut da çok az artar. 1958'de tüketim kredisinde ancak 30 milyonluk bir artış görüldü. Oysa biriken borçlara ödenen faizler 5.100 milyona yükseldi. (4.800 milyonluk bir farkla) 1961 de, bu fark 4.900 milyonu tuttu. Böylece eski tüketim borçlarının yükü ekonomik dengesizliği arttırmakta, durumun düzelmesine engel almaktadır.

Bugün tüketim kredisiz, bütün Amerikan sermayecilerini zor bir duruma sokmuştur. Bu olayın gelişmesini durdurtmak üzere yapılacak her teşebbüs, bu dönemde, kitlelerin tüketim kapasitesini büyük ölçüde azaltır. Gerçekte her ay 6 milyonluk kredi bonoları birikmektedir. Başka yollardan borç bulunamayacağına göre, böyle bir teşebbüs tüketim malları endüstrilerinde fevkalâde büyük bir buhrana yol açar. Borç tutarını olduğu gibi muhafaza etmek, 1966'da birikecek olan 10 milyarlık faizlerin, kitlelerin tüketim ve satın alma kapasitesini frenlemesi demektir.

Ama tüketim kredisinin, tüketim gelirlerine oranla, mutlak ve nisbi olarak durmadan artması da, günden güne tehlikeli bir durum yaratır. Hattâ bir felâketle sonuçlanabilir. Ama bugün Amerikada olaylar bu yönden gelişmektedir. 1947 yılında, tüketiciler safi gelirlerinin % 6'ını kredi ile aldıkları malların taksitlerine ayırıyorlardı. 1950'de bu oran % 9'u buluyordu; 1965'de ise, bu işe gelirlerinin % 14'ünü ayırmak zorunda kalıyorlardı. Burjuva sınıfı, gelirlerine oranla, bu kadar borçlanmadığına

göre, gerçekte emekçilere düşen oran çok daha yüksektir. Bunun anlamını açıklayalım: Bugün işçi ücretlerinde, her 7 dolardan biri borçlara gitmektedir. Ve bu oran durmadan yükselmektedir!

Ama bankerler tüketim kredilerinden o kadar yüksek kazançlar sağlıyorlar ki, her zamanki ihtiyatlarını kaybettiler, bu gelişmenin nereye varabileceğini düşünmüyorlar. Filadelfya Federal Bankasının yayınladığı *Business Revue* dergisinde (Temmuz 1965) şunları okuyoruz: «Gelecekte, gelirlerdeki artışlara oranla, tüketim kredilerindeki artışın daha da yüksek olacağını tahmin edebiliriz. Geçen son beş yıl içinde olduğu gibi, önümüzdeki 5 yıl içinde de bu krediler rahatça % 50 artabilir... Tüketimde önemli bir artış sağlayabilecek bütün unsurlar mevcuttur. Bu çapta bir artış; tüketicilerin tediye kapasitesine tabii bir sınır teşkil edecek, gelirlerde tüketime ayrılabilecek bir oran olduğu iddialarını yalanlayacaktır.»

Er geç bu tüketim kredilerinin kötü sonuçları ortaya çıkacaktır. Bu sonuçlar çeşitli şekiller alabilir: Örneğin, mevcut borçların değerini çok azaltacak veya sıfıra indirecek bir enflasyon meydana gelebilir. Yahut da, başka alanlarda önemli bir talep doğuracak, bütün ekonomide olumsuz sonuçlar yaratacağı için yeni tüketim kredilerinden vaz geçme zorunluluğuna sebep olacak bir ekonomik savaş başlayabilir. Üçüncü ihtimal ise, bütün olumsuz sonuçları ile meydana gelen bir fazla-üretim buhranıdır.

Hiç şüphesiz devlet bu olayı frenleyebilir, tüketim borçlarının tutarını dereceli şekilde indirebilmek üzere, krediyi telâfi edecek tedbirlere başvurabilir. Örneğin, kitleler için devamlı bir gelir kaynağı sağlayabilir. Ama bugüne kadar, büyük Amerikan sermayesini yöneten çevreler, bu kadar akla uygun bir çözüm yoluna yönelmemiştir. Hattâ bu büyük tehlikeyi farkettiklerini gösterecek en ufak bir işaret göremiyoruz.

İpoteklerdeki artış da kredideki artış kadar şaşırtıcıdır. 1965 yılında ipoteklerin genel tutarı 200 milyar doları geçmiştir. Son 8 yıl içinde bu tutar 2 kat, son 20 yıl içinde 10 kat artmıştır. Bununla beraber, ipotek borçlarının artması, kredi borçlarının artışı kadar iktisadi etkilememektedir. Ödeme süreleri çok uzun olduğu için, yıllık ödemeler çok daha sınırlıdır. Faiz oranları da çok daha düşüktür (kredi faizlerinin % 50'i ancak).

Gerçekte ipotekler (ana borç ve faiz) kiralardır. Şekil bakımından ipotekle ev alan emekçi, evsahibi oluyor. Ama gerçekte ipotekle borç veren bankanın kiracısıdır. Birçok emekçi bu gerçeği anlıyorlar. Aylık ödemeler yüksek olmadığı için, emekçiler işsiz kalınca, veya başka bir eve geçmek isteyince, ipotekten vazgeçiyor, evi bankaya iade ediyorlar.

Gayri-menkul fiatları arttığı veya hiç olmazsa düşmediği müddetçe, bütün bu olaylar genel ekonomiye tesir etmiyor. Evleri geri alan bankalar, bu yapıları zarar etmeden satabiliyor. Ama gayri-menkul fiatları inmeğe başladığı an, durum başka olur. Tasarruf sandıklarının, yapı kredileri kooperatiflerinin, tasarruf ortaklıklarının bütün sermayesini, ipotekli gayri-menkul teşkil eder. Büyük bir iktisadi buhran – nedenleri ne olursa olsun – gayri-menkul üzerindeki ipotek sistemini iflâsa sürükler.

Bütün tasarruf sandıkları, bütün kredi ve tasarruf ortaklıkları mahv olur. Böyle bir durumda bu müesseselere yatırılan sermayeyi garanti eden Amerikan hükümeti, bunları ödeyecek parayı bulamaz. Ülkenin mali yapısı, 1933 buhranına benziyen bir buhrana sürüklenebilir.

4. Kitlelerin tüketim kapasitesine hükümetin sağladığı yardım

Hükümetin vergi politikası, buhran dönemlerine karşı kullanılabilecek en etkili silâhtır. Çünkü bu politika kitlelerin tüketim kapasitesini büyük ölçüde değiştirebilir. Kitlelerin tüketim kapasitesini arttırmak için, çeşitli yollara başvurulabilir: Devlet memurlarının, kontratla devlet hesabına çalışan firmalardaki işçilerin ücret ve maaşlarını arttırmak; emekli maaşlarını, sosyal sigortaları, yardımları yükseltmek, emekçilerden alınan vergileri azaltmak vb. Kitlelerin tüketim kapasitesini azaltmak için de, aksi yönden tedbirler alınabilir.

Resmi veya akademik incelemelerde, bu tedbirlerin iktisadi nedenleri, bu araştırmaların sınıf anlamı meydana vurulmuyarak, pek fazla basitleştirilerek anlatılır. Burjuva iktisatçıları, hükümetin mali politikasını, bütçe-deki açığın önemine göre ölçerler. Açık çok büyük olduğu zaman, hükümetin «halk» için, vergilerle aldığından daha çok sarfettiğini; iktisadi teşvik, halkın alım kapasitesine yardım ettiğini söylerler. Bütçede fazlalık olunca da, tersini söylerler.

Ama «halk» ne demektir? Çeşitli toplumsal sınıf ve tabakalar vardır. Vergi alanında hükümetin aldığı tedbirlerin etkileri, bütçedeki açığa veya fazlalığa bağlı değildir. Bu etkiler hükümetin yatırıma ayrılmayan fazlalığı, kitlelerin tüketim kapasitesini arttırmak için kullanmasına, veya aksine, kitlelerin tüketim kapasitesini artık-değer birikimi haline getirmesine göre değişir.

Örneğin, emekçilerin emekli maaşlarını ödemek için bankalardan borç almak; bu maaşları ödemek üzere, zenginlerin gayrimenkullerinden vergi almak kadar olumlu bir çözüm yolu değildir. Oysa birinci yol, bütçede açığa yol açacaktır. İkincisi ise açmıyacaktır. Hazine bonoları sahiplerine her yıl 10 milyarlık faiz ödenmesi, – bu dolarlar emekçilerden alınan vergilerden geldiğine göre – kitlelerin tüketim kapasitesini azaltmakta; deflasyonist bir nitelik taşıyan bir tedbir teşkil etmektedir. Oysa bu ödemenin sonucu olarak, bütçede açık veya fazlalık meydana gelmiyor.

Buhrana karşı alınan tedbirler hükümetin masraf tutarını ve vergi temposunu etkiliyor, ama masraf ve vergilerin özünü tâyin eden çeşitli hükümet programlarıdır. Örneğin, askeri bütçenin tutarını tâyin eden her şeyden önce dış politikada rol oynayan emperyalistlerin programı; Pentagon'un, silâh fabrikatörlerinin egemenliklerini, silâhlama yarışı yolu ile kazançlarını artırma istekleridir. Bununla beraber, belirli bir askeri program sınırları içinde, masraf tutarı buhranları önlemek endişelerine göre yıldan yıla, aydan aya değişmektedir.

Hükümet programında eğitime ve diğer sosyal hizmetlere ayrılan para tutarını tâyin eden, bu alanlarda hamleler isteyen emekçilerin ve diğer toplumsal güçlerin siyasi gücüdür. Ama masraf tutarındaki değişiklikler, buhranları önlemek endişelerine bağlıdır.

Federal askeri masraflar sivil masraflardan birkaç kat yüksektir. Çünkü askeri masrafları isteyen güçler çok kuvvetlidir. Ama sivil masraflar gibi, askeri masrafları da, bir dereceye kadar, tâyin eden; mali sermayenin yönetici çevrelerinin, hükümet masraflarını, iktisadi gelişmeyi arttıracak, buhranları önleyecek, bir silâh olarak kullanma istekleridir.

Biz burada hükümetin iktisadi alanda oynadığı teşvik edici rolü hesaplamaya çalışacağız. Bu amaçla, kitlelerin tüketim kapasitesini arttıran unsurları toplayıp; bu toplamdan emekçilerden alınan vergi tutarını indireceğiz. Aradaki farka, Keynes okulundan bir iktisatçı grubunun kullandığı deyimle, «hükümetin tüketim kapasitesine sağladığı safi yardım» ismini vereceğiz. Bu hükümet payından başka hükümetin kullanabileceği teşvik edici tedbirler olmakla beraber, bu «yardım», günden güne artan bir üretim kapasitesi ile özel ekonomide kitlelerin nispeten durgun kalan tüketim kapasitesi arasındaki temel çelişmeyi doğrudan doğruya telâfi etmektedir.

Hükümetin tüketime sağladığı yardım, ücretlerdir. Gayrisafi hasılatla «mal ve hizmetlere ayrılan hükümet masrafları» adını taşımaktadır. Ama herhangi bir emeğe karşılık ödenmiyen emekli maaşları ve sigortalar, bu gayri-safi hasılatla yer almaz. Bunlara «aktarma ödemeleri» adı verilmektedir. Bu ödemeler büyük bir hızla arttığı için, hükümetin intisat üzerindeki iktisadi etkisi, hükümetin gayri-safi milli hasılatındaki payı aşağı yukarı değişmediği halde 1950 den beri durmadan artmıştır.

Hükümetin sağladığı «safi yardım»i tesbit edebilmek için, toplamdan çıkarılacak vergiler de, ücretlerden alınan sosyal sigorta paralarıdır. Emekçilerin çeşitli mallar için ödediği, ve tüketim kapasitelerini azaltan bir etken teşkil eden dolaylı vergileri burada hesaba katmıyoruz.

1964 yılı için, hükümetin tüketim kapasitesine sağladığı safi yardımı hesaplıyalım:

Devlet memurlarının maaşları	364,3
Devlet için kontratla çalışan firmaların ödediği ücretler	36,6
Hükümetin ödediği «aktarma ödemeleri»	36,6
Özel «aktarma ödemeleri»	8,5
	445,4
Ücret ve maaşlardan sigorta için kesilen miktarı çıkartalım:	57,4
Hükümetin sağladığı safi «yardım»	387,7

Burada «yardım» kelimesinden maksat, kitlelerin tüketim kapasitesini arttıracak ekonomik fonksiyonu belirtmektir. Yoksa, burjuva iktisatçıların

iddia ettiği gibi, bu yardımın, hükümetin işçi sınıfına yaptığı bir hibe, toplumsal eşitsizliğe son verecek bir yol olduğunu sanmak büyük hata olur.

Bu yardımı hesaplarken, 71 milyarlık dolaysız gelir vergisi, işverenlerin sosyal sigortalara ödediği – ama sonradan daha yüksek fiat şeklini alarak emekçilerin sırtından telâfi edilen vergileri göz önünde tutmalıyız. Böylece, emekçilerin tüketim kapasitesinde sağlanan artış oldukça önemsiz kalıyor; oysa, bu «yardım»a karşılık, tekerciler hükümet servislerinden yararlanıyor; silâh fabrikatörleri, 11 milyon devlet memurunun, dolaylı dolaysız şekilde devlet için kontratla çalışan özel sektörde ise 7 milyon memurunun emiğinden faydalanıyorlar. Bu 18 milyon emekçinin emeği, burjuva sınıfına, özel sektörde ödenen ücretlere oranla, çok ucuza mal oluyor.

Yükarıdaki tarife göre, hükümetin kitlelerin tüketim kapasitesine sağladığı yardım artışını, 4 numaralı cetvelde ve harpten sonraki dönemde hesaplanarak verilmiştir.

Cetvel No. 4

1947–1964 yılları arasında hükümetin kitlelerin tüketim kapasitesine sağladığı yardım. (Bu hesaba özel sektörü ödediği «yardım» dahildir.)

Yıl	Hükümetin sağladığı «safi yardım» milyar (dolar)	tüketim masrafları oranı
1947	22,4	13,5
1948	26,0	14,6
1949	32,1	17,7
1950	33,4	17,1
1951	40,1	19,1
1952	47,3	21,5
1953	50,7	21,8
1954	49,3	20,7
1955	49,2	19,2
1956	49,7	18,4
1957	54,9	19,2
1958	64,1	21,9
1959	63,8	20,4
1960	64,4	19,6
1961	72,9	21,6
1962	75,7	21,2
1963	78,3	20,9
1964	87,7	22,0

Bu cetvelde görüldüğü gibi, kitlelerin tüketim kapasitesine hükümetçe sağlanan yardım, devamlı şekilde artmıştır. 1947 yılında 22,4 milyardan 1964'te 87,7 milyara çıkmıştır, yani 4 kat artmıştır. Genel tüketim masrafla-

rına oranla, hükümetin sağladığı bu «yardım» 1947 de % 13,5 den, 1956 da % 18,4 e, 1964 te ise % 22'ye yükselmiştir. Kore savaşı döneminde varılan oran, 1964 oranına yakındır. Ama çizilecek eğride bu istisnaya yer verilemiyebilir. Bu sayılardan şu sonucu çıkarabiliriz: hükümetin tüketime sağladığı safi yardım, özel sektörde emeğe düşen payın azalmasını telâfi eden en önemli etken olmuştur.

Bu etken aynı zamanda, ekonomik buhranları engelliyecek önemli bir etkindir. 1949'da 6,1 milyardan, 1958'de 9,2 milyara; 1961'de 8,5 milyara çıktı. (1954 yılı bir istisna teşkil eder, çünkü Kore savaşı için yapılan masraflar kesildiği için, o yıl bir ekonomik gerileme senesi olmuştur.) Yine ekonomik gerileme yılı olan 1958'de, tüketim masraflarında 8 milyarlık bir artış oldu. Ama hükümetin tüketime sağladığı yardım da 9,2 milyar arttı. Bu artış olmasaydı, tüketimde mutlaka büyük bir düşüş olurdu, ve ekonomik gerileme daha tehlikeli bir hal alırdı. Gerileme yılları olan 1949 ve 1961 yıllarında da buna benzer oranlar görülmüştür.

Gerileme yıllarında hızla artan hükümet «yardım»ında, refah yıllarında, duraklama eğilimi görülmektedir. Gerçekte refah yıllarında hükümet programlarındaki artışları telâfe etmek üzere, işsizlik sigortaları ve hükümet yardımı indirildi, ücretlerden alınan vergiler çoğaltıldı.

Bunu 1955–56 ve 1959–60 yıllarında görüyoruz. Ama 1962–63 yılı bir gerileme senesi olduğu halde, hükümetin tüketime sağladığı yardım biraz arttı. Bu artış Kennedy döneminde, askeri bütçede görülen hızlı artışın sonucudur. 1964'te, fiatlarda ve talepte ani bir artış oldu, ama hükümet yardımı oranı da birden bire arttı. 9,4 milyara varan artış, harpten sonraki dönemin ilk artışlarını bile aştı. 1964 yılında bu artışın başlıca nedeni, vergilerde yapılan indirim olmuştur. Gelişme yıllarında genellikle görülmiyen bu artışın sonucu olarak, hükümetin, kitlelerin tüketim kapasitesine sağladığı yardım tüketim masraflarının 2/5'ini kapattı.

Hiç şüphesiz, bu istisnai artış, 1964 sonlarına doğru beklenen gerilemeyi engelledi, ve bugün görülen hızlı gelişmeye yol açtı. 1960 yılları boyunca hükümetin kitlelerin tüketim kapasitesine sağladığı yardımda görülen en hızlı artışlar, üretimde emeğe düşen payın hızlı düşüşünü telâfi etmiştir.

Öte yandan, hızlanan artışların sonucu olarak, sınırlı ve hızlı bir iktisadi gelişme sağlamaya çalışan hükümetin yeni «teşvik politikası» meydana geldi. Bu politika 1965'de de izlendi. Johnson programının uygulanması ile, sivil federal masraflarda yılda iki milyarlık bir artış oldu. Oysa bundan önceki programlar 0,7 milyarlık bir artış öngörüyordu. Vergilerde indirimler yapıldı, ama bunlar, iktisatçıların kanaatine göre, özel ekonomide günden güne artan çelişmeleri telâfi edemeyecek kadar önemsiz tedbirlerdi. Viyetnam savaşı ile ilgili olarak, askeri masraflarda görülen fevkalâde büyük artış yeni bir unsurdur. Bu savaş, iki üç yıl daha askeri masraflarda yılda 5 milyarlık bir artışa yol açacaktır.

Sonuçlar

Talebi yaklaşık olarak dengeleştirmek ve üretimle tüketi kapasitesi arasındaki çelişmenin keskinleşmesini telâfi etmek üzere gereken hükümet «yardımı»nın hesaplanması, teknik yönden daima mümkündür. Bu iş, ekonominin genel değerlendirilmesi çerçevesi içinde ve yaklaşık olarak yapılabilir. Vergi politikası, kapitalist ekonomideki anarşiden doğan, çeşitli bölge ve sanayilerde meydana gelen iniş ve çıkışlarla başa çıkamaz. Örneğin, uçak ve yapı sanayilerinde görülen buhranlar, 1961'den bu yana devam eden genel gelişme döneminde meydana geldi. Saldırgan emperyalistlerin ve silâh fabrikatörlerinin başvurduğu başlıca yol, askeri bütçeyi genişletme yoludur. Ama bu metot bazı bölgelerin veya sanayilerin faaliyetlerinde inişlere çıkışlara yol açıyor. Çünkü askeri bütçenin yapısı değişebileceği gibi, silâh siparişleri alan firmalar da sık sık değişebilir.

Genellikle bile, teknik olarak bir vergi politikasının olumlu şekilde uygulanabilmesi imkânı, bu olanağın yüzde yüz gerçekleşeceği anlamına gelmez. Gerçek iktisadi durumun yanlış değerlendirilmesi, yanlış yürütülen tahminler, devamlı bir gelişmeye yol açacak müdahaleyi sonuçsuz bırakabilir. Yönetici sınıflar arasında, bu sınıflarla işçi sınıfı arasındaki siyasi çatışmalar, siyasi müdahaleleri frenliyebilir veya sonuçsuz bırakabilir.

İktisatta, üretim kapasitesiyle kitlelerin tüketim kapasitesi arasındaki çelişmeden başka çelişmeler de meydana gelebilir. Bu çelişmeler iktisada çeşitli şekilde zarar vermekte, temel çelişmeye bulunacak çarelerin uygulanmasını zorlaştırabilir, hattâ imkânsızlaştırabilir.

Bu çelişmelere karşı kullanılan metotlar – kredi ile hükümet bütçesindeki açık – sanayi yapısındaki gerilimi şiddetlendirir, ciddi bir mali buhran tehlikesini artırır. Askeri «tırmanma»lar, müdahale politikası, ödeme bilançosundaki açığı artırır, bu açık ise ekonominin üzerindeki baskısını şiddetlendirir.

Amerikan burjuvazisi iktisadi buhrana karşı şiddetli bir müdahale politikasına girişti. Bu yola Batı Avrupa ve Japon burjuvazisinden çok daha sonra başvurdu. Ama öteki emperyalistlere oranla, Amerikan hükümetinin bu politikası daha da saldırgan, daha askeri, daha halk aleyhtarı bir öz taşımaktadır. Bu yüzden de Amerikan emekçileri bugün Amerikada hüküm süren gelişmeden pek az faydalanabiliyorlar. Kendilerine vaadedilen toplumsal kazançlardan da yoksun bırakıldılar. Bu durumun sonucu olarak, Amerikan emperyalizminde ülkenin içindeki bütün gerilimleri keskinleştiren, tekeli burjuvazinin içinde iktisadi politikası konusunda büyük çelişmeler meydana getirebilecek gerilemeler görülmektedir.

İktisadi güçlüklerin Amerikan emperyalizminin saldırgan ve tehlikeli gidişini değiştirebileceğini: yahut da bu emperyalizmin, tarihsel artış oranını aşan bir artışa ulaşamayacağını sanmak yanlış olur. Ama Amerikan emperyalizminin artık iktisadi buhranlardan zarar göremeyecek hale geldiğini iddia

etmek te hata olur. Gerçekte, Amerikan emperyalizmi iktisadi buhranlardan büyük zararlar görebilir; saldırgan politikası – burjuvazi içinde meydana gelen geçici çatışmalardan başka – ileride meydana gelecek iktisadi ve siyasi gerilemelere yol açabilir.

Dış politikada köklü değişiklikler, emekçilerin toplumsal ve ekonomik isteklerinin yerine getirilmesi uğruna savaşıyan Amerikan ilerici güçleri, ülkenin iktisadi refahını uzun bir süre için kuvvetlendirecek yeni bir politikanın izlenmesini istiyorlar.

TÜSTAV

Bugünkü enternasyonalizmin yaratıcı gücü

Asen Çarâkçiyef

Marks'la Engels, bütün emekçilerin istismardan kölelikten ve harpten kurtulması için, başlıca şartın enternasyonalizm prensipi olduğunu söylediler.

Bütün ülkelerde, işçi sınıfının güttüğü amaçlar birdir: Kapitalizmin yıkılması ve komünizmin kurulması. Lenin'in belirttiği gibi: «Kapitalizm uluslar arası bir güçtür. Bu gücü yenebilmek için, işçiler arasında uluslararası birliğin uluslararası kardeşliğin varlığı da şarttır.»

Toplumsal evrim, enternasyonalizmin yaratıcı gücünün varlığını ispatlamıştır. Tarihsel dünya sürecinde, proletaryanın oynadığı rolün önemi arttıkça, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin milletler arası işbirliği de güçlenmiştir. Dünya sosyalist sisteminin gelişmesini; Asyada, Afrikada, Lâtin Amerikada gelişen milli kurtuluş hareketlerinin genişlemesini; kapitalist ülkelerde sosyalizm ve demokrasi uğruna yürütülen savaşların şiddetlenmesini, kısacası çağımızdaki bütün devrimci hareketleri başyana ulaştıran başlıca etken; ortak düşmana, yani dünya emperyalizmine karşı savaşan dünya devrimci hareketini, anti-emperyalist, barıştan yana güçleri meydana getiren başlıca grupların birbirilerini desteklemeleridir.

İkinci Dünya Savaşı içinde büyük darbeler yiyen emperyalizm, artık bugün dünya hegemonyasını elinde tutmuyor. Buna rağmen, emperyalist güçler – özellikle Amerika – sosyalist devrimlerin, milli kurtuluş hareketlerinin gelişmesini durdurmaya çabaladılar. Yeni bir güce ulaşan devrimci ve barışçı güçler, emperyalist saldırılara karşı koydular, emperyalizme yeni darbeler indirdiler. Emperyalistlerin Çin Hindinde, Korede, Mısırdaki giriştiği savaşlar, dünya sosyalist sisteminin ve bütün emperyalist aleyhtarı güçlerin, saldırıya uğrayan halklara sağladığı muazzam yardımlar sayesinde, saldırganların yenilgisi ile sonuçlandı. Bir yandan devrimci güçler milletler arası gerginliği hafifletmeye çabalarken, devrimci hareket ve çok önemli başarılar elde ediyordu. Bu başarıların en büyüğü hiç şüphesiz Küba devriminin zaferi olmuştur.

Bununla beraber, emperyalizm varoldukça, emperyalistler devrimci hareketleri boğmaya, tarihsel gelişmeyi durdurmaya yelteneceklerdir. Bu amaçlarını gerçekleştirmek için büyük çabalar sarfeden emperyalistler, dünya sosyalist sistemi içinde karışıklık çıkartmaya, devrimci ve barışçı güçleri, dünya komünist hareketinden ayırmaya çalışıyorlar. Gerici güçler için, bu metotlar, dünya devrimci sürecini zayıflatacak en başarılı yoldur.

Hiç şüphesiz, bugün, dünya güçlerindeki denge, emperyalizmin lehinde değildir. Buna rağmen Amerikan emperyalistleriyle ortakları bu son yıllarda üst üste saldırılara girişmişlerdir. Vaşington politikasının günden güne artan saldırgan niteliği, Viyetnam'da yürütülen utanç verici savaşla, bu savaş, Laos ve Kamboç'a yayma teşebbüsleriyle dile gelmektedir. Son zamanlarda, gerici güçler başka saldırılarda da bulundular: Amerikalıların ve Belçikalıların Leopoldville – Kongo'suna müdahaleleri; Amerikan deniz piyadelerinin demokratik güçleri ezmek üzere Dominika Cumhuriyetine çıkarılması; İngiliz emperyalistlerinin Aden'de ve bütün Arabistanda sömürgeci savaşlar yürütmeleri; Vaşington hükümetinin Küba devrimine karşı çeşitli provokasyonlar tertip etmesi; Brezilyada, Yunanistanda ve daha başka ülkelerde, Amerikan gizli servislerinin açık-kapalı yardımından faydalanan gerici hükümet darbelerinin düzenlenmesi vb.

Avrupada da şiddetlenen emperyalist saldırısı, özellikle Batı Almanyanın silâhlandırılması ve Bonn hükümetinin intikamcı politikası ile dile gelmektedir. Bonn'la Vaşington arasında, Batı Almanya ordusuna nükleer silâhlar sağlanması ile ilgili bir anlaşma gerçekleşmek üzeredir. Bu anlaşma, bugün Almanyanın müttefiği ve NATO üyesi bulunan bazı ülkelerin aleyhine işliyecektir. Federal Almanya Cumhuriyetini Viyetnam harbine sokmaya çalışan Erhart hükümeti çok tehlikeli bir politika yürütmektedir.

Saldırılarını şiddetlendirmeye, karşı-devrimler yolu ile başarılar elde etmeye çalışan emperyalistler, «soğuk harbi» hortlatmaya çabalıyorlar. Emperyalist aleyhtarı güçleri bölmeye çalışan dünya gerici güçleri günden güne kuvvetleniyor. Bu amaçlarına varmak için de ideolojik anlaşmazlıklar askeri, iktisadi ve siyasi baskı yollarına başvuruyorlar. Demokratik hareketleri, milli kurtuluş hareketlerini halktan ayrı düşürmek için kullandıkları başlıca silâh, komünizm aleyhtarlığıdır. Öte yandan, emperyalist aleyhtarı cephenin güçlenmesini engellemek için de bütün gerici ve milliyekçi güçleri seferber ediyorlar.

Ulusal ve toplumsal kurtuluş hareketlerinin güçlendiğini, demokrasinin ve sosyalizmin büyük adımlar attığını gören emperyalistler, ilerici ve devrimci güçlere karşı koymak, bu güçleri yok etmek üzere, emperyalizme özgü çelişmeleri çözümlemeğe çalışıyorlar. Ama bu amaçlarını bir türlü gerçekleştiremiyorlar. Örneğin, Viyetnam savaşında Fransa Amerikayı desteklemiyor. Bonn hükümetinin intikamcı eğilimleri, İngiltereyi, Fransayı ve daha başka Avrupa devletlerini endişeye düşürüyor. NATO, CENTO, SEATO ve Ortak Pazar gibi son yıllarda kurulan çok taraflı, uluslararası, siyasi, askeri ve iktisadi teşkilâtlar, bütün dünyada harekete geçen emperyalistlerin yeni saldırısında önemli bir rol oynamaktadır.

Şiddetlenen Amerikan saldırısı, bütün milli kurtuluş hareketlerini, üçüncü dünya ülkelerini tehdit ediyor; kapitalist ülkelerdeki devrimci ve demokratik hareketleri, sosyalist ülkelerde de sosyalizmin kurulması yönünden büyük bir tehlike teşkil ediyor. Amerikalıların Viyetnamda

giriştiği «tırmanma hareketi», bütün insanlığı, sonuçlarını tahmin bile edemeyeceğimiz bir tehlike ile karşı karşıya bırakıyor.

Bu tehlikeyi uzaklaştırmak; barışı korumak; devrimci ve demokratik hareketlerin gelecekteki gelişmesini, sosyalizmin ve komünizmin kurulmasını sağlayacak elverişli şartlar yaratmak istiyorsak, Viyetnamdaki saldırıya bir an önce son verdirmek sorunluluğundayız. Devrimci ve ilerici güçlerin faaliyetini geliştirmek, dünya komünist hareketinde milletlerarası dayanışmayı kuvvetlendirmek te bir zorunluluktur.

•

Devrimci güçlerin zafere ulaşmasında, enternasyonalizmin oynadığı rolün önemini belirten kardeş partiler, 1957 ve 1960 Moskova Konferanslarında dünya komünist hareketinin genel hattını tâyin ve tesbit ettiler. Bugünkü şartlar içinde, bu genel hat, bütün komünist ve işçi partileri için izlenecek temel ortak hareket hattıdır. Bugün dünya komünist hareketinde birliği bozan önemli çelişmeler görülmektedir. Bu çelişmeler varolduğu için de, en önemli sorun, bugün, Viyetnam'daki saldırıyı durdurmak üzere, milletlerarası dayanışmayı sağlamak; bütün kardeş partilerin, bütün devrimci hareketlerin yürüttüğü ortak mücadeleyi geliştirmektir.

Kanımızca, bu zorunluluk karşısında, dünya komünist hareketinde beliren anlaşmazlıklar tamamiyle ortadan kalktıktan sonra ancak, proletarya enternasyonalizminin gerçekleşebileceğini iddia etmek yanlış ve zararlıdır. Dünya komünist hareketini meydana getiren çeşitli gruplardan, milletlerarası sorumluluklarını yerine getirmelerini istiyebilmek için, ideolojik alandaki bütün anlaşmazlıkların ortadan kalkmasını beklemek te yanlış olur.

Şu önemli noktayı unutmıyalım: Marks'la Engels, proletaryayı milletlerarası dayanışmaya çağırdıkları dönemde, işçi sınıfında ideolojik birlik daha hiç gerçekleşmemişti. Birinci Enternasyonalde Marks'ın taraftarları çoğunluğu teşkil etmiyorlardı. Bu şartlar içinde, «Bütün dünya proleterleri, birleşin!» şiarı, işçi sınıfının çeşitli milli gruplarını hareket birliğine olduğu kadar; ideoloji ve pratik alanlarında birbirlerine yaklaştırmaya çağırıyordu. Bu çağrı, yürütülen mücadelede dayanışmayı gerçekleştirmede, çünkü bu dayanışma devrimci hareketi teşkil eden gruplar arasında, ideolojik birliğin tam anlamıyla gerçekleşmesine bağlıdır. Enternasyonalizm statik bir kavram değildir. Dünya devrimci hareketinin gelişme sürecinde, uluslararası işbirliği biçim ve yolları, komünist partileriyle devrimci ve ilerici hareketler arasında kurulan karşılıklı yardım ve dayanışma şekil ve yöntemleri günden güne mükemmelleşiyor, enternasyonalizmin özü günden güne zenginleşiyor.

Marksistler proletarya enternasyonalizmine hiç bir zaman bir sınır çizemediler: Devrimci hareketi meydana getiren grupları birbirinden ayırmak, bir ideoloji teklif etmek üzere bu prensipi kullanmaya kalkışmadılar. Aksine, Marksizme ihanet ettikten sonra II. Enternasyonalin liderleri çoğun-

lukla İkinci Dünya Savaşı içinde emperyalist burjuvazinin çıkarlarını savundular, Rus emekçileriyle Alman emekçileri birbirlerine düşman olduklarına göre, enternasyonalist dayanışmanın olanak dışı olduğunu iddia ettiler. II. Enternasyonalin liderleri şöven bir tutum takındıklarına göre, şövenliğe ve emperyalist harbe karşı yürütülen mücadele, gerçek enternasyonalizmi dile getiriyordu.

Büyük Oktobr Sosyalist Devriminden sonra, kapitalist ülkelerde proletaryanın ve bütün emekçilerin yürüttüğü savaşlar, birdenbire çok gelişti. Öte yandan, «Şafak» harp gemisinin top sesleri ile uyanan sömürgelerde, bağımlı ülkelerde milli kurtuluş hareketi geliyordu. Emekçilerin kurduğu devrimci teşkilâtların hareket ve işbirliği kuvvetlendi, milli kurtuluş hareketleri fevkalâde güçlendi ve genişledi. Bu yeni şartları göz önünde tutan Lenin proletarya enternasyonalizminin şiarına: «Bütün dünya proleterleri ezgi altında yaşayan bütün halklar, birleşin» şeklini verdi. Mesele, çeşitli devrimci hareketlerde ideolojik birliği sağlamak değildi. O dönemde kapitalist ülkelerde, proletarya enternasyonalizminin başlıca özelliklerinden biri, Sovyetler Birliğini, yani dünyada kurulan ilk işçi ve köylü devletini, gerici güçlerin saldırılarına, iftiracı propagandalarına karşı savunmaktı.

İkinci Dünya Savaşından sonra da, enternasyonalizmin özü ve şekli değişmiştir, daha mükemmel bir nitelik kazanmıştır.

Bugün, sosyalist ülkelerdeki komünist partilerinin ve dünya komünist hareketinin karşısına çıkan en önemli sorunlardan biri; barış demokrasi, milli kurtuluş ve sosyalizm uğrunda savaşan bütün güçlerin kalesini teşkil eden sosyalist dünyada, birliğin ve beraberliğin sağlanmasıdır. Milli kurtuluş hareketindeki ilerici unsurların menfaatları da, ortak düşmana, emperyalizme karşı yürüttükleri savaşta başlıca müttefikleri olan sosyalist dünyanın birliğini gerektirmektedir.

Bugün dünya kurtuluş hareketini yıkmak isteyen emperyalistler Sovyetler Birliğine karşı yürüttükleri savaş şiddetlendiriyor, Sovyet aleyhtarlığı silâhına sarılıyorlar. Bu şartlar içinde, proletarya enternasyonalizmine düşen en önemli ödev, dünya sosyalist sistemini, bütün sosyalist ülkeleri, düşmanların saldırılarından korumak, ilerici güçlerin en kuvvetli öncüsünü, Sovyetler Birliğini, savunmaktır.

Öte yandan, enternasyonalizmin başlıca amaçları, bugünkü üç büyük devrimci akım (yani dünya sosyalist sistemi, Asya, Afrika, Lâtin Amerika halklarının yürüttüğü milli kurtuluş hareketi, ve kapitalist ülkelerde işçi ve demokratik hareketler) da işbirliğinin tesbiti ve hareket birliğinin sağlanmasıdır. Daha önce belirttiğimiz gibi, bu hareket birliğinin gerçekleşmesi, günün temel sorunlarının çözümünü bağlıdır. Bu sorunlar, Amerikan emperyalizmin saldırılarına son verilmesi, barışın sağlanması, toplumsal gelişmesini sağlayacak elverişli şartların yaratılmasıdır.

Siyasal ve toplumsal şartların çeşitliği karşısında, Amerikan saldırısını durdurmak, Viyetnam halkını desteklemek üzere bütün emperyalist aleyh-

tarı ve barışçı güçlerin uluslararası dayanışması da çok çeşitli yol ve biçimler almak zorundadır.

Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkeler, Viyetnam halkına muazzam yardımlar sağlamaktadır. Konferanslar, gösteriler, basın yolu ile, sosyalist ülkelerde kamu oyu, Amerikan emperyalistlerinin saldırısını suçluyor, Viyetnam halkının yürüttüğü haklı savaşın başarıya ulaşması için her fedakârlığı göze alabileceğini belirtiyor. Öte yandan, Üçüncü Dünya ülkelerinde de gerek hükümetler, gerekse kamu oyu Viyetnam halkını desteklemektedir. Havana'da toplanan Asya, Afrika Lâtin Amerika Dayanışma Konferansı, bu ülkelerdeki kitleleriyle Viyetnam halkı arasındaki köklü dayanışmayı dile getirdi. Bu konferansta Amerikan saldırısına bir an önce son verilmesi istenildi.

Milletlerarası alanda, Havana Üç Kıta Konferansı Viyetnam halkını desteklemekle kalmadı. Asya, Afrika ve Lâtin Amerikanın 93 ülkesinden gelmiş delegelerin Havana'da toplanıp üç kıta halkları arasında bir dayanışma teşkilâtının kurulmasına karar vermeleri, bu teşkilâtın İcra Komitesini seçmeleri, milli kurtuluş hareketinde birliğin gerçekleşmesi, güçlenmesi yolunda büyük bir başarı teşkil eder. Havana Konferansı bütün emperyalizm aleyhtarı güçlerin kuvvetlenmesi yolunda atılmış önemli bir adım sayılır. Bu Konferansa davet edilen, Avrupa sosyalist ülkelerini, milletlerarası demokratik teşkilâtlarını temsil eden gözleyiciler, Konferansta yürütülen işleri, alınan kararları desteklediklerini açıkladılar.

Sorumluluklarını idrak eden emekçiler, demokratik ve barışçı güçler, Viyetnam halkına büyük bir destek sağlamakta; Viyetnam savaşına ve diğer emperyalist saldırılara son vermek üzere mücadeleye devam etmektedirler.

İtalyada, Fransada, Japonyada ve daha başka kapitalist ülkelerde, komünist partileri Amerikan saldırısını protesto etmek üzere sayısız gösteriler düzenlediler.

Bilim adamları, yazarlar, sanatkarlar, bu protesto hareketlerine katılmaktadırlar. Halk kitleleri, Amerikan saldırısını desteklemelerine son vermeleri için hükümetlere baskı yapıyorlar. Bu amaçla, komünistler demokratik ve solcu güçlerin birliğini kuvvetlendirmeye çalışıyorlar.

Şu önemli noktayı da belirtelim: Amerikada bile, ilerici güçler Amerikan emperyalistlerinin saldırgan politikasına karşı cephe almaya başladı. Amerikanın yönetici çevreleri, saldırgan dış politikalarına ve özellikle Viyetnam savaşına karşı yönelmiş geniş bir muhalefet cephesinin kurulmasını engellemeye çalışıyorlar. Bu amaçla başvurmadıkları yol kalmıyor: Viyetnam Demokratik Cumhuriyetini, «saldırıya geçen» dünya komünizmini suçlamalar; barış görüşmelerine taraftar olduğunu söyleyen Conson'un yalanları; Amerikan Komünist Partisine ve bütün barışçı güçlere karşı uygulanan yıldırma ve baskı politikası vb. Bütün bu çabalara rağmen, Amerikan halk kitleleri arasında büyük bir protesto hareketi gelişmektedir. Bu hareket çok çeşitli şekiller alıyor: Beyaz Sarayın önünde düzen-

lenen gösteriler, Barış Yürüyüşleri, bilim ve kültür alanlarında tanınmış şahsiyetlerin yaptığı açıklamalar, üniversitelerde gençlerin düzenlediği gösteriler vb.

Bütün devrimci ve ilerici güçler, dünyanın her tarafında baskı ve terör politikasına, özgürlüklerin ve hakların kısılmasına karşı savaşıyorlar. Bu dayanışmayı dile getiren hareketler, Endonezyada onbinlerce demokratik ve komünistin öldürülmesi, Irakta demokratik güçlere uygulanan terör ve baskı, Sudan Komünist Partisinin yasaklanması, İspanya ve Amerikada kanuni temelden yoksun mahkeme kararları; Lâtin Amerika ülkelerinde uygulanan gerici yıldırma politikası gibi çeşitli suçları protesto eden hareketlerdir.

Durumu objektif olarak inceleyince, varabileceğimiz sonuçlar şunlardır: Teşkilatlanmış ilerici güçler – özellikle sosyalist ülkeler, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı, barıştan yana ülkeler ve hükümetler – Viyetnamdaki Amerikan saldırısına olduğu gibi, bütün gerici hareketlere son vermek üzere, kararlı savaşlar yürütürse; Viyetnam halkına etkili, özellikle askeri yardımlar sağlayacak barışçı güçlerin ve hükümetlerin sayısı artarsa, Viyetnam harbi daha çabuk sona erer, Viyetnam sorununa Cenevre Andlaşması temeline dayanan bir barışçı çözüm yolu sağlayacak elverişli şartlar gerçekleşir; yeni bir dünya savaşı tehlikesi ortadan kalkar, devrimci ve ilerici hareketlerin genişlemesini kolaylaştıracak bir durum yaratılır.

•

Marksist partilerin milletlerarası sorunları ile milli ödevleri arasında sıkı bağlar vardır. Parti, milli sorunları çözmek için ülkenin işçi sınıfı ve halkı ile işbirliği yapamazsa, milletlerarası ödevlerini de yerine getiremez, diğer ülkelerdeki devrimci hareketlere de etkili bir destek sağlayamaz. Öte yandan, parti milletlerarası ödevlerini yerine getiremezse, kendini milliyetçi şöven eğilimlere kaptırırsa, eninde sonunda kendi işçi sınıfının, kendi halkının çıkarlarına zarar verir.

Yeni bir toplumun kurulması, iktidara geçmiş komünist partilerinin milli sorunu olduğu gibi, bu partilerin, milletlerarası ödevlerinden birini teşkil etmektedir. 1960 Moskova Bildirisi, Lenin'in yıllarca önce belirttiği gerçeği doğrulamaktadır: Sosyalizmin zafere ulaştığı bir ülkede, toplumsal gelişme süreci ile bu sürecin dünya devriminin güçlenmesi üzerindeki etkileri, iktisadi gelişmeyi kolaylaştıran etkilere sahiptir. Bildiride belirtildiği gibi, SBKP programında, komünizmin Sovyetler Birliğinde kurulması, bütün insanlığı ilgilendiren milletlerarası bir sorun olarak ele alınmıştır. Sosyalist dünyanın bütün komünist ve işçi partileri de sosyalizmin kurulmasına aynı açıdan bakmaktadır.

Sosyalist ülkelerdeki komünist partileri için, temel sorunlar, iç politika alanını ilgilendiren sorunlardır. Bu partiler, ortak mülkiyet prensipi temeline dayanarak, sanayiye, tarıma, bilimi, teknolojiye daha çabuk geliştirebilecek, daha başarılı kılacak; sosyalist demokrasiyi tamamlayabilecek, halkın

hayat seviyesini ve kültür düzeyini yükseltecek, ülkenin savunma gücünü kuvvetlendirecek üretim ve alış veriş yollarını elde etmeye çalışıyorlar. Dış politika alanındaki temel sorunları ise şunlardır: Bütün sosyalist ülkelerin eşitliği temeline dayanan, sarsılmaz bir dayanışmanın kurulması, ulusal ve toplumsal kurutuluş hareketlerine yardım sağlanması; emperyalist saldırıların her çeşidine karşı savaş yürütülmesi; dünya barışının korunması; kapitalist ülkelerle barış içinde yan yana yaşama sorununun çözülmesi. Hiç şüphesiz, bu iç ve dış sorunlara olumlu çözüm yolları bulunduğu takdirde, bütün kapitalist ülkelerdeki komünist partileri milli alanda öncü rolünü oynayabilecek, böylece milletlerarası ödevlerini de yerine getirebilecektir.

Kapitalist ülkelerde, bağımsızlığa yeni kavuşan ülkelerde ve hâlâ emperyalist boyunduruğu altında yaşayan ülkelerde savaş yürüten komünist partilerinin amaçları ile milletlerarası sorumlulukları arasında sıkı bir bağ vardır. Genellikle, gerek iktidarda bulunan gerekse iktidara henüz geçmemiş komünist partileri için, milli sorunların çözülmesi ve milletlerarası ödevlerinin yerine getirilmesi uğrunda savaş yürütmeleri, temel amaçlarından biridir. Bu şartlar içinde, proletarya enternasyonalizminin başlıca şartı, bütün komünist partilerinin eksiksiz eşitliğidir.

Sosyalist ülkelerin, bütün komünist ve işçi partilerinin ortaya attığı «halkların kardeşliği» şiarı, enternasyonalizmin en açık, en anlamlı belirtisini teşkil etmektedir. Geçen yıl, Hindistanla Pakistan arasında çıkan Keşmir ihtilâfı, sömürgeciliğin boyunduruğundan kurtulmuş ülkelere emperyalistlerden miras kalmış sorunların tipik bir örneğidir. Hiç şüphesiz, Hindistan-Pakistan ilişkilerinin bozulması, bu iki ülke arasında bir askeri ihtilâfın çıkması, iki ülke halkına ve dünya barışçı güçlerine zarar vermekte, saldıncıların çıkarlarına hizmet etmektedir.

Ocak 1966 da Hindistanın ve Pakistanın delegelerini bir araya getiren ve Sovyet hükümetinin de katıldığı Taşkent toplantısı, Hindistanla Pakistan arasındaki ilişkilerin düzelmesini sağladı. Fevkalâde önemli bir siyasi olay teşkil eden bu toplantıda, tarihte ilk defa olarak, sosyalist olmayan iki hükümet sosyalist bir devletin arabuluculuğundan faydalanarak anlaşmazlık konusu olan sorunlara olumlu bir çözüm yolu bulabildi. Böylece dış politikası ile barış davasına bağlılığını ispatlayan, halklar arasında kardeşlik bağlarının kurulması, barışın kurulması için devamlı savaş yürüten Sovyetler Birliğinin otoritesi bir kat daha artmıştır.

Gerçekler meydandadır: Viyetnam macerasına girişen, bütün devrimci güçlere saldıran Amerikan emperyalistleriyle müttefikleri, dünya komünist hareketini bölme, sosyalist ülkeler arasındaki hareket birliğini, milletlerarası dayanışmağı engelleme amacını güdüyorlar.

Partiler arasında varolan anlaşmazlıklara rağmen, bugünkü şartlar içinde, komünistler, emperyalist aleyhtarı, barışçı güçlerin yürüttüğü mücadeleyi geliştirmek, emperyalist saldırılarına ortak çabalarla karşı koymak

zorunluluğundadır. Öte yandan, ortak düşmana karşı yürütülen savaş ta komünistler arasındaki anlaşmazlıkları çözümlemesini kolaylaştırabilir.

Sosyalist ülkelerin, dünya komünist hareketinin, bütün barışçı ve devrimci güçlerin hareket birliğini zayıf düşürecek; başka bir deyimle emperyalist ve gerici güçlere karşı yürütülen savaşa zarar verecek bütün sorunlar, ikinci plânda kalmalıdır. Bugün Amerika'nın emperyalist saldırılarına son verecek, barış ve kurtuluş davasının zaferine yardım sağlayacak çok büyük çapta bir dayanışma gösterisi, bir zorunluluk haline gelmiştir.

TÜSTAV

Lâtin Amerikanın kurtuluş savaşında işçi sınıfı

(Lâtin Amerika devriminin itici güçleri)

R. İskaro

Lâtin Amerikanın kurtuluşu uğrındaki savaşta işçi sınıfının yeri sözkonusu olduğu zaman, her şeyden önce bütün dünyada işçi sınıfının bugünkü rolünü unutmamak ve bir de dünyanın bir parçası olan bu kıtada, şu veya bu ülkenin ve coğrafi bölgenin özelliklerine bakılmaksızın, işçi sınıfının ve onun eseri dünya sosyal sisteminin bütün sosyal gelişme süreci üzerinde gittikçe daha belirleyici bir etki yapmakta olduğunu gözönünde tutmak gereklidir.

Bu hususta, Lâtin Amerika, bir bütün olarak ele alındığında, bir ayrıcalık göstermez. Yani bu kıtada da, işçi hareketi, milli ve sosyal kurtuluş için savaşan güçlerin âdeta omurgasını teşkil eder. İşçi sınıfının yanısıra, emperyalizme karşı kurtuluş uğrındaki savaşa, köylüler, orta tabakalar, ilerici aydınlar ve milli burjuvazinin bazı grupları da gittikçe daha büyük ölçüde ve daha aktif olarak katılmaktadırlar. Fakat proleter olmayan tabakaların daha radikal çıkışları ve devrimci görüş ve tutumlara yaklaşmaları, işçi sınıfını kendi omuzlarına düşen sorumluluktan, devrimin öncüsü ve itici gücü olmak gibi tarihsel ödevinden azat etmiyor. Tam tersine, bu süreçler, işçi hareketinde birliği kuvvetlendirmeyi, bütün demokratik ve anti-emperyalist toplumsal güçleri milli ve sosyal kurtuluş savaşında tekcephede sınıksız birleştirmeyi daha zaruri ve ertelenmez bir ödev haline getiriyor. Bu birliği sağlama ve kuvvetlendirmenin, Amerikan kıtasında radikal değişikliklerle sonuçlanması gereken savaşı örgütlenme ve yönetmenin asıl sorumluluğu da elbette proletaryaya ve onun partilerine düşüyor.

Bilindiği gibi, geçen yüzyılın ilk yarısından, yani bütün kıtayı saran kurtuluş hareketi sonucunda İspanyol-Portekiz sömürge egemenliğine son verildiğinden beri, Lâtin Amerika ülkelerinin hemen hemen hepsi biçimsel bir bağımsızlığa sahiptirler. O zamandan beri, gerek bu ülkelerin gelişmesi, gerekse her birinde çeşitli alanlardaki gelişmeler karar tutmaz, biteviye değildir. Bugün bu kıtada güçlü feodal ve yarı-feodal kalıntıların

bulunduğu bölgeler olduğu gibi, sanayi ve kültürün nispeten gelişkin olduğu bölgeler de vardır.

Koşulların böyle çeşitli oluşunu gözden uzak tutmadan diyebiliriz ki, Lâtin Amerikada, kıtanın tümünde, büyük sayıda ve birikme yoğunluğu derecesiyle göze çarpan bir sanayi ve köy proletaryası vardır. Bu proletarya, kıtanın her ülkesinde, ekonomik, toplumsal ve politik hayatta önemi gittikçe artan bir rol oynamakta, siyasi ve mesleki örgütlenme bakımından nispeten yüksek bir seviyeye ulaşmış bulunmaktadır. Lâtin Amerikanın her ülkesinde Marksist-Leninist partiler vardır. Hızla kuvvetlenen ve ideolojik bakımdan yükselmekte olan bu partiler, proletaryanın sayıca en ağır bastığı ülkelerde o nispette daha büyük bir gelişme sağlamış ve olgunluğa ulaşmışlardır. Sendika hareketine gelince, hemen belirtelim ki, Lâtin Amerikanın bazı ülkelerinde, özellikle kıtanın güney kesiminde hayli güçlü olan birleşik milli sendika merkezleri vardır. Bir yandan, sendika hareketinde birlik uğrunda mücadele süreci içinde mesleki örgütlenme de yaygınlaşmakta, Karaip Denizi ve And kesimi ülkelerinde proletaryanın mücadelesi gelişmektedir.

Lâtin Amerikanın çağdaş kurtuluş hareketi içinde işçi sınıfının rolü tahlil edilirken, kanaatimizce, yukarıda saydığımız önemli objektif ve subjektif etkenler gözönünde bulundurulmalıdır.

*

Lâtin Amerika ülkeleri komünist partileri temsilcilerinin 1964 yılı sonunda yaptıkları toplantıda, çağdaş dünyadaki değişiklikler ve ortak savaş çerçevesi içinde kıtadaki işçi hareketine düşen ödevler açıklıkla tesbit edildi.

Bu toplantının dokümanlarında, kıtada işçi sınıfının yürüttüğü savaşın nicelik bakımından gelişmesinden başka, anın en başta nitelik bakımından geçirdiği evrim (evolüsyon) ve politik, anti-oligarşik, anti-emperyalist ve köklü devrimci karakteri de gösterildi. Ayrıca, Amerikada sosyalizm devrini açan ve kıtadaki işçi hareketini yeni kuvvetlerle esinliyen Küba Devriminin bu süreç üzerinde yaptığı etki belirtildi. Amerikan emperyalizminin, memleketlerimizin ekonomisi üzerindeki egemenliğini ne pahasına olursa olsun korumak ve politik, sosyal, kültürel hayatına açıkça karışmaya devam etmek niyetiyle giriştiği provokasyonların gizlediği tehlikeye dikkat çekildi. Tekellerin soygun ve sömürme plânlarını suya düşürmek, kahraman Kübanın sosyalizme doğru açtığı gediği güney ve batı yönlerinde genişletmek amacıyla Lâtin Amerika işçi hareketinde birlik ve dayanışmanın zorunlu olduğuna işaret edildi.

Lâtin Amerika emekçilerinin önemli bir kısmı, son yıllarda kendilerini işçi sınıfının politik öncüsüne gittikçe daha çok yaklaştıran fikirlerin etkisiyle sendika hareketi alanında kuvvetlerini birleştirdiler.

1964 yılı başında, Brazilya'da, Lâtin Amerikanın 18 ülkesinden sendika temsilcilerinin katıldığı bir kongre toplandı. Sendika hareketinde birlik şiarı altında geçen bu kongrenin daimi olması kararlaştırıldı. Bundan

maksat, zamanla kıtanın diğer ülkeleri sendika merkezlerinin de kongreye katılmasına imkân vermek ve böylelikle bütün kıta ölçüsünde sınıf savaşı ve anti-emperyalist savaş ilkeleri, birlik ve sosyal kurtuluş emelleri üzerinde kurulmuş güçlü bir sendika hareketi merkezi meydana getirilmesini sağlamaktır.

Netekim, bu amaca doğru, Lâtin Amerika sendika hareketinde birlik çabaları başarıyla genişlemekte, harekete Şili sosyalistleri ile hristiyan demokratlarının, Brazilya sol milliyetçilerinin, Uruguay sosyalistleri ile «Kolorado» Partisi üyelerinin, Arjantin Peroncu hareketinin bazı kollarının, Venezüellâ'nın bütün devrimci hareket taraftarlarının, Meksika Halkçı Sosyalist Partisinin ve kıtanın diğer birçok ülkesinden çeşitli politik akımlara mensup emekçilerin katılmaları sayesinde sendika hareketinde birlik kuvvetlenmektedir.

Lâtin Amerika Sendika Birliği Kongresi Küba Devrimini hararetle desteklediğini açıkladı. Lâtin Amerika proletaryasının ekonomik, politik ve sosyal istekleri uğrunda mücadelede elbirliği ile hareket programını onayladı. Demokratik hakları ve milli bağımsızlıkları savunmadan yana olduğunu ve savunacağını belirtti. Yeryüzünün bütün emekçilerinin birleştiği barış savaşının bayrağını yüceltti. Lâtin Amerika'da yürütülen kurtuluş savaşında işçi sınıfının tarihsel rolünü bütün ayrıntılarıyla tesbit etti.

*

Lâtin Amerika işçi sınıfı temsilcilerinin olağanüstü önem taşıyan bu iki toplantısı, bu kıta proletaryasının son yıllarda geniş ölçüler alan mücadelesiyle belirlenen sosyal bilincinin kuvvetlenmesi sayesinde yapılabildi.

Lâtin Amerikada grev hareketine dair istatistik rakamlar da, bu kıta proletaryasının bilinç ve savaşım yeteneğinin kuvvetlendiğini açıkça göstermektedir. 1950 yılları başlangıcında Lâtin Amerikada her yıl ortalama 2,5 milyon kişi grev yaptı. 1952-54 yıllarında bu sayı 6 milyona çıktı. 1955-57 yıllarında 9 milyona ulaştı. 1958-de yapılan grevlere katılanlar 11 milyondan fazlaydı. 1960 yılları başlangıcında ise grevcilerin sayısı yılda ortalama 20 milyonu buldu. Yani Lâtin Amerikada grev hareketi on yılın hamleleriyle hemen hemen on misli arttı.

Son yıllarda Lâtin Amerikada politik gericiğin kuvvetlendiği ve emekçilerin yaşama düzeyinin düştüğü göze çarpan bir gerçektir. Bu durumun temel nedeni, Amerikan emperyalizminin, yerli oligarşinin de yardımıyla, ülkede ekonomik ve politik kontrol kurma yolundaki yeni plânlarını gerçekleştirmesinde gizlenmektedir.

1950 yılları sonunda, Milletlerarası Para Fonu, Amerikalılararası Gelişme Bankası ve Milletlerarası Kalkınma ve Gelişme Bankası vasıtasıyla uygulanan sözümona «gelişme» plânları yürürlüğe girmiş, Lâtin Amerika Serbest Ticaret Birliği ve Merkezi Amerika Ortak Pazarı kurulmuş ve alabildiğine gürültülü bir kampanya ile «İllerleme Birliği» programı ilân edilmişti.

Bütün bu plânların ve «birlikler»in amaçları ne idi? Amaçlarının, Lâtin Amerikayı durgunluktan ve geri kalmışlıktan kurtarmak, kıtanın sosyal-ekonomik yapısını yenilemek, kapitalist gelişmeye ve halkların yaşama düzeyini yükseltmeye yardım etmek, memleketlerimizin endüstrileşmesini ve doğal servetlerinin daha iyi değerlendirilmesini sağlamak v. s. olduğu iddia ediliyordu.

Bu «geniş» görüşlerin akıl hocası Milletlerarası Para Fonu idi. Bu kurum Lâtin Amerikada 1953 yılında faaliyete geçmişti. Fakat Para Fonu'nun önerdiği gerici tedbirler – en başta iş ücretlerinin dondurulması isteği – bu kurumun pabuçlarını çabucak dama atılmasına sebep oldu. Bunun üzerine, aynı amaçları güdecek ve fakat yalnız hükümetler tarafından değil, geniş yığınlar tarafından da kabul edilebilecek bir plân ileri sürmek zorluğu ortaya çıktı. İşte 1961 yılında Punta-del-Este'de kabul edilen program böyle bir plân zorunluluğunun sonucudur.

Zengin ağabeyin Lâtin Amerikalı fakir akrabalarına ihsan ettiği «yardım» şalına bürünen «İllerleme Birliği» programı, kıtanın gelişmesini kemiren her derde deva olarak reklâm edildi. Gerçekte ise, bu «İllerleme Birliği» programı, çeşitli istikrazlar, mali reçeteler ve sermaye yatırımları sistemlerinin, yani Amerikan tekelleri tarafından – bir yandan kendi gerçek karakterlerini maskeleyerek, öte yandan halkların da kendilerini yoksulluk ve gerilik batağından kurtarabilecek bir yardıma avuç açtıkları intibainı yaratmak amacıyla – uygulanagelen yöntemlerin birtek yöntemde birleştirilmesi denemesinden başka birşey değildi.

Ne var ki, bazı satılmış önderler sendika hareketini emperyalistlerin plânlarına bağlamaya yeltenmiş ve yeltenmekte olsalar da, emekçilerin çoğu bu oltaya gelmediler. Bunlar, «İllerleme Birliği» programının gizli mekanizmini çabucak anladılar. Bu programla, kıta devletlerinin egemenliğini sınırlama, iç siyasetlerine karışma, tekellere bağlı örgütler vasıtasıyla hükümetlerin ekonomi politikalarını kontrol altına alma, Lâtin Amerika ülkelerine Amerikan mallarını, ham maddelerini ve hizmetlerini dayatma, Küba'yı tam ablukaya alma, memleketlerimizin halk eğitimini Birleşik Amerikanın emellerine uydurma, Lâtin Amerikada kendi malları için sürüm pazarını genişleterek, makine ve ham madde tedariki alanında tekel kurarak faaliyetlerini geliştiren ve önüne geçilmez endüstrileşme sürecini kendi takdirlerine göre ayarlamak isteyen Kuzey Amerika kumpanyalarının çıkarlarını savunma amaçları güdüldüğünü akvramakta gecikmediler.

Bilindiği gibi, Birleşik Amerika tekelleri her türlü ekonomik «entegrasyon» olanağından faydalanmakta kusur etmiyorlar. Maksatları, her «entegrasyon» üzerinde kontrol kurmak, kendi sermaye yatırımlarını arttırmak ve daha büyük kazançlar sağlamaktır. Oysa, Lâtin Amerikada etkin bir ekonomik entegrasyon için gerekli şartlar ancak işçi sınıfının ve geniş halk yığınlarının katılmasıyla yürütülecek aktif bir anti-emperyalist mücadeleyle

yaratılabilir. Ve şartları böyle hazırlanacak bir entegrasyon, kıtamızda buna katılan her ülkenin ve her halkın çıkarlarına gerçekten uygun olur; aynı zamanda onlara, diğer kıtalar ülkeleri ile, her şeyden önce sosyalist ülkelerle, hiçbir sınırlamaya bağlı olmadan yapacakları geniş ölçüde ticaretin meyvalarından yararlanma olanağını verebilir.

*

Kenedi'nin öldürülmesinden sonra, Goldvotr'ın şimdi Conson tarafından uygulanan saldırganlık programının açıklanmasından sonra, Man Doktrini'nin ilânından ve Brazilya'da bu doktrine göre tertiplenen gerici hükümet darbesinden sonra, hele Dominik Cumhuriyetine karşı girişilen açık ve alçakça saldırıdan sonra, artık Amerikan emperyalizminin Lâtin Amerika üzerindeki gerçek plânlarının ne olduğu hakkında kimsede şüphe kalmış olamaz. Amerikan emperyalizmi kendisini dinç hissettiği ve deniz piyadelerinin «Yunayted Frut Kompani»nin Konkvistador'ları (fatihleri) ile beraber yürüdüğü zamanlar, yani «kalın sopa» politikasını uyguluyarak Merkezi Amerika ülkelerine dalıp ölüm saçtığı ve her direnişi kırdığı devrede yaptığı gibi, bugün de önüne gelenin evine dalmaktadır. Dünya jandarması kesilen ve ne Lâtin Amerikada, ne de dünyanın başka bir yerinde yeni bir Küba olayına yol vermiyeceğini ilân edecek kadar küstahlaşan Amerikan emperyalizmi, yeryüzünün batı yarısında kurtuluşa doğru ilerliyen her memlekete karşı tek yanlı silâhlı saldırıya geçme hakkını benimsemektedir.

Ne var ki, Dominik Cumhuriyeti ve diğer Lâtin Amerika memleketleri halkları, daha önce Küba halkının ve bugün Viyetnam halkının yaptığı gibi, işçi sınıfının ve bütün dünya halklarının dayanışmasıyla de güçlenerek, saldırganın üstün kuvvetlerine silâhla karşıkoymaya hazır bulunuyorlar.

Bu şartlar içinde Lâtin Amerika işçi sınıfının tarihsel sorumluluğu son derece artmaktadır. Bununla beraber, savaşın genel milli karakteri işçi sınıfının birliğini ve toplumun diğer ilerici tabakalarıyla elele vermesini sağlamayı, bir yandan da Lâtin Amerika halklarının ortak düşmana karşı savaşta karşılıklı dayanışmalarını kolaylaştırmaktadır. Bunun karakteristik bir örneği, Arjantin'de işçisi, üniversitelisi, aydını, memuru, köylüsü, kadınları ve gençleri ve demokratik siyasi partileri ile bütün halkın ortak mücadelesine sendika hareketinin baş olmasıdır. Birleşik Amerikanın Dominik Cumhuriyetine müdahalesi sırasında, Arjantin Emekçiler Federasyonu, hükümetten, saldırganlara yardım için birtek Arjantin askeri bile göndermekten kaçınmasını istedi. Ve bu istek hayli etkili oldu. Başlangıçta, «Milletlerarası Barış Gücü» dedikleri karma kuvvete katılmak üzere asker göndermek niyetinde olan hükümet, sonra bu niyetinden vazgeçmek zorunda kaldı. Lâtin Amerikanın diğer ülkelerinde de buna benzer durumlar meydana gelmekte ve bu gibi başarılar durmadan artmaktadır.

*

Şüphesiz ki, bütün Lâtin Amerikadaki durumu genelliyen tesbitlerde belirli bir tehlike payı da vardır. Zira kıtanın çeşitli ülkelerinde olayların gelişmesi ve durum birbirinin aynı değildir. Örneğin, Arjantin, Brezilya, Meksika ve diğer bazı memleketler sanayileşme bakımından belli bir düzeye ulaşmışlardır, ve bu düzey birçok sanayi kollarında hayli yüksektir. Diğer ülkelerde ekonominin ayrı ayrı bazı kollarının nispeten daha gelişmiş olduğu, ve bu özelliğin o memleketlerin sanayileşmede belirli bir düzeye ulaşmalarına engel olmadığı göze çarpar. Netekim Şili, Peru ve Bolıvy'a'da maden üretimi; Venezüellâ'da petrol üretimi; Kolumbiya'da kahve üretimi; Merkezi Amerika ülkelerinde meyvacılık kolları nispeten daha gelişmiş durumdadır. Ekonomide emperyalistlerin dayatmış olduğu bu tek yanlı gelişme özellikleri çeşitli ülkelerin yabancı sermayeye değişik ölçülerde ekonomik ve politik bağımlılığa sürüklenmesi sonucunu hazırlamış ve bu memleketlerde sınıf güçleri arasındaki dengenin değişmesinde etkili olmuştur.

Bütün bunlar, gelişme düzeyi kendi ülkesinin özelliklerine uygun olan işçi hareketinde, savaş taktik ve stratejisinin de, devrimci sürecin gelişmesinde her işçi partisi ve sendika hareketi tarafından tutulan yolların da çeşitli olması gereğini ortaya koymaktadır. Bu da Marksist-Leninist teoriye tamamen uygundur. Kapitalist sömürgecilikten ileri gelen olayların ve süreçlerin çeşitli nitelik ve yönlerini gözönüne almak da bu teoriyi doğru olarak uygulamanın icabıdır.

Gerçi, olayların ve süreçlerin çeşitliliğini görmek de, bunların esas ortak karakter çizgisini, yani kapitalist sömürgeciliğin varlığını inkâr demek değildir. Netekim, kıtamızın bir grup ülkesinin tarihlerinde, gerek İspanyol-Portekiz sömürge egemenliği zamanında, gerekse emperyalist egemenliği döneminde, birçok ortak çizgiler vardır. Ve bu ortak çizgiler, o memleketlerin kurtuluş mücadelelerinin gelişmesinde ortak yönü belirlemiştir.

Lâtin Amerika ülkelerindeki durum gösteriyor ki, bunlar arasında farklar olsa bile, her birinin şimdiki illetlerinin kökü ekonomik yapıdadır. Bu yapının bütün Lâtin Amerika ülkeleri için ortak temeli de, bunların milli ekonomileri üzerindeki yabancı emperyalist egemenliği ve köyde yarı-feodal artıkların varlığıdır. Lâtin Amerika halklarının baş düşmanları büyük tekeller (en başta Kuzey Amerika tekelleri) ve onlarla elbirliği eden yerli oligarşidir. Bu tahlil, Lâtin Amerika işçi hareketi için – bu hareketin her ayrı memlekette mücadele taktik veya yöntemlerinin farklı oluşuna bakılmaksızın – kendine özgü bir ölçüdür.

Lâtin Amerikada örgütlü işçi hareketinde daha başlangıçtan itibaren kuvvetli bir anti-kapitalist tutum göze çarpar. Bunun böyle almasına, geçen yüzyılın sonunda bazı memleketlerde (örneğin Arjantin ve Uruguayda) ücretli işçilerin önemli bir kısmının Avrupalı mülteciler olması, aynı zamanda yüzyılımızın başında sendikalarda anarşist ideolojinin hâkim olması yardım etti. Bu haleti ruhiye sermayeye karşı kendiliğinden bir isyana dönüyordu. Marksist-Leninist teorisinin bundaki özel hizmeti, sosyal gerçek-

leri derinden derine tahlil ederek, işçi sınıfının düşmanlarının, genellikle halkın baş düşmanlarının tesbitine imkân veren sonuçlar çıkarmış olmasındır.

Şimdiki dönemde Lâtin Amerika proletaryasının çoğu savaşlarının köklü *anti-emperyalist* karakteri, bu yeni ve doğru yönelişin işçi hareketinde nasıl sağlam mevziler elde ettiğini gösteriyor. Ekonomik amaçlı birçok grevlerde anti-emperyalist isteklerin de ileri sürülmesi, şehir ve köy emekçilerinin milli kurtuluş ve sosyalizm fikirlerinden yana siyasi gelişmelerinin söz götürmez bir kanıtıdır. Bugün proletaryanın savaş programlarında, iş ücretlerinin artırılması, toplu sözleşme, çalışma şartlarının iyileştirilmesi v. s. gibi günlük istekler elbette baş yeri alıyor. Ama ekonomik savaş aynı zamanda politik savaşla örülüyor; demokratik hakları, milli bağımsızlığı, kendi kaderine buyruk olma ve içişlere karışmama prensipini savunma savaşı ile birleşiyor; büyük yabancı şirketlerin millileştirilmesi, büyük çiftliklerin istimlak edilerek toprakların dağıtılması ve ayırım yapmadan bütün ülkelerle serbest ticaret ilişkileri kurulması gibi anti-emperyalist istekleri gerçekleştirme uğrunda savaşa gitgide daha sıkı şekilde bağlanıyor.

Lâtin Amerikanın birçok ülkelerinde, günlük ekonomik istekler uğrunda geniş yığınları birleştirerek seferber eden ve kıyasıya ideolojik çatışma şartları içinde geçen savaştan milli ölçüde büyük savaşlara geçildiğini görmekteyiz. Örneğin, Panama halkı devlet egemenliği ve ülkenin toprak bütünlüğü uğrunda böyle bir savaş vermiştir ve vermektedir. Venezüellâ halkı petrol tekellerinin egemenliğine karşı; Brezilya halkı demokrasinin yerleşmesi ve milli ekonomi alanında köklü reformları destekleme uğrunda böyle bir savaş içindedirler. Şili'de, halk kuvvetleri cephesinin, iktidarı elde etmesine ramak kaldığı bir gerçektir. Arjantin ve Uruguay'da ise, genel grevler, ekonomik istekleri gerçekleştirmek için yürütülen savaşın sosyal yapıda köklü değişiklikler uğrunda savaşla kaynaşmasına yol açmış bulunmaktadır.

Lâtin Amerika proletaryasının çoğu savaşlarının nasıl göze çarpan bir anti-emperyalist ve anti-oligarşik yönü varsa, bu savaşların toplumdaki sınıf çelişmelerine verdiği değer de, yani çeşitli sosyal tabakaların – bunların çıkarları değişik olsa bile – ortak düşmanla çatıştıkları şartlar içinde, bütün çabaların faydasız bir mücadelede israfından kaçınmak kaygısıyla, her konkre durumda ana çelişmeyi belirleme eğilimleri de en az o kadar göze çarpmakta ve gitgide daha açık bir nitelik kazanmaktadır.

Meksiko'da, Brezilya'da, Kolumbiya'da ve diğer bazı ülkelerde köylülüğün eski savaş geleneklerini iyi kullanabilen işçi sınıfı, küçük çiftçilerin ve tarım işçilerinin geniş yığınlarını kendi devrimci mevzilerine çekmeye muvaffak oldu. Ve bu köylüler çoğu defa silâhı omuzlayıp partizan müfrezelerine katıldılar. Arjantin'de, Uruguay'da ve bunlardaki gibi orta tabakanın kalabalık, milli burjuvazinin gelişmiş olduğu diğer bazı memleketlerde, proletarya, bu sosyal tabakaların bir kısmını demokratik özgürlükleri savunma ve tekellerin egemenliğini sınırlama şiarı altında

yurtseverlik savaşına çekmeyi başarabildi. Ve bu sayede Lâtin Amerika ülkelerinde kapsamı hayli geniş birlikler kuruldu. Belirli ortak ödevlerin gerçekleştirilmesi için mücadeleyi amaç edinen en çeşitli sosyal tabakaların katıldığı halk hareketleri meydana geldi. Her şeyden önce anti-emperyalist karakteri açıkça beliren bu hareketler, baş düşmana karşı yöneltildiğinden, devrimci sürecin gelişmesine kesinlikle yardım etti ve etmektedir.

•

Lâtin Amerikada devrimci hareket gayrimuntazam bir gelişme gösteriyor. Bu hareket yer yer hâlâ zayıftır. Fakat, gerici yöneticilerin baskı ve demagoji politikasının yanısıra, emperyalizmin hiçbir vasıtayı esirgemedi bazı sendika önderlerini satınaldığını ve büyük sendika birliklerinin yönetim kurullarına kendi ajanlarını soktuğunu unutmamak lâzımdır. Bu elbette işçi sınıfının bilincini kuvvetlendirme çabalarına, konke eylemlerde birlik sağlama çabalarına belirli ölçüde zarar veren bir engeldir. Buna rağmen, bugün harekette emperyalizmin ve yerli oligarşinin yarattığı bütün güçlükleri aşarak gelişme eğilimleri gösteren yeni durumlar ortaya çıktığını da kaydetmek gerekir.

Öte yandan, proletaryanın bir kısım burjuvazi ile sağladığı birliğin çoğu defa süreksiz olduğu söz götürmez. Burjuvazi kendi devrimci yeteneklerini genellikle yitirmiştir. Onun ortaya çıkmakta olan ve şu veya bu ahvalde ilerici görüşleri tutan yeni tabakaları bile açık bir kararsızlık ve sebatısızlık göstermekte, tekellerin baskısı karşısında teslim olmakta, hattâ hainlik yapmaktadır. Netekim, Brazilya'da, Şili'de, Boliviya'da, Arjantin'de ve diğeri bazı ülkelerde bu böyle olmuştur. Bu acı tecrübe yığınlar için çok şey öğretmiştir. Bundan alınan derslerden biri de, menfaatleri tekeller ve oligarşi tarafından çiğnenen bütün sosyal grup ve tabakalarla işçi sınıfının kurduğu birliğin zaman zaman aksamasının sebebini, bu birliği sağlama arzu ve atılımları temeline oturtulan politikanın doğru olmadığına değil, hareketin yönetimini burjuvazinin ele geçirmesinde ve kuvvet dengesinin onun yararına olmasında aramamız gerektiğidir. Lâtin Amerikanın bazı ülkelerinde işçi hareketinin yavaş gelişmesi yüzünden burjuvazinin hâkim rol oynadığı doğru olsa da, çağdaş toplumun en ilerici sınıfının ideolojisinin yayılmasına milli sınırların engel olamayacağı da ortadadır. Bu ideoloji diğeri sosyal tabakaların en devrimci grupları üzerinde etkisini arttırmakta, bu suretle Lâtin Amerikada anti-emperyalist hareketi kuvvetlendirmektedir. Bundan ötürü proletarya geniş birlikler aramaktan vazgeçmemelidir. Tersine, bu geniş birliklerde hegemon olmaya çalışmalıdır. Eğer bu düne kadar mümkün olmamışsa, bugün pekâlâ mümkün olabilir. Bunun gerçekleştirilmesi de, her şeyden önce, kıtanın işçi sınıfının kendi siyasi partilerini ve sendikalarını kuvvetlendirerek ülkenin politik yaşantısında kesin ve belirleyici kuvvet haline gelmesine bağlıdır. İşçi sınıfı kendi öz kuvvetlerinin örgütlenmesi ve gelişmesiyle hegemon durumuna gelerek milli kurtuluş hareketleri için açık bir plât-

form ileri sürebilir, bu hareketleri sistemli ve sebatlı bir savaş yolunda zafere yöneltebilir.

Emperyalizm bunu çok iyi anlıyor. Bundan ötürü de, onun ajanları, işçi sınıfını bölmek, bu sınıfın siyasi partilerini gruplara ayırmak, çeşitli tabakaları ve grupları arasında çelişmeler yaratmak, sendikalarda demokrasiyi boğmak ve böylece proletaryayı zayıf düşürerek, onu diğer halk tabakalarından ayırmak için ellerinden geleni esirgemiyorlar.

Bilindiği gibi, «İllerleme Birliği»nin amaçlarından biri de, bizim memleketlerimizde emperyalist metropoller zamanında ortaya çıkanlar misali bir işçi aristokrasisi yaratmak veya bulabildiğini takviye etmektir. Emperyalizm yeryüzünün batı yarısında «hür» sendikaları palazlandırmak yolundan yürümekte, yani işçi sınıfına kendi hareketi içinden baskı yaparak, onu sınıf savaşından saptırmak, bu savaşı «sınıf barışı» prensiplerine göre tarafsızlaştırmak amacını gütmektedir. Arjantin gazetelerinden «Nasyon» 1964 yılında yayınladığı gerici bir yazısında, bu amacı, «kıtada artık uygulanmasına girişilmiş olan ekonomik gelişme plânlarının, aynı zamanda «İllerleme Birliği» programının, hayata geçirilmeleri için emekçilerin esas sektörleri ile işverenler arasında samimi ve serbest bir işbirliğine ihtiyaç duyulan plânların gerçekleştirilmesine önemli bir hizmet diye belirtiyordu.

1963 Mayısında Bogota'da toplanan Lâtin Amerika ülkeleri Çalışma Bakanları, «hür» sendikaların «İllerleme Birliği» programına aktif olarak katılmasını gerekli gördüklerini gizlemediler. Aynı yılın Kasım ayında Amerikalılararası Ekonomik ve Sosyal Konsey'in danışma toplantısı yapıldı. Bu toplantıda da, «İllerleme Birliği» çerçevesi içinde sendika hareketi meseleleri ile uğraşacak daimi bir komisyon kurulması kararlaştırıldı. 2 Temmuz 1964 tarihinde, Amerikalılararası meselerle uğraşan ozamanki Devlet Sekreteri ve «Sert hareket hattı» adlı kitabın yazarı Tomas Man Vaşington'da verdiği bir demeçte, «Lâtin Amerika işçi hareketi 'İllerleme Birliği' programının başarısında kesin bir etkendir.» dedi. Ve bu iş sözde de kalmadı. İşçi hareketi üzerindeki kontrolü pekiştirmek için reformist sendikaların kasalarına oluk oluk dolar akıtıldı. Bu dolarların nerede ve ne maksatla kullanılacağı da, «mesken yapımı istikrazı», «sendika bankaları kurmak için yatırım», «sendikaların yetkisi dahilindeki sosyal sigortalar için fon» v.s. gibi adlar altında gizlenmeye çalışıldı. Böylelikle de, sınıf düşmanı ile pazarlığa girilerek sadakaya avuç açan ve işledikleri hiyanetin ücretiyle kişisel çıkarlarını karşılamayı düşünen sendika önderleri sınıf mevzilerini tamamen terketmiş oldular. Vaşington'da Lâtin Amerika işleriyle görevli Serafino Romualdi'nin yönetimi altında faaliyette bulunan Amerikan «Hür emeği geliştirme enstitüsü» işte bu gibi sendika önderlerinin desteği ile kıtanın birçok ülkesinde özel acentalıklar kurdu. En büyük tekellerin yöneticileri de bu girişimi vargüçleriyle desteklediler. Bu münasebetle, «Trutempir Korporeyşın»ın Başkanı Henri Wudbric şöyle dedi: «Hür sendikasız serbest girişim olamaz, serbest girişimsiz de hür

sendika düşünülemez.» Şunu da kaydedelim ki, sözü geçen Amerikan «Hür emeği geliştirme enstitüsü»nün yalnız 1963 yılı bütçesi 1.141.509 dolar idi. Ve şüphesiz bu para tekellerden sağlanmıştı.

Gelgelelim, emperyalistlerin bütün çabaları suya düşmeğe mahkûmdur. Lâtin Amerikada devrimci sürecin önüne geçilmez bir karakteri vardır. Milletlerarası Para Fonu ve «İllerleme Birliği» tarafından alınan tedbirler, bunalımı yıladan yıla, aydan aya derinleşen sistemin çatlaklarını yamamaya bile yetmeyecektir. Bu tedbirlerin sökmediğini, bunları düşünen ve uygulamaya girişenler de itiraf etmişlerdir.

Öte yandan, sosyalist sitemin her alandaki başarıları Lâtin Amerika emekçileri üzerinde gittikçe artan bir etki yapıyor. Şanlı Küba Devrimi örneği de bu kıta emekçilerini savaşılar hız vermeğe çağırıyor ve mücadele ruhunu kuvvetlendiriyor. İdeolojik savaş görülmemiş ölçüler alıyor.

Emperyalist tekellerin muazzam propaganda makinesi, sosyal gerçeklerin ağır bastığı şartlar içinde egemen ideolojinin korunmasını sağlayamaz. Halk yığınlarının sola kayması özellikle Arjantin'de göze çarpar bir gerçektir. Henüz örgütlü biçimler almamış olsa da, bu sola kayma olayı, Arjantin Emekçileri Genel Konfederasyonu'nun ileri sürdüğü ve hayata geçirilmesi için beş milyon emekçinin seferber olduğu «Savaş plânı» nı esinliyen *köklü değişiklikler* lüzumunun bilinçle kavranması sonucuna götürmektedir. Şili'de, Bolivya'da, Ekvador'da ve diğer ülkelerde de böyle eğilimler göze çarpmaktadır. Bu ülkelerde de yığınlar köklü değişikliklerin zorunlu olduğunu gittikçe daha çok kavramaktadır. Toprak reformu, millileştirme, kendi kaderine buyruk olma sorunları artık basit bir şiar olmaktan çıkmakta, hergünkü savaşın program görüşleri ve yığınların bilincinden doğan istekler halini almaktadır.

Lâtin Amerikada komünist ve işçi partilerinin, yıllar yılı hiçbir fedakârlıktan kaçınmadan, baskı ve terör ateşleri içinden geçerek yürüttükleri propaganda, örgütlenme, eğitime ve seferber etme faaliyetleri artık meyvalarını vermeğe başlamıştır. Lâtin Amerika proletaryasının savaşı üzerindeki etkisi artmakta olan komünist partilerini, işçi hareketinde gittikçe daha geniş yığınlar kendi öncüleri olarak kabul etmektedir. Kıtanın bütün ülkelerinde, şartlar değişik olsa da, bu savaş şiddetlenmektedir. Halkların ortak amacı, emperyalist egemenliğine son vermek ve yurtlarını kurtarmaktır. Lâtin Amerika halkları, dayanışma bağlarını sağlamlaştıracak, aydın geleceğe, hürriyet, refah, ilerilik ve sosyalizm geleceğine doğru hızla ilerlemektedirler.

Havana üç kıta konferansı

J. M. Fortuni, A. Delgado, M. Salibi

1966 yılının başlarında, canlı, konuksever Havana şehri bir kere daha bütün dünyanın dikkatini üzerine çekti: 3–15 Ocak tarihleri arasında, Havana'da ilk defa toplanan Asya – Afrika – Lâtin Amerika halkları Dayanışma Konferansı bu üç kıtadaki çeşitli devrimci güçlerin temsilcilerini bir araya getiren toplantıların en önemlisi olmuştur.

Bu toplantıya, 82 ülkeyi temsil eden 500 den fazla delega, Avrupa sosyalist ülkelerinden gelmiş 100 den fazla gözleyici, Asya, Afrika ve Lâtin Amerikadaki çeşitli uluslararası demokratik teşkilâtların temsilcileri, ve birçok siyasi şahsiyetler katılmıştır. Delege ve misafir sayısı 800 ü geçiyordu.

Delegelerin listesi, kabul edilen kararların başlıkları birkaç sayfa tutarındadır. Bu kararların metni ise koca bir kitap meydana getirir. Biz, bu yazımızla, konferansın çalışmaları ile ilgili kısa bilgi vermekle, hiç şüphesiz ileride incelenmesi ve tartışılması gereken başlıca sorunları kısaca hatırlatmakla yetineceğiz.

Birçok delegenin belirttiği gibi, elde edilen başarılarda konferansın iyi hazırlanmış olması büyük bir rol oynamıştır. Oysa bugün dünya durumunun karışıklığı, konferansa katılanların sayısı, Amerikan emperyalistlerinin ve gerici güçlerin umut ettiği gibi, bu toplantıyı Babil kulesine çevirebilirdi. Konferansın mükemmel düzenlenişi, Kübalı devrimcilerin bu alanda elde ettiği büyük tecrübeyi ispatlamıştır. Toplantının seviyesi, başarısı, sosyalist Küba yöneticilerinin keskin görüşünü ve ustalığını göstermiştir.

Bu konferansın Kübada toplanması da büyük anlam taşımaktaydı: Devrimci gücü bir kat daha artan Küba halkı, büyük bir coşkunluk içinde devriminin VII. yıldönümünü yeni kutlamıştı. Hiç şüphesiz, Küba'nın şartları Konferansta esen birlik ve beraberlik havasının sağlanmasına çok yardım etmiştir. Bütün tartışmalar coşkunluk içinde yürütüldü ve tartışılan konuların hemen hemen hepsinde görüş birliğine varıldı.

2 Ocak tarihli mitingte söylediği nutukta, Fidel Kastro şöyle konuştu: «Bu konferansın faydalarını mutlaka göreceğiz. Sonuçları ne olursa olsun, Konferans fevkalâde önemli bir işe yaramış olacaktır: Dünyanın çeşitli bölgelerinden gelmiş bu kadar insan, bütün dünyanın devrimci hareketleri ve devrimci önderleri arasında sağlanacak temaslara, hiç şüphesiz meyvalarını verecek, dayanışmayı güçlendirecek, ortak veya iki taraflı yardımları genişletecek, eninde sonunda fevkalâde olumlu sonuçlar verecektir.»

Küba başbakanı sözlerine şöyle devam etti: «Bu konferansın faydalı ve

verimli olması, her birimizin kendi şahsiyetini koruyabilmesine; kendine özgü, gerçekten bağımsız ölçülere göre hareket edebilmesine bağlıdır. Gerçekten olumlu çözüm yollarına varmanın tek yolu budur.»

Ama bu «bağımsız ve kendimize özgü ölçüler»den ortak bir istek nasıl doğabilir? Herkesin benimsiyebileceği kararlara nasıl varılabilir? Konferans bu soruların cevabını verdi: Önemli, Fidel Kastro'nun beklediği «temaslar»ın çok ötesine ulaştı. Bizce, konferansın sağladığı en önemli sonuç, Asya, Afrika ve Lâtin Amerikadaki devrimci güçlerin birliğini kuvvetlendirmesidir. Bu birliğin temeli, emperyalizme – ve özellikle Amerikan emperyalizmine – sömürgecilığe ve yeni – sömürgecilığe karşı daha etkili, daha çok çeşitli ve çok biçimli savaşlar yürütülmesini sağlayacak, bu savaşları hızlandıracak, karşılıklı bir dayanışma olacaktır. *Tam bir bağımsızlık içinde benimsenmiş tutumların büyük bir kardeşlik havası içinde karşılaştırılması bu birliği gerçekleştirecektir.* Böyle bir birliğin gerçekleşmeyeceğini iddia edenlerin çabalarına rağmen, çeşitlilikten doğmuş amaçları ve hareketleri ortaklaştıran bir birlik Havana Konferansında meydana geldi.

Viyetnam olayları böyle bir birliğin sorunluluğunu bir kere daha ispatlamıştır.

Viyetnam halkının yürüttüğü milli kurtuluş savaşı, Amerikan emperyalistlerinin barbarlığı karşısında gösterdiği büyük kahramanlık, saldırganlara karşı koyan Viyetnam Demokratik Cumhuriyetinin cesareti ve metaneti, Konferansta ele alınan konuların en önemlisini teşkil etmiştir. Viyetnam halkına gösterilen dayanışma ile ilgili tartışmalar, birliği perçinleştiren başlıca etken olmuştur. Bütün dünyada Amerikan emperyalizmine karşı yürütülen savaşın sembolü haline gelen, ezgi altında yaşayan, kurtuluş uğrunda mücadele eden halkların sarfettiği muazzam çabaların en somut örneğini teşkil eden Viyetnam kurtuluş savaşı, çeşitli kanaatların, çeşitli davranışların bir tek akım halinde birleşmesini sağladı. Konferansa katılan bütün delegelerin Güney Viyetnam Milli Kurtuluş Cephesini ve Demokratik Viyetnam Cumhuriyeti hükümetini tam anlamı ile desteklemeleri, Conson hükümetinin giriştiği «barış taarruzu»nun gerçek yüzünü meydana vurmaları, Amerikan emperyalizminin müdahalesine ve şiddet metotlarına karşı candan savaşan bütün devrimci güçlerin hareket birliğini ve ortaklığını düzenliyecek konkre şartların varlığını ispatlamıştır. Amerikan yönetici çevrelerinin Viyetnama açtığı korkunç harp, insanlığın en kutsal istek ve emellerine karşı bir provokasyon teşkil eder. Bugün bu savaşa karşı yürütülen mücadele, sosyalist ülkelerin proletarya enternasyonalizmini ve Üçüncü Dünya halklarının devrimci enternasyonalizmini birleştirdi, bu iki gücü önüne geçilmez bir akım haline getirdi. Gerek dünya işçi hareketinin sınıf çıkarları, gerekse bütün halkların (Amerikan halkı da dahil) ortak menfaatları yönünden, barışın korunması bir zorunluluktur.

Dünya işçi hareketinde varolan anlaşmazlıkların Havana Konferansında

ortaya çıkmadığını iddia etmek, gerçeğe uymaz. Ama alınan kararlardan – özellikle Viyetnam'la ilgili kararlardan – anlaşıldığı gibi, bütün emperyalist aleyhtarı hareketin birliğini gerçekleştirebilecek, objektif bir imkân teşkil eden «ortak noktalar» vardır. Konferans çölışmelerinde beliren yaratıcı ve olumlu anlayış, bölücü eğilimleri etkisiz bıraktı, anlaşmazlıkların önemini azalttı. Küba delegasyonunun, Sovyet delegasyonunun ve diğer delegelerin, birliğı sağlamak üzere sarfettiğı çabalar, çok önemli bir rol oynamıştır.

Delegelerin ezici çoğunluğu için birlik sorunu en önemli sorun olduğı halde, silâhlı savaş yolunu olanak haline getiren objektif şartların varolduğı ülkelerde, bu mücedele yolu sorunu, ve halkların emperyalist boyunduruğundan kurtulma yolları sorunu, Konferansta sık sık ele alınan konular teşkil etti. Küba cumhurbaşkanı Osvaldo Dortikos'un şu sözleri uzun uzun alkışlandı: «Konferansın ilk toplantısında üç kıtanın kurtuluş hareketleri konusunda dünya çapında bir önem taşıyan bir prensipi ortaya atarken, her halde bütün delegelerin genel duygusuna tercüman olacağımı sanıyorum. Bu prensipi şu şekilde ifade edebiliriz: Emperyalist güçlerle gerici güçler, kanuni mücedele şekillerine imkân bırakmadığı anda, emperyalizmin silâhlı şiddetine, devrimci şiddetle karşı koymak halkların hakkı ve ödevidir. Yine yoldaş Dortikos'un belirttiğı gibi: «Savaş ve zafer yollarını tâyin ve tesbit eden, her ülkeye özgü şartlarla milletlerarası şartlardır...»

Konferansta karar altına alınan genel siyasi bildiri ise şöyle demektedir: «Tarih bize şunu göstermiştir: Emperyalistlerle ortakları baskı ve yıldırma metotları ile sömürülen halkların istediğı dönüşümleri engellemeye çalıştıkları zaman, bu halklar en etikili, en enerjik mücedele yollarına başvurmak zorunda kalır. Bu mücedele yollarının en etkilisi, silâhlı savaştır. Halkın savaşa giriştiğı ülkelerde öncü güçlere düşen tarihsel ödev, devrimin başına geçmektir. İnsanlığın geleceğini baltalamaya çalışan bu amansız savaşta, bu ödev prestij meselesi olmaktan çıkıyor, bunu yerine getirmiyen öncü güçlerin varlığı bile anlamını kaybediyor.

Bu konu ile ilgili olarak, barış içinde yan yana yaşama prensipi fevkalâde önemli bir özel kararda tanımlanmıştır. Bu karar SBKP'nin XX. Kongresinde kabul edilen, ve gerçeklerin doğruladığı tezleri, çok açık bir şekilde teyit etmektedir. Özgürlüksever devletlerin dış politikasına temel olan barış içinde yan yana yaşama prensipiyle, Asya-Afrika ve Lâtin Amerikada halkların emperyalist ezgisine ve yerli sömürücülere karşı yürüttüğü milli kurtuluş savaşı – bu savaş hangi şekli alırsa alsın – arasında bir uyumsuzluk yoktur. Konferansta bu kararın ezici bir çoğunlukla kabul edilişi, bu prensipin doğruluğunu ispatlamıştır. Kararın belirttiğı gibi, barış içinde yan yana yaşama politikası, bir ülkenin içindeki sömürücü sınıflarla sömürülen sınıflar arasındaki ilişkilerde; ezgi altında tutulan halklarla onları ezenler arasındaki savaşta uygulanamaz. Kararda şunları okuyoruz: «Bu şartlar içinde, emperyalistlerle uşaklarının yaptığı

gibi, barış içinde yan yana yaşama prensipini ileri sürerek halkların sosyalist devrimi gerçekleştirme hakkını sınırlandırmaya kalkışmak, söz konusu olamaz. Barış içinde yan yana yaşama prensibinin kabulü demek, küçük, büyük, bütün devletlerin kendi kaderini tayin etme özgürlüğü ve egemenliği prensiplerine saygıyı kabul etmek demektir.» Başka bir deyimle şiddet metotlarının, saldırıların suçlanması, emperyalistlerin çeşitli devletlerin iç işlerine müdahalesinin reddi demektir. Bu gibi hareket ve müdahaleler barış içinde yan yana yaşama prensipini ihlâl etmektedir. Yine Kararda belirtildiği gibi: «Saldırıya hedef olan halklara kararlı bir destek sağlayan demokratik ve ilerici devletlerin davranışı ise, barış içinde yan yana yaşama prensibine uygun düşmektedir.»

Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halklarının ilk Dayanışma Konferansı, bu üç kıtada halkların, devrimci ve ilerici güçlerin milli kurtuluşları, eksiksiz bağımsızlıkları uğrunda, gerikalımlıktan, yoksulluktan ve ümmilikten kurtulmak, karşılarına çıkan önemli sorunları çözebilmek için, yürüttükleri savaşların koordinasyonu yolunda çok önemli bir hamle teşkil eder.

Yeni-sömürgecilerin ve emperyalistlerin boyunduruğu altında kalmış ülkeler için, tarihi bir önem taşıyan Havana Konferansı yeni bir dönem teşkil eder: Bu konferans, ezgi altında yaşayan halkların yürüttüğü savaşa yeni bir hız verdi; öte yandan, konferansta ortaya konulan birçok yeni ve önemli soruna, dünya işçi hareketi en uygun çözüm yolları bulmak zorunladır.

Bu yazının çerçevesi içinde bu temel sorunların bazılarını ancak hatırlatmakla yetineceğiz.

Her şeyden önce, dünya sosyalist sistemiyle milli kurtuluş hareketlerinin çabalarını birleştirme sorununu ele olalım. Buna bağlı ikinci bir sorun ortaya çıkıyor: Bu çok geniş hareket içinde, her kıtada ve her ülkede varolan ideolojik ve teknik teşkilatlanma özelliklerinden doğan merkezkaç gücünü yenecek yollar nelerdir? Birlik ve dayanışma gücü, anti-emperyalist savaş dünya ölçüsünde koordine etme yolu ile, bu merkezkaç eğilimleri etkisiz bırakmak bir zorunluluktur. Bütün halkların en büyük ve ortak düşmanı, Amerikan emperyalizmi bütün dünyada saldırıya geçtiği için, bu tarihsel zorunluluk bugün daha da ivedili bir ödev haline gelmiştir.

Birlik sorununun bir özelliği de şudur: Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halklarının yürüttüğü savaş birliğinin olanak ve yollarının kökleri nedir? Bu sorunun teorik temelleri, Konferansa sunulan «*Asya, Afrika ve Lâtin Amerika dayanışma hareketinin kökleri ve amaçları*» başlığını taşıyan vesikada incelenmiştir. Vesikada belirtildiği gibi: «XV. ve XVI. yüzyıllarda büyük coğrafi keşiflerin, yeni kurulan kapitalist rejimin atıldığı ilk maceranın sonucu olarak, ve daha sonraları, emperyalizmin ortaya çıkması ile meydana gelen büyük sömürgeci devletler, Asya, Afrika ve Lâtin Amerikada yüzyıllardan beri saldırgan, sömürücü ve yağmacı bir politika izlemişlerdir... Lâtin Amerikada, sömürgeci istismar süreci çok daha çabuk gelişip yeni sömürgeci biçimler aldı. Asya ve Afrikada ise, bu gelişme

birkaç yıl önce ancak, bu iki kıtada birçok ülkenin siyasi bağımsızlığı kavuştuğu dönemde ancak meydana gelmiştir.»

Havono Konferansında incelenen çok önemli bir sorun do, Marksist-Leninist partilerle komünist olmıyan devrimci güçler arasındaki birlik yolları ve olanakları sorunudur.

Kanaatımıza göre, bu konferans, bütün devrimci güçlerin tutumunu kuvvetlendirmiştir. Bizce karşılıklı onloyışa ve sıkı birliğe daha elverişli, çok yakında meyvalarını verecek, yeni şartlar yaratmıştır.

Bu yeni şartlardan biri, üç kıtadaki devrimci sürece karşı gösterilen görüş açıklığı ve genişliğidir; baska bir deyimle, emperyalist ve gerici güçlere karşı yürütülen savaşta, halkların *bütün devrimci şekilleri* kullanma zorunda oldukları prensibinin bilinçle anlaşılmasıdır.

Konferansın gündeliğine alınan çeşitli sorunları incelemek üzere, birkaç komisyon kurulmuştur: Siyasi, iktisadi komisyonlar, toplum ve kültür, teşkilât işleriyle ödevlendirilen komisyonlar vb. Bu komisyonlarda hazırlanan kararların çoğu, oy birliği ile kabul edildi. Siyasi Komisyon, genel siyasi kararı, 17 genel karar ve bildiri, 16 özel karar hazırlanmıştır. Bu kararların 18'i, en ivedili sorunlarla; üçü, sömürgecilığe ve yeni-sömürgecilığe karşı yürütülecek savaş sorunları ile, ikisi, Viyetnam'la ilgiliydi. Teşkilât işleriyle ödevlendirilen komisyon, Konferans başkanlığına bir rapor verdi. İktisadi komisyon bir genel karar; toplum ve kültür işleriyle ödevlendirilen komisyon, bir genel kararla sekiz karar hazırladı. Kapanış toplantısında, Konferansın Genel Bildirisi kabul edildi. Hiç şüphesiz, bütün bu vesikalar devrimciler arasında daha uzun süre inceleme ve tartışma konusu olacaktır.

Konferans: «Avrupa ve Kuzey Amerikadaki işçi sınıfı, devrimci ve ilerici güçler, sosyalist ülkelerle sıkı bir işbirliği yürütmek bir zorunluluktur» prensipini açıkladı. Bu açıklama, Avrupa sosyalist ülkelerinden gelmiş delegelerin, milletlerarası demokratik teşkilâtların konferansa katılmış olması, bütün emperyalist aleyhtarı güçler için ortak hareketler yürütme olanaklarının çok arttığını göstermiştir. Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halklarının yürüttüğü savaşın diğer iki büyük okımo, yani dünya sosyalist sistemiyle gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi hareketine karşıt olduğunu iddia edenleri yalanladı. İktisadi komisyonda hazırlanan kararın belirttiği noktalar arasında «her ülkenin konkre şartlarına göre, kapitalist olmıyan gelişme ve sosyalizme geçiş yolları ile insanın insanı sömürmesine son verme «prensipini desteklemesi büyük anlam taşımaktadır.

Konferansın hemen yerine getirilebilecek kararlarından biri; faaliyetleri koordine etmek, Konferansta alınan kararları, yapılan tavsiyeleri yerine getirmekle ödevlendirilen, merkezi Havana'da bulunacak üç teşekkülün kurulmasıdır. Bu kuruluşlar, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halklarının Dayanışma Teşkilâtı; sömürgecilığe karşı yürütülen savaşlara ve milli kurtuluş hareketlerine Yardım Komitesi; Viyetnam Halkıyla Dayanışma Komitesidir. Ayrıca, 16 Ocakta, yani Konferans biter bitmez, özel ve önemli ödevler yüklenen Lâtin Amerika Dayanışma Teşkilâtı da kuruldu.

Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halkları Dayanışma Teşkilâtının İcra Komitesi, 1968 yılında Kahirede toplanmasına karar verilen üç – kıta Konferansına kadar işbaşında kalacaktır. Bu teşkilâtta oniki ülkeyi (yani her kıtadan 4 temsilci) temsil eden delegeler bulunuyor. Genel Sekreter Küba'lıdır, Teşkilâtta temsil edilen ülkeler şunlardır: Afrikadan – Birleşik Arap Cumhuriyeti, Portekiz sömürgeleri, Leopoldville-Kongosu ve Gine. Lâtin Amerika'dan – Dominika Cumhuriyeti, Şili, Venezuela, ve Porto-Riko. Asya'dan Güney-Viyetnam, Demokratik Kore Halk Cumhuriyeti, Suriye ve Pakistan.

Milli kurtuluş hareketlerine Yardım Komitesinde de 12 ülke temsil edilmektedir: Afrikadan – Cezayir, Ghana, Tanzanya ve Brazzaville – Kongosu. Lâtin Amerika'dan – İngiliz Güyanın, Guatemala, Brezilya, ve Küba. Asyadan – Sovyetler Birliği, Çin Halk Cumhuriyeti, Kamboç ve Japonya.

Viyetnam halkı ile Dayanışma Komitesinin başında Venezuela Milli Kurtuluş Cephesinin temsilcisi bulunuyor. Komiteyi Viyetnam halkını temsil eden iki delege (biri Güney-Viyetnamdan, ikincisi Kuzey-Viyetnamda), Demokratik Kore Halk Cumhuriyeti, Leopoldville-Kongosu, ve Küba temsilcileri teşkil ediyor.

Lâtin Amerika Dayanışma Teşkilâtına gelince, teşkilâtlanma komitesine Brezilya, Küba, Kolombiya, İngiliz Güyanı, Guatemala, Meksiko, Peru, Uruguay ve Venezuela temsilcileri seçilmiştir. Bu Komitenin ödevi 1967 de toplanacak olan ilk Lâtin Amerika Halkları Dayanışma Konferansının hazırlıklarını yapmaktır.

Angola, Mozambik, Portekiz Ginesi, Aden, Kongo, Venezuela, Guatemala, Peru, Kolombiya ve daha başka ülkelerde silâhla yürütülen milli kurtuluş hareketlerinin temsilcilerine ancak bir ilgi gösterilmesi; Zimbabve, Güney Afrika, Filistinli Araplar ve Amerikalı karaderililere karşı bilinçli bir dayanışmanın dile getirilmesi, utanç verici ırk ayırımına karşı yükselen şiddetli protestolar, üç kıtanın birçok ülkesinde gerici güçlerin uyguladığı terör ve baskı politikasının suçlanması, Batı Almanya intikamcı çevrelerinin teşkil ettiği tehlikenin ısrarla açığa vurulması, Küba ile dayanışma duygusunun kuvvetle belirtilmesi, Dominika halkına karşı girilen silâhlı müdahalenin suçlanması, özellikle Viyetnam halkını destekleme akımının dünya çapında gelişmesi, emperyalizme, özellikle Amerikan emperyalizminin ağırlıklılığına ve yırtıcılığına karşı yürütülen savaşta ortak cephenin çeşitli halklarını teşkil etmektedir.

Bu alanda, çok haklı olarak, iyimser olabileceğimizi; bu dayanışma gösterilerinin, pek yakında, milli kurtuluşları uğruna kahramanca savaşan, ezgi altında tutulan bütün ülkelere, etkili bir yardım şeklini alacağını umuyoruz. Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halkları Dayanışma Komitesinin ilk faaliyeti, Viyetnam Demokratik Cumhuriyetini yeniden bombalamaya başlayan Amerikan emperyalistlerinin bu hareketine karşı konkre çareler isteyen ateşli çağırısı, bu umudumuzun boşa çıkmıyacağını göstermektedir.

Konferansın kapanışı münasebetiyle söylediği nutukta, Fidel Kastro, bu büyük başarıların kolay kolay sağlanmadığını, bütün delegelerin kabul edebileceği ölçüler ve kararları tesbit etmek üzere, büyük çabalar gerektiğini söyledi. Küba devriminin önderi şöyle konuştu: «Bütün anti-emperyalist hareketler arasında kurulan bağların, Konferansta kurulmasına karar verilen bütün teşekküllerin, devrimci savaşı destekliyeceğine, kuvvetlendireceğine, dayanışmayı arttıracığına eminiz. «Fidel Kastro'nun bu kanısına biz de katılıyoruz. Yeni Asyanın, yeni Afrikanın, yeni Lâtin Amerikanın, dünyanın geniş bir kesiminde şimdiden gerçekleşen yeni dünyanın mutlu geleceğine inanıyoruz.

Romain Rolland – savaşta her zaman bizimle beraber

(Doğumunun 100. yıldönümü münasebetiyle)

Georges Cogniot

En şerefli dâva için, barış için savaşan bütün insanlar, 29 Ocak 1966-da, harbe karşı yorulmadan kahramanca savaşan ve ileriye görerek bu korkunç kötülüğ'e karşı kitlelerin birlikte hareketlerini örgütleyen savaşcının, Romain (Romen) Rolland'ın 100. doğum yıldönümünü andılar. En ilerici sınıfın, devrimci proletaryanın temsilcileri bu büyük aydını en içten gelen duygularla anıyorlar. O, kendi deyişiiyle, Sovyetler Birliğı ve milletlerarası işçi sınıfı hareketi yanında yer almak için, iki dünya savaşı arasındaki yıllarda «bir uçurumu aştı». Sömürge boyunduruğundan ancak yeni kurtulmuş olan ve sömürgecilikle yeni-sömürgeciliğ'e karşı savaşan bütün halklar, Hindistan'da, Çin'de ve başka ölkelerde emperyalizme karşı baş kaldıran «yeni güçlerin önüne geçilmez yükselişii» ile Romen Rolland'ın sürekli ve canlı dayanışmasını anılarında yaşıyorlar.

Hünerinin ve ününün meyvalarında bütün gücünü en insancıl, en haklı dâvaya veren bu yüce yazarın ışıldayan ruhu, harbe ve sınıf ezgisine karşı, milletlerin köle edilmesine ve insanların hor görülmesine karşı savaşta kararlı olanların yürüdüğü yolu sürekli olarak aydınlatıyor.

Romen Rolland, bütün ömrü boyunca politik ve toplumsal bakımdan faal değildi. O'nun hayat yolu karmaşık ve çelişmelerle doludur. Romen Rolland aslında «bireysel bilincin gücü»nü ve «libre esprit»i, yani «özgür ruh»u destekliyor ve buna saygı gösteriyordu; individüalizme ve liberalizm görüşlerine eğilimi vardı. Ama, Birinci Dünya Harbinden önce yayınlanan büyük romanının kahramanı Jan Christof, – Rolland'ın Maxim Gorki'ye gönderdiği selamlama demecinde yazdığı gibi – «san'atı ve düşüncüyü sömürenlere karşı, onların ikiye bölünmüşlüğüne, estetikçi ve retorikçilerin idealist aldatmacalarına karşı», yığınların bilincini körleştirmek ve onları sosyal sorumluluk sorunundan uzaklaştırmak isteyenlere karşı artık savaşa girişmişti. Yazar, «sosyal bencilliğ'e», «düpedüz oportünizme», «parlâmenta irtikâpına» karşı nefretini açıkladı. Rolland'ın 1900–1903 yıllarında yazdığı «Le Théâtre du peuple» (Halk tiyatrosu) adlı kitabı, Faust'un şu sözleriyle bitiyordu: «Önce işlem geliyordu.» Romen Rolland Paris'te bir halk tiyatrosu kurmayı denedi, başarısızlığa uğradı. Ve gördü ki, manevî kurtuluş sosyal kurtuluştan ayrılamaz; önce, «... sefalet ve aşırı iş altında ezil-

miyen, ... kendi kaderinin efendisi olan bir halk, bugün gelişmekte olan savaşta galip gelen bir halk yaratmakla» işe başlamak gerek.

O zamanlar sosyalist fikirler, Romen Rolland'ın yapıtlarına, hâtıra defterinden de anlaşıldığına göre arada bir kendi isteği dışında, ancak yeni yeni girmeğe başlamıştı. O, ancak bulanık-felsefe anlamında bir sosyalisti ve romanlarının kahramanları, halka giden yolu bulmadıklarından, derin düşüncelere dalmakla kalıyorlardı.

1914 yılında harp çıkınca Romen Rolland, kendi isteği dışında yavaş yavaş siyasete katıldı. O, «kargaşalığın üstünde» kalarak, bir manevi dünya, bir hür vicdanlar ve bağımsız hükümler dünyası kurmak istiyordu. Bu yolda, Albert Einstein ve Albert Schweitzer gibi ünlü hümanistlerin desteğini gördü. O dönemde Rolland için çıkış noktası, sofu şövenizme karşı soyut bir vicdan özgürlüğünü savunmaktı. O, geçici bir süre, özgürlüğü bir hayalet olmaktan çıkarıp gerçekleştirmek için önce gerekli sosyal temeli ele geçirmenin ve bunu hazırlamanın önemli olduğu bilincine varamamıştı.

1918-1919 yıllarında Rolland, harp ile emperyalizm arasındaki ilişkileri daha açık olarak gördü. Bunun sonunda da, sosyal devrimin bir zorunluluk olduğu görüşüne ulaştı.

Harp sırasında İsviçre'de Lunaçarski ile tanıştı ve onun yardımıyla Rus devrim fikrini yakından öğrenebildi. 19 Ağustos 1918-de Rolland Rusya'nın yeni yöneticileri hakkında şunları yazıyordu: «Bu insanlar, 93-ün insanlarından daha yüce.» Fransız devrimini ve Yakobinleri sayan bir kişinin ağzından işitilen bu sözler, övgülerin en büyüğüydü. Rolland, Antant-devletlerinin Sovyet Rusyayı işgale kalkışmalarını büyük bir hiddetle protesto etti. Daha sonları da, sovyet ülkesini aç bırakmak ve Rus devrimini boğmak amacıyla dünya burjuvazisinin kuvvetlerini birleştirerek giriştiği denemelere ve ablukaya karşı çıktı.

Sovyet halkının ve bütün dünyanın Lenin'i kaybettiği o acılı günlerde Romen Rolland, «granit inançların havarisi»ne karşı, «insan eyleminin çıkardan en arı bu önderi»ne karşı hayranlığını, «Izvestiya» gazetesinde şu sözlerle dünyaya duyuruyordu: «O'nun manevi çehresi daha hayattayken bronzlara işlendi ve daha yüzyıllarca kalacak.»

Şüphe yok ki, Romen Rolland komünist değildi. O dönemde bolşevist öğretimi bile doğru dürüst bilmiyordu. Çok derin bir insancıl ve ahlâk özü olan devrimin içlemine Rolland her zaman yeteri kadar anlaşılır bulmamıştı. Üstelik, başka fikirlerin, örneğin Gandi'nin fikirlerinin etkisi altında da kalmıştı. Rolland'a göre, sosyalizm genellikle kişiliği hor görüyordu ve yalnızca daha iyi bir ekonomik düzenin örgütlenmesi ve kuruluşu sorunlarıyla uğraşıyordu. Devrim düşmanları, O'nun dürüstlüğü ve namusluluğunu kötüye kullanmak için hiç bir fırsatı kaçırmadılar; ve komünistleri, kendi ilkelerine apaçık zıt olan, amaç aracı kutsal kılar, düşüncesinin kapsamına sokmaya kalkıştılar. Romen Rolland'ın komünizme resmen

katılmayı reddetmesi buradan gelmektedir. Ve Henri Barbüs ile Romen Rolland arasında 1921–1922 yıllarında geçen polemik de burdan çıkmıştır.

Bu tartışmada Barbus, «düşüncenin özgürlüğü» taraftarlarının politik savaşa karşı ilgisizliklerini ortaya koydu. Egemen sosyal düzene karşı yapılan sakıncasız tenkitle aynı zamanda, yeni bir sosyal düzenin kurulması yolunda olumlu çalışmaların birlikte yürütülmesi zorunluğuna haklı olarak işaret etti. Lenin'in dediği gibi, zora baş vurma hiç bir zaman komünistlerin ülküsü değildir; ama belirli koşullar içinde bunun tarihsel bir zorunluluk olabileceğini Rolland zamanla anladı; proletarya diktatoryasının Marksistler için bir amaç değil, ancak bir aşama olduğunu kavradı. Düşüncesindeki evrimin bir sonucu olarak Rolland 1931 yılında, eylemi bir kenara iten «ölkücü yanlış düşünce tarzı»nı suçladı.

Romen Rolland, soyut bireycilikten ve gözlemci liberalizmden kendini bu dönemde ayırdı. Geriye bıraktığı yol, «aşılmış ön yargılar» ve «yıkılmış hayaller» ile doludur. Bir çok bakımdan Gorki'nin etkisi altında kalan Rolland, bütün güçlerin ve kişisel yeteneklerin serbestçe serpilip gelişmesi ile ilgili sosyalist görüşü, yani kişiliğin her yönden gelişmesini ancak sosyalizmin güven altına alabileceği düşüncesini benimsedi. Rolland, «yeni, sınıfsız toplumun, sınıf savaşının bu çocuğunun», en yüce ahlâk değerlerinin yuvası olacağını; komünizmin hümanizmle eş olduğunu açıkladı. Marcel Cachin'in belirttiği gibi, Rolland, komünizmi en yüksek düşünce değerleri arasına almıştı. Rolland, günümüzde insan ruhu için, dünyayı yenileyen savaşa er olarak yer almaktan daha yüce bir ödev olamayacağını yazıyordu.

Rolland bu dönemden sonra artık bireyciliği, «kendi kampının dar çerçevesi içinde hırsla kabuğuna çekilen aydınların küçük mülkiyetçi çabaları» anlamında «burjuva aydınlarının seçkinlerinin çocuksu rüyaları» ve sahtekârlık olarak değerlendiriyor. Yazar, bunun yerine, sosyal eylemlerin dayanışmasını, yani «insan toplumunun özünde tam orta yerde kök salmış olan genişletilmiş bireyciliği»; kardeşlik ortaklığı içinde kişilerle kitleler arasında enerji değiş-tokuşunu oturtuyor. Yazar, benliğine dönmüş bireycileri doğru olarak «Kopernik ve Galile» öncesi ilim adamlarına benzeterek şöyle diyor: «Onlar dehşet ve hiddet içindeydi. Çünkü, gezegenlerinin yerinden kıpırdamaz egemenliği koparılıp alınmıştı; çünkü, sonuzlukların derinliklerine doğru yol açtıkları gezegenleri, böylece batmaya mahkûm edilmişti.» Bugünkü gerici aydın, bu bakımdan, Galile hakkında hüküm verenlerin kardeşidir.

Savaşçı Romen Rolland.

Romen Rolland 1930 yıllarında yoğun bir toplumsal ve politik eyleme girişti. Bu, bir dereceye kadar sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı yönelmişti. Rolland, 15 Şubat 1933-de şunları yazıyordu: «Modern dünyanın görünüşü cehennemi andırıyor. İmtiyazlı milletler kümecliğinin çıkarlarından kendini ayırabilen her kişi, eninde sonunda, hizmet ettiği ve gurur

duyduğu tüm uygarlığın, dünya halklarının onda dokuzunun korkunç bir biçimde, utanç verici ve yozlaşmış bir biçimde sömürülmesine dayandığını öğreniyor. Ve bu buluş ruhuna yerleşir yerleşmez de içindeki yaşantı sevincinin ışıkları sönüyor. Ama, bu yarayı yakmaya karar vereceği ana kadar . . .»

Sömürgelerde ve her şeyden önce de Fransız sömürgelerinde alınan her baskı tedbiri, «emperyalizm boyunduruğunu kırmak için bütün dünyada bugün yürütülmekte olan büyük savaşın» bu askerini içtenlikle ve cesaretle ilerlemeğe yöneltiyor. O'na göre, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halklarının düşünce ve ahlâk katkısı olmaksızın uygarlığın ilerlemesi düşünülemez. Rolland'ın, «köleleştirilmiş halkların kaçınılmaz ayaklanması» ile dayanışmayı desteklemesi yalnızca sözde kalmamakta, aynı zamanda faal siyasi eylemlerinde de şu düşünce ile kendini göstermektedir: «Ezgi karşısında kimse tarafsız olamaz.»

«Yürüyüşte ordunun öncüleri» ile savaş arkadaşı olarak Romain Rolland Fransız Komünist Partisine büyük bir güven ve yakınlık gösterdi. Partinin bütün pratik eylemlerini, örneğin 1932 yılında Paris'te Halk Üniversitesi'nin ördütlenmesini faal olarak destekledi. Rolland, 20 Ocak 1937'de Milli Parti Konferansı'na gönderdiği selam mesajında yerini bulan şu sözleriyle dikkati çekiyordu: Bu parti, «tarihsel gelişme mantığına göre ve kendi basireti sayesinde yalnızca Fransız halkının ve onun uluslararası ödevinin gerçek temsilcisi olmakla kalmamış, aynı zamanda akla yatkın ve sıhhatli bir Fransız milli siyasetinin savaşçısı olmuştur.» Romen Rolland, «kendilerine, partiyi yönetmek gibi yüce ve ağır bir görevle şeref verilen yoldaşların geniş görüşlülüğü, kendilerine hâkim oluşları ve siyasi sağlamlığı» karşısında duyduğu hayranlığı gizlemedi. 1937 yılının Aralık ayında IX. Parti Kongresi'ne gönderdiği selam mesajı Romen Rolland'ın Fransız Komünist Partisine karşı duyduğu içten yakınlığı gösteriyordu. O, şeklen partide olmadan, Fransız komünistlerinde kendi yoldaşlarını ve kardeşlerini bulmuştu.

Bu satırların yazarı, 1938 yılında Maurice Thorez (Moris Torez) ile birlikte Romen Rolland'ı Vezelay'daki küçük evinde ziyaret etmişti. Ak saçlı yazarın, proleter önderini nasıl temiz ve içten bir dostlukla karşıladığını; Rolland ile Torez'in bir çok önemli sorunu ve en başta da eylem birliği sorununu tartışmaya alışkın olduklarını ben de söyleyebilirim. Konuşmaları bütün günü doldurdu. Birbirlerine karşı davranışları gerçekten kardeşçe, samimi ve dolaysızdı.

Romen Rolland, 1935 yılında ziyaret ettiği Sovyetler Birliğinde, «bütün dünya halklarının en ateşli umutlarının meyvastını», «sosyal ileriliğin sağlam garantisini», bütün halklar için baş ş kalesini gördü. Sosyalizmin kapitalizmden üstün olduğunu ispat etmek için, her iki ekonomik ve sosyal düzeninin barış içinde yan yana yaşamasının en iyi araç olduğunu Rolland çok iyi anlamıştı. Ekim Devrimi'nin 10. yıldönümünde gönderdiği selam demecinde bu düşünceleri bütün gücüyle dile getirdi. Rolland,

Sovyet Cumhuriyeti'nin ülkesi dışında silâhlı bir savaş oyununa düşmesini ve bütün kuvvetini «kendi evini güvenle ve sağlam olarak kurmaya» toplamasını sağlık veriyor ve şunları yazıyordu: «Bu yeni yapı kurulduğu gün, Avrupa'da ve öteki kıt'alarda nice köhne evlerin nasıl yıkıldığını göreceğiz... Çünkü gündüzler, gecelerin ölümüdür.» «Geniş, kudretli ve verimli devrim ırmağı, ... barıştan geçerek» ilerliyor.

Romen Rolland, Sovyet Rusya'ya karşı tehditleri, Avrupa'da gericiliğin baş kaldırmasını haber veren tehlike çanları saymıştı. Rolland, 1929 yılında Alman ve Fransız sanayinin büyük soylularının canice oyunlarını ve her iki ülkenin ortak bir ordu kurma plânlarını suçladığı gibi, 1930-da Kont Coudenhove-Kalergi'nin «Panavrupa»-ülküsünün bir anti-sovyet ittifak olduğunu açığa vururken, Sovyetler Birliği'ni «Avrupa gericiliğine karşı zorunlu bir engel» olarak değerlendirmişti. O, Sovyetler Birliğinin varlığında, insanlığın hizmetinde sosyal-ekonomik etkililiğin ve kahramanlığın yaşadığını görmüş ve Sovyetler Birliği'nin yanında savaşmakla gurur duymuştu.

Bu arada Romen Rolland kendisi, büyük hareketin örgütçüsü olma kararına varmıştı. Bu hareket, İkinci Dünya Savaşı tehlikesi tehditleri karşısında duyulan endişeyi yansıtmakta ve bunu önlemek için bütün kuvvetleri birleştirmeyi denemekteydi. Bu dönemde barış için ve barış uğrunda birleşmek için Rolland kadar çok iş yapan bir kimse daha pek çıkmamıştır.

1932 yılı başlarında çeşitli uluslararası politik konferansların olumsuz sonuçları, büyük kapitalist ülkelerin dört elle silâhlanması, Japonya'nın Çin'e saldırması, huzursuzluk yaratma ve diplomatik ilişkileri bozma amaçları açıkça görülen bir sıra suikast, gittikçe artan endişeler doğurmaktaydı. 1 Mart günü, Kıt'a-Çin'e karşı Japonya'nın saldırıya geçtiği o acı anlarda Rolland şunları yazıyordu:

«Çağırıyoruz...

Saldırıya uğrayan Çin adına, tehdit altında kalan Sovyetler Birliği adına, dünyanın bütün halkları adına, insanlığın büyük ümitleri, ezilen Asya soylarının uyanışı ve proletarya Rusya'sının kahraman kuruculuğunun içimizde doğurduğu ve beslediği büyük umutlar adına haykırıyorum: 'İmdat! Cinayet!'

Bu çağrı üzerine az sonra, emperyalist savaşa karşı bir dünya kongresi hazırlamak için ünlü bir komite kuruldu. 27 Mayıs'ta Hanri Barbus ve Romen Rolland şu çağırışı yayınladılar:

«Yeni bir dünya harbi tehdidi karşısında olduğumuz açıktır... Biz, siyasi ilişkileri ne olursa olsun bütün erkekleri ve kadınları, bütün işçi örgütlerini, kültürel, toplumsal örgütleri ve sendika örgütlerini, çağırıyoruz...: Harbe karşı uluslararası barış kongresine bizlerle birleşerek gelin!

Bu kongre, birleşme uğrunda muazzam bir işi yerine getirmek zorun-

dadır. Bu kongrenin, başlamakta olan harbin barbarlığına karşı kuvvetlerin güçle doğruluşunu sağlaması gerektir...»

Romen Rolland 1 Haziran'da, bütün halklara, bütün partilere, toplumdaki yerleri ne olursa olsun bütün erkeklerle ve kadınlara, inançları ve emelleri ne olursa olsun bütün insanlara baş vurduğunu bir kere daha şu sözlerle tekrarladı: «Bizim isteğimiz, harbe karşı, nereden gelirse gelsin ve nasıl olursa olsun kamu oyunun bir dev dalgasını şahlandırmaktır...» O'na göre barış, herhangi bir partinin çıkarlarını ilgilendiren bir sorun değil, herkes için en yüce servetti. Kongrenin bir azınlıkla bir çoğunluğa bölünmemesi, ya da rekabet ruhu içinde bir hesaplaşma alanı olmaması gerekti. Söz konusu olan, anlaşma için bir temel bulmak ve bu temel üzerinde harbe karşı gelen bütün kuvvetlerden yararlanmaktır.

Romen Rolland ile Hanri Barbüs'ün çağrısı büyük bir yankı uyandırdı. Fransada birçok reformcu sendika, Sosyalist Parti'nin örgütleri, farmason locaları, pasifist guruplar, insan hakları ligasının bölümleri ve daha başka örgütler, bölgesel komiteleri kurmak üzere komünist ve devrimci örgütlerle birleştiler. Kongreyi düzenliyenlerin çağrısı daha birçok ülkede de karşılık buldu. Hristiyanlar özgür fikirliyle, sosyalistler komünistlerle, demokratlar sosyalistlerle birleştiler.

27-29 Ağustos 1932-de Amsterdam'da toplanan Kongre'nin ne büyük bir yankı uyandırdığı bilinmektedir. Kongre gerçekte, öncülerinin istediği gibi, harbe karşı gelen bütün kuvvetlerin birleşmesinin bir tribünü oldu. 2.200 temsilci, bunlar arasında II. Enternasyonal'in üyesi olan 291 sosyalist ve reformcu sendikaların birçok temsilcisi, aşağı yukarı 30 milyon kişiyi kapsıyan 30.000 gurupu Kongre'de temsil ettiler. İlk oturumda okunan bir açıklamada Romen Rolland, Kongre'ye temel olan geniş birlik ruhuna işaretle şöyle diyordu: «Herbirimiz, her bir parti, silâhla ya da taktikle olsun katkıda bulunuyor... Bu dâvaya dürüstlikle kendini vermiş olanların bütün çabalarını ahenkleştirelim.»

Romen Rolland tek cephe bayrağını açmıştı. Eski partilerin bazı «Kabine yöneticileri» arasındaki şaşkınlığa ve onların eski yöntemleri bırakmaktan ürkmelerine işaret eden Rolland diyordu ki: «Onlar, bizim çabalarımızda karanlık bir takım oyunlar, harbe karşı bir tek cephe kurma emeli seziyorlar. Kâğıt yığınlarına ve gevezelik köşelerine gömülmüş olan, büyük devrimci aşamaların hızını kaybetmiş olan çağdaşlarımızın kısa görüşlülüğü sonucunda, 'Tekephe' kelimesi korkunç bir hayalet oluverdi. Biz, bu kelimeyi, burada, Kongre'nin eşliğinde söylemek cesaretini gösteriyoruz... Bu, Kongrenin gerçek anlamını, temizliğini ve bencillikten yoksunluğunu bir kat daha belirtmiş olacaktır.»

Amsterdam Kongresi'nin gerçek anlamı buydu. Tekcephe şiarı altında, daha önce burjuvazinin etkisi altında kalmış olan geniş küçük burjuva, aydın ve işçi tabakaları, yeni bir harp tehlikesi tehditleri karşısında yürütülen savaşta devrimci işçilerle birleştiler. Böylece, emperyalistlerin politik manevra hazırlıklarını ciddi olarak güçleştirdiler. Geniş bir savaşçı

platformu ortaya çıktı. Bazı sosyalist önderlerin Kongre çalışmalarını baltalama yolundaki denemeleri, ya da karşı tedbirler almak için, hattâ partide temizlik için Amsterdama gelmiş olan sosyalistlerin çabaları boşa çıktı. Kongre, Fransa gibi ülkelerde emekçiler arasında, komünistlerle sosyalistler arasında yakınlaşma sağladı; onların harbe karşı kardeşçe işbirliğinin temellerini attı. Devrimci öncüler kendilerini, geçmişte hareket birliğinden vazgeçiren eğilimlerden kurtardılar. Bu eğilimler sonucunda, dünya görüşü başka olanlarla, harbin nedenleri ve buna karşı etkili savaş yöntemleri kendileri için daha açıkça belirli olmıyan kimselerle hareket birliğinden kaçınmışlardı. Ve bu uğursuz eğilimler ancak ilerici güçlerin tecrit edilmesine, düşmanın kuvvetlenmesine ön ayak alabileceklerdi.

Kongrede, harbe karşı kurulan uluslararası savaş komisyonunun Aralık ayında yaptığı ikinci büro toplantısında bir kere daha belirtildi ki: Bu savaş hareketi, bütün olaylarla doğrulanmış olan dürüstlük ve açıklıkla, «programlarında harbe karşı olduklarını duyurmuş olan en çeşitli guruplara, yıkıcılığın modern düzenine karşı samimi olarak savaşmak isteyen bütün kişilere» baş vurmaktadır. Bu toplantıda, «bütün anti-emperyalist kuvvetlerin verimli birliğini yaratmakta, emekçi kitlelerden ve aydınlardan kudretli bir tek cephe kurmakta» kararlı oldukları bir kere daha açıklandı.

Almanya'da olaylar hızla gelişti. Hitlerfaşizmi iktidara geçti. Romen Rolland, Reichstag yangını kışkırtmasını, en ilkel hak ve özgürlüklerin yok edilmesini, gittikçe artan cürümleri, ırkçı sapıklığı ve yahudi aleyhtarlığını açığa vurmak için arka arkaya birçok manifeste sesini yükseltti. Rolland, «Kölnische Zeitung» gazetesine verdiği ezici bir cevapta, büyük düşünür ve hümanistlerin Almanyası'nı geçmişin geleneklerini ayaklar altında çiğniyen Hitler Almanyası ile karşılaştırıyordu.

1933 yılı Haziran'ında Paris'te Pleyel-Salonu'nda Faşizme karşı Avrupa Kongresi toplandığında Romen Rolland, Uluslararası Anti-faşist Komitesi'nin şeref başkanlığına seçildi. Anti-faşist cephede O'nun gibi ateşli ve direnişli savaşçı pek yoktu. Leipzig duruşması sırasında Rolland'ın soylu sesi, komünistleri savunurken kuvvetle duyuluyordu. Dimitrof'un cellâtların pençesinden kurtulmasına bunun yardımı oldu.

Ernst Thälmann ve faşist hapishanelerinde çile çeken bütün anti-faşistler Romen Rolland için «barşın alman rehineleri» idi, ve bunlar kurtulmalıydı. Rolland, «adalet ve özgürlüğün uğradığı saldırının verdiği utanç içinde» bütün dünyayı, «tiksindirici umursamazlığa» kapılmamaya, kendi güçlerini seferber etmeğe ve kurbanları cellâtların baltaları altından kurtarmağa çağırıyordu. Başka bir kere, Antonio Gramsci için muhteşem bir ağıtla sesini yükseltiyordu. Luiz Carlos Prestes tehlikeler içinde yuvarlanırken, O, hiddet ve endişesini gizlemiyordu. Viyana'nın Kanlı Şubatı'ndan sonra, «Avusturya anti-faşistlerinin kitabı»na aynı heyecanla dolup taşan önsözü yazan da Rolland'dı.

Paris'te faşistlerin 6 Şubat 1934 darbesinden sonra yazar, başkentin emekçi halkına ve aydınlara Voltair'in şiarıyla, ama ona yeni bir anlam

kazandırarak şöyle baş vuruyordu: «Yılanı ezelim!» Rolland, doğru bir temele dayanarak Fransız gençliğine, darbeci örgütlerin satılmış, şerefsiz yöneticilerinin gençlerin güvenini nasıl kötüye kullandıklarını; biryanda milli bütünlükten lâf ettiklerini, fakat gerçekte yalnızca büyük sermayenin en âdi çıkarlarına hizmet ettiklerini önemle ele alarak gösteriyordu.

Fransa'da halk cephesinin başarılarından sevinç duyan ak saçlı savaşı, 1936-da Aragon'la konuşurlarken, Fransa'da yürütülen savaşın genişletilmesi ve bu savaşa dünya ölçüsünde devam edilmesi gerektiği üzerinde durmuştu.

Romen Rolland, 1939-da harp çıkana kadar, Harbe ve Faşizme karşı Dünya Komitesi'nin çalışmalarını, başkanlık kurulu üyesi olarak yönetti. Bu komite, Amsterdam ve Paris Kongreleri'nden çıkan her iki akımın kaynaşmasıyla doğmuştu. Bu savaşta Rollandın paha biçilemeyecek kadar büyük hizmetleri olmuştur. Rolland, harbe karşı savaşta çeşitli sosyal kuvvetlerin – işçi, köylü ve aydınların, orta tabaka ve burjuva temsilcilerinin – güçlerini birleştirmiş ve bunu yaparken, barışın herkesin dâvası olduğunu her an hatırlatmıştır: «Bütün kuvvetlerimizi, ... kadınların ve erkeklerin kuvvetiyle, – bütün ülkelerdeki bütün partilerin üyelerinin kuvvetiyle – yıkılmaz barışı korumak isteyenlerin kuvvetleriyle birleştirelim.» O'nun şiarı, harbe karşı uluslararası tek cephe şiarıydı. Rolland, bu ortak cepheyi genişletmek için yorulmadan çalışıyordu: «Söz konusu olan, herşeyi ezmekle tehdid eden yıkıcı ortaklığa karşı büyük bir ordunun birliğini perçinlemektir.»

Harbe ve Faşizme karşı Dünya Savaş Komitesi, Romen Rolland'ın ve ölümüyle çok erken barış savaşçılarının saflarından ayrılan Hanri Barbus'un önderliğinde durmadan dinlenmeden, fedakârca çalıştı, halk kitlelerini seferber etti ve onların eylem birliğini perçinledi. Romen Rolland örgüt ödevlerini en kesin ödev olarak sayıyordu. Yayınladığı çağrılar üzerine bütün dünyada ligalar ve eylem komiteleri kuruldu, işletmelerdeki alt komiteler çoğaldı. 1936 ilkbaharında Fransada barış hareketinin 300.000 kolektif üyesi ve 176.000 bireysel üyesi vardı. İngiltere'de, halk arasında yapılan bir ankette barıştan yana verilen 12 milyon oy halkın gerçek duygularını dile getirmişti. Bütün bu harekete, Barbus'un şu şiarı kılavuz olmuştur: «Bizi ayıracak hiç bir şey yapmıyalım, bizi birleştirecek herşeyi yapalım.»

Barbus ve Rolland harp tehlikesi karşısında kitleleri birliğe çağırdı. Onların adı, pasifliğe ve sekterliğe karşı bir çağrı gibi çınlamaktadır. Romen Rolland barışın en büyük garantisini halk kitlelerinin eylemlerinde ve özellikle de büyük işçi örgütlerinin harbe karşı birliğinde görmüştü. O'nun büyük öğretisi bu idi.

Romen Rolland, olayların nedenleriyle itici gücünü ve geleceğini durmadan aydınlatırken yorulmak bilmemişti. Birbirlerine rakip emperyalist devletler arasında «en tehlikelisinin ■çüncü Alman İmparatorluğu olduğuna» herkesi uyarıyordu. Bir yazısında, Rolland, «Hitler Almanyası'nın

hararetle saldırıya hazırlandığını» duyurmuştu. O zamanlar Rolland'ı panik yaratmakla suçlamışlardı. Bu kınamalar, Hitlerin çevirdiği oyunları maskelemekte ve bunların gerçekleşmesinde çıkarı olan kimselerden gelmişti.

Rolland bu çabaların maskesini düşürdü, Hitler'in batı ülkelerinde yarattığı «beşinci kol»u damgaladı: «Biz, Fransa'nın içinde de bir ihanet partisinin var olduğunu biliyoruz. Bu parti, Hitler gizli diplomasisini, Fransız Halk Cephesine ve Sovyetler Birliğine karşı baltalama hareketlerinde desteklemeğe hazırdır.» Rolland, Münih anlaşmasından üç yıl önce, 1935-teki gerici Fransız hükümetinin ne gibi pazarlıklara hazır olduğunu şu sözlerle açığa vurmuştu: «Onların apaçık egoizmi, doğu Avrupada bir alman işgaline göz yumabilir, ve Küçük-Antant içindeki kendi müttefikleri ile Sovyetler Birliğini pekâlâ feda edebilirler... Böyle bir zaferle ölçüsüz derecede yayılan ve bundan cesaret bulan düşmanın sonra da, önceden morali bozulmuş ve tecrit edilmiş olan Fransa'ya yöneleceği, en dar görüşlüler için bile açıktır.» Rollandın bu sözleri bir bir doğru çıktı.

Nazi Almanyası, her bir üyenin, diğerlerinin denetimi altında bulunacağı genel bir ortak güvenlik antlaşmasına katılmayı reddedince, Romen Rolland için bu, Fransa'ya doğru bir yaklaşma olacağı umutlarına ve Hitler'in barış vaatlerine güvenilemeyeceğinin çürütülmez bir delili oldu.

Rolland, 1-3 Şubat 1919-da Karl Liebknecht ile Rosa Luxemburg'un öldürülmesi üzerine yayınladığı ateş püsküren yazısında, halklar arasında barış uğruna içtenlikle savaşan Spartak-Enternasyonalistlerin ezilmesinden Antant hükümetlerinin apaçık sevinç duyduklarını, çünkü bu hükümetler için kendi sınıf çıkarlarının milli çıkarlardan önce geldiğini belirtmişti. 1935 yılında da gene, Fransa'daki egemen çevrelerin, tehdidler saçan pangermanizm devini devrimci ayaklanmalara karşı, Sovyetler Birliğine karşı bir engel durumuna sokmağa yarıyacak her türlü dolandırıcılığa hazır olduklarına işaret etmişti.

Romen Rolland, «mutlak pasifizm» taraftarlarını, adalet ve insanlıktan vazgeçme pahasına barışı satın almak ve bunu yaparken de «her şey harpten daha iyidir» inancını yaratmak çabasında oldukları için kınamıştı. En büyük kötülüğün, «hakaret» olduğunu, «lâhitlerden yoksunluk» olduğunu bunlara karşı cesaretle söylemişti. Rolland pasifistleri, «Hitlere doğuda yolları açacak olan geçici ve özel bir batı barışı anlaşması» tuzağına yürümesini Fransa'ya sağlık vermekle aslında en azılı gericilerle aynı tezleri desteklemiş oldukları için kınamıştı.

Romen Rolland, bu milli intihar siyaseti yüzünden, bir «barış kordonunun» kurulması için, bir harbin çıkmasına çeşitli nedenlerle karşı olan bütün ülkelerin birleşmesi için sürekli olarak çağrıda bulundu. Rolland diyordu ki: «Fransa, İngiltere ve Sovyetler Birliği ile bir blok kurulması gerektir. Bu blok bile yakın tehlikeyi gidermeğe, hattâ belki de harbin çıkmasını önlemeye tamamen yeter.» Romen Rolland'ın yorulmadan sa-

vunduğu ve yaydığı düşünce şuydu: Barış istemiyenlere karşı, bütün barış kuvvetleriyle barış uğrunda savaşı örgütlemek. O'na göre, barış içinde yaşayan kuvvetli bir Avrupa Hitler'i, barışı bozmamaya zorlayabilirdi ve işte bu da faşizm için öldürücü bir darbe olurdu.

Bu yüzden Romen Rolland ortak güvenlik ilkesini barış uğrunda savaş örgütüne temel yaptı. Ancak bütün dünyayı içine alan bir barış gerçek barış sayılabilir. Hitler ile Mussolini'nin öne sürdüğü gibi «harbi bölgelerde sınırlama»nın bir tek amacı vardı, o da, barışsever devletler cephesini yarmaktı. Böylece zayıflar güçlülere teslim edildi ve kurbanlar etkili bir yardım göremedi.

Romen Rolland'ın şüphesi yoktu. Son sözü alçak faşizm kuvvetlerinin söyleyeceğine hiç bir zaman inanmadı. Franko ve onun dışardaki yardımcılarına karşı savaşan İspanyol halkını bütün gücüyle destekledi. O günlerde Avrupa ve Amerika'nın emekçilerine ve bütün özgür insanlarına, «tehdid edilen bizleriz» diyerek baş vurdu. Rolland, Münih anlaşmasına karşı protesto sesini yükselterek, «Batı demokrasisinin cesareten de, inançtan da yoksun yöneticileri»ni şiddetle suçladı. En ağır günlerde, doğrunun zafere ulaşacağı inancına tarihin çok gerilerinden kuvvet kazandırdı. Rolland, Hitler faşistlerinin Prag'a girişinden sonra yazdığı «Dünyada matem» başlıklı makalesinde, en sonunda gene halkların haklarının ve demokrasinin galip geleceğini şöyle dile getirmişti: «Ağlıyorsun, Prag! Ama sen de ağlıyacaksın, Almanya! Çünkü gün sana gelecekte acı göz yaşları döktürecek. Bugün üdğüğün galibi lanetliyeceksin. Çünkü senin adının altında muazzam bir borç yazılı ve bu borcu sen ödemek zorunda kalacaksın.

... Felâket tepende dolaşıyor, Almanya! Ve senin de tepende, Avrupa! Bir gün insanlık, harbe yeniden kapıları açana lânet olsun, diye haykırmak için birleşecek...»

İşinin eri ve hümanist.

30 yıl önce, 31 Ocak 1936-da, Romen Rolland'ın 70. doğum yıldönümünde Paris'te Palais Mutualité'de bir tören yapıldı. Yazara, bu büyük şehrin kimseye göstermediği yüce saygıyı duyurmak üzere törene büyük işletmelerden, emekçi örgütlerinden 8.000 temsilci, aydın gurupları katıldı. Bu yıldönümünü Sosyalist Partisi, Komünist Partisi ile birlikte hazırlamış ve düzenlemişti. Harbe ve Faşizme karşı Dünya Savaş Komitesi'nin selam demecini ünlü fizikçi Paul Langevin tören kürsüsünden okudu.

Dünyanın bütün ülkelerinden, Maxim Gorki, Georgi Dimitrof gibi ünlü kişiler Romen Rolland'a kutlama demeçleri gönderdiler. Bu demeçler, yazarın bütün insanlıkla ne kadar sıkı sıkıya bağlı olduğunu gösteriyordu. Kurtuluşu için savaşan uzak Çin'den sevgi ve hayranlık sözleri geldi.

Romen Rolland, Faşizmde vücut bulan gericilik ve ölüm kuvvetleri ile geleceğin kuvvetleri arasındaki, Fransada halk cephesinin de temsil ettiği hayat kuvvetleri arasındaki tarihsel savaşın bir sembolüdür. O, barışı

savunmak için doğrulan kitlelerin cesareti, insanın kişileşmiş şanı idi. Aydınların bu değerli temsilcisi için, söz, işlemekten; bilgi ve gerçek, hayatta sorumluluk duygusunda ayrılmazdı. O, halkın sevgisini kazanmıştı. Çünkü halk biliyordu ki: Rolland, gençliğinin burjuva ruhu içinde hümanist ülkücülükten başlayarak, Birinci Dünya Savaşının ağır sınavlarını aştıktan sonra kudretli sosyal realizme, gericiliğe, faşizme ve harbe karşı durmayan savaşırlara ulaşan yolu bulmuştu.

Büyük yazar Romen Rolland, yalnız yaratıcılığının «okyanus» derinliklerinde yaşamıyor. O, yalnız tarihçi, romancı, dram yazarı, sanat tarihçisi, estetik ve eseyist araştırmacısı, yapıtlarıyla bütün bir kuşağı hümanizme ve san'ata ulaştıran bir yaratıcı değildir. Rolland, işinin eri olan kişinin canlı bir örneği, aydın düşüncenin bir örneği, gerçeği ayıklıkla görüşün ve kırılmaz cesaretin bir örneği olarak kalacaktır. O, bu yetenekleri ile, kişisel fedakârlıkları ne olursa olsun, bilinciyle seçti yoldan sapmadan ilerledi. Rolland, çağdaşlarının bilincinde, kitlelerin kalplerinde barındırdıkları bir yaratıcı olarak; emekçilerin birliğinin, komünistlerin bütün kuvvetleriyle erişmeğe ve gerçekleştirmeğe çalıştıkları birliğin bir öncü savaşçısı olarak; çağımızın en yaygın hareketinin, harbe karşı yönelen hareketin bir önderi olarak yaşadı.

Emperyalistlerin, saldırgan hareketleriyle uluslararası durumda kötüleşmelere ön ayak oldukları ve harp tehlikesini arttırdıkları bu günlerde, Rolland'ın barış uğrunda savaş siyaseti yeniden kitlelerin dikkatini üzerine çekmektedir. Atomla yok olma tehlikesine karşı bütün kuvvetleri ve insanlığın bütün iyi niyetlerini birleştirme çabasını gösterenler, O'nun adını anmaktadır. Bu yok oluştan sonra artık insanlığın ilerlemesi için hiç bir yol kalmıyacaktır. Rolland, hâtıra defterinde şunları yazmaktadır: «Hayat, sonuna kadar kötüye karşı bir savaş olarak kalmalıdır.»

Romen Rolland bize, var olan başkalıklar gözetilmeden, insan hemcinsinin varlığını tehdit eden en büyük felâkete karşı savaşta birleşmeyi öğretmiştir.

Taşkent görüşmelerinden sonra

Hindistan ve Pakistan, silâhlı çarpışmalar sırasında birbirlerinin topraklarında işgal ettikleri bölgelerden ordu birliklerini tamamen geri çektiler. Her iki tarafın askeri birlikleri devlet sınırlarının ve Taşkent Bildirisi'nde tesbit edilen ateşkes hattının gerisine çekilmiş bulunmaktadır. Böylelikle, bu bölgede milletlerarası durumun düzeltilmesine yardım eden ciddi bir adım daha atılmıştır.

Taşkent Bildirisi barış içinde yanyana yaşama prensiplerinin canlılığını gösteren bir sağduyu başarısıdır. Dünya kamuoyunun en değişik çevrelerinde geniş yankılar uyandıran bu bildiri, Hindistanda ve Pakistanda politik ve sosyal hayatın kendine özgü bir temel direği oldu. Hindistan hükümetinin üyeleri, siyasi partiler liderleri ve seçkin toplumcular birçok konuşmalarında ve yazılarında bu bildirinin büyük önemini defalarca belirttiler. Hint Parlâmentosu Komünist Grubu'nun Başkanı Prof. H. N. Mukerji, haftalık «India» dergisinde Taşkent görüşmelerinin sonuçlarını şu sözlerle yorumladı: «Eğer Hindistan ve Pakistan birbirlerini düşman beliyerek çatışmaya devam ederlerse, biz ister istemez yeni-sömürgeciliğin kurbanı oluruz. Hint-Pakistan askeri çatışması bizim bütün ümitlerimizi gömebilirdi. Bereket versin ki, Taşkent buluşması ümitlerimizi yeniledi. Artık iyimser olabiliriz. Bu ümitler gerçekleşecektir.»

Pakistan hükümeti üyeleri, memleketin ilerigelen politikacıları, toplum adamları, bazı muhalefet liderleri ve birçok gazete, Taşkent Bildirisi'ni olumlu şekilde değerlendirdiler. Bu yoldaki demeç ve yorumların, Hindistanla iyi komşuluk ilişkileri kurulmasını isteyen Pakistan halk çoğunluğunun iyiniyetini yansıttığı şüphesizdir.

Bütün memleketlerin demokratik ve ilerici kamuoyu da Taşkent görüşmelerinin sonuçlarına yüksek bir değer biçmektedir. Bu da tabiidir. Çünkü Taşkent buluşması, Asyanın iki büyük devleti arasında uzun tartışmalar ve kanlı çarpışmalarla bozulan ilişkilerin düzeltilmesine büyük bir hizmette bulunmuştur. Komünistler ve milletlerarası işçi hareketi, bütün ülkeler arasında gerçekten iyi komşuluk ve dostluk ilişkileri kurulmasından yana olduklarını her zaman ilân etmişlerdir ve etmektedirler. Bu, bütün memleketlerde komünistler tarafından genel ve olumlu dış politika programlarında ileri sürülen ve gerçek milli çıkarlara uygun olan dış politika prensiplerinden biridir. Bundan dolayı, Taşkent Bildirisi'nin, milletlerarası işçi hareketinin geniş çevrelerinin de dikkatini çekmesi tabiidir. Örneğin, bu önemli olayı «yankıları daha uzun zaman sürecek» diyerek değerlendiren «L'Humanité» gazetesi, Taşkent Bildirisi üstüne şunları yazdı: «Taşkent Anlaşması kendine özgü bir örnek olması bakımından önemlidir. Onun

gözle görülür şekilde ortaya koyduğu gerçek şudur ki, kardeş memleketler arasındaki anlaşmazlıklar barışçı görüşmelerle çözülebilir ve çözülmelidir.»

Taşkent görüşmeleri ve elde edilen sonuç, sosyalist diplomasinin milletlerarası alanda yapıcı bir rol oynadığını da açıkça gösterdi. İşte silâhlı çatışmadan kaçınamamış iki Asya devleti, nihayet bu anlaşmazlığı barışçı görüşmelerle çözümlmek için sosyalist bir devletin yardımına başvurmayı üste tuttular ve o sosyalist devlet her ikisinin de ümitlerini boşa çıkarmadı. Bu durumda, dünya kamuoyunun geniş çevrelerinde belirtildiği gibi, sosyalist devletlerin tutumu ile emperyalistlerin tutumu arasındaki büyük kontrast, yani sosyalist ülkeler söz ve eylemle barışı savunurken, emperyalist devletlerin Asya, Afrika ve Lâtin Amerika memleketleri anlaşmazlık ocaklarına kılıçla girmeleri, yangına körükle gitmeleri apaçık ortadadır.

Netekim, Batı Alman gazetelerinden «Blinkfuer» 20 Ocak tarihli sayısında şunları yazdı: «Hindistan ile Pakistanın nihayet Sovyetler Birliğinin olumlu çabaları sayesinde barış anlaşması imzaladıkları inkâr götürmez bir gerçektir... Gel gör ki, Birleşik Amerikanın dünya barışına «katkısı» bambaşka görünüyor. Söz yok, Vaşington aracılık rolünü, kendi kaderine buyruk olma uğrunda savaşan küçük bir halkı Napalm bombaları ile, fosforla, zehirli gazla kırıp geçirmekle oynuyor... Hindistan-Pakistan anlaşmazlığındaki mânasız kan dökmeğe son verme başarısı bizleri uyarılmalı, biran önce silkinerek evvelki yanlış görüşlerimizi düzeltmeliyiz.»

Amerikada çıkan haftalık «Neyşın» dergisi de 24 Ocak tarihli sayısında şöyle diyordu: «Din Rask ve çalışma arkadaşları, Taşkente olup bitenler üzerinde ciddiyle düşünmelidirler. Taşkent sonuçları da gösteriyor ki, diplomatik başarılarla Napalm bombasıyla ve nükleer güçle değil, sağduyu ve sabırla ulaşılır.» Ve aynı dergi, bu vesileyle, Birleşik Amerikanın Viyetnamda «gerçekte Amerikanın adını batıran kanlı ve rezil bir harp» yürüttüğünü de tekrar belirtiyordu.

Taşkent Bildirisi emperyalist devletlerde gizliyemedikleri bir telâş uyardı. Birleşik Amerika ve İngiltere resmi sözcüleri pek oralı değilmiş süsü vererek hoşnutsuzluklarını gizleme çabalarına rağmen, görünüşü kurtarmak için, Taşkente varılan anlaşmayı «selâmladıklarını» söyleyivermekle, gerçekte bu anlaşmanın kendileri için ağır bir darbe olduğunu itiraf ettiler. «Neyşın» dergisinin belirttiği gibi, Vaşington yöneticileri, Viyetnamdaki yüzkarası saldırganlıkları yüzünden sıfırı inmiş olan itibarlarını kurtarmak çabasıyla de çarçabuk bir Honolulu buluşması tertipliyerek yayınladıkları mahut «bildiri» de, Viyetnamda güya sefalet ve cehalete karşı savaşmakta olduklarını ilân ettiler. Fakat bu yalancı lâfazanlıklar da, saldırganlıklarında eskalasyon politikası uyguladıkları Çin Hind'i'nde açtıkları topçu ateşleri ve bomba patlamaları arasında eriyip gitti.

Emperyalistlerin bazı daha kurnaz politikacıları bir başka manevraya başvurdular. En basit şeyleri de anlamamazlıktan gelen bu kurnaz politikacılar yapmacık bir hayretle şöyle dediler: «Mademki Sovyetler Birliği Hindistan ile Pakistanın anlaşmalarına yardım edebildi, öyleyse Çin

Hindi'nde neden «aracı» rolüne girmez de, Birleşik Amerikanın hücumlarını püskürtmek için Viyetnam halkına yardımı tercih eder?» Görülüyor ki, bu mantığı yürütenler, ortadaki enine boyuna zıtlığı görmek istemiyorlar. Çin Hindi'nde tipik bir emperyalist saldırısı vardır. Birleşik Amerika yabancı bir memleketin topraklarına girmiştir ve orada sömürge savaşı yapmaktadır. Viyetnam halkı ise savunma halindedir. Ona, askeri yardımı da kapsıyan her araçla yardım etmek de bütün barışsever kuvvetlerin ödevidir.

Keşmir meselesinde ise, iki kardeş memleket askeri çatışmaya sürüklenmişlerdir. O memleketler ki, daha dün kadar, sömürgecilere karşı milli kurtuluşları için omuz omuza savaşmış, büyük fedakârlıklar pahasına zafere ulaşmış ve hürriyete kavuşmuşlardır. Bunlar ancak kardeşçe, dostça yaşadıkları takdirde, egemenliklerini ve durumlarını daha kolay sağlamlaştırabilecek, çözüm bekliyen sayısız ekonomik güçlüklerini yenebileceklerdir. Yok, anlaşmazlık ve çatışmaları devam ederse, bu da onların gelişmelerine engel olacak, ekonomilerini yıkıma sürüklilecek, güçlükleri çoğalacak, büyüyecek ve nihayet her ikisi de yeni-sömürgeciliğin dayatmaları karşısında direnme gücünü yitireceklerdir.

İşte bundan ötürü, bütün barışsever kuvvetler, Pakistan ile Hindistan arasında her iki halka ıstırap veren, kan ve gözyaşına malolan kardeş savaşı yangınının biran önce söndürülmesi için yardıma koşmayı kendileri için en önemli ödev saymışlardır.

Şunu da belirtelim ki, Pakistan-Hindistan çatışmasının daha başlangıcında, milletlerarası alanda bu konuda iki tutum kendini gösterdi.

Bir yanda, ezici bir çoğunluk teşkil eden memleketler halkları, Pakistan ile Hindistan arasında işin askeri çatışmaya dökülmesini telâş ve endişeyle karşıladılar. Nice memleketler hükümetleri bu anlaşmazlığa son verilmesi için birçok teklif ileri sürdüler. Ayrıca, bu çekişmeye üçüncü bir memleketin katılmaması gerektiğini ileri sürdüler ve anlaşmazlıkta birinin veya ötekinin tarafını tutmaktan kaçınılmasını tavsiye ettiler.

Öte yanda, bazı memleketlerin anlaşmazlıklar yaratıp körükleme uzmanı olan ve kanlı boğuşmalardan menfaat sızdırmaya çalışan harpçi çevreleri hummalı bir faaliyete giriştiler. Bunlar, silâhlı çatışmaya dökülen ve genel bir savaşa varması da hesap dışı olmiyan bu anlaşmazlıkta tarafları askeri harekâtı genişletmeye kısıktırmak için her yola başvurdular. Pakistan ve Hindistan yöneticileri ateşkes emrini verdikten, anlaşmazlığın barışçı çözümü için Sovyet hükümetinin Taşkente buluşma davetini kabul ettikten sonra, o harpçi çevreler Taşkent görüşmelerine engel olmak için, onu suya düşürmek için ellerinden geleni yaptılar. Tek sözle, bunlar, Hindistan ile Pakistan arasında iyi komşuluk ilişkilerinin canlandırılmasını istemiyen ve buna apaçık karşı gelen çevrelerdir.

Şüphe yok ki, Hint yarımadasında barışın sağlamaştırılması olanakları ve bu bölge halklarının Sovyetler Birliğiyle dostluğu, Hindistan-Pakistan anlaşmazlığı yangınına körükle gitmek ve bazı ihtirasları alevlendirmek

için çırpınanların hoşuna gitmiyordu. Biz o günlerde Taşkente bulunduk ve «Taşkent» oteli salonunda yapılan basın toplantısında, nice Batılı gazetecilerin bu görüşmelerin başarısı hakkında etrafa kuşku yaymak ve güvensizlik aşılamak için nasıl çırpındıklarını gayet iyi hatırlamaktayız. Bu gazeteciler Hint ve Pakistan temsilcilerini uluorta bir sürü soru ile bunalıyor, ve Pakistan temsilcilerinden birinin alaylı bir şekilde belirttiği gibi bu sorulara kendi «felsefi mütalâalarını» da katıyorlardı. Hele bazı burjuva gazetecileri, görüşmelere katılanları zor duruma düşürecek olmadık problemleri kasten kurcalıyarak, henüz onmamış yaralara inadına tuz ekmeye çabalıyorlardı. Fakat böyleleri daima ağızlarının payını aldılar.

Gerçi, her iki taraf da anlıyordu ki, uzun yıllardır yığılmış bütün tartışmalı sorunların bir çırpıda çözülmesi olanaksızdı. Sözü geçen basın konferansında, gazetecinin biri, Batı basınında bu görüşmelerle ilgili olarak «çıkma sokak» sözcüğünün dile dolandığını söylediği zaman, görüşmelere katılan heyetlerden birinin temsilcisi tarafından verilen haklı cevap şu oldu: «Çıkma sokak olan buradaki görüşmeler değil, iki memleket arasındaki ilişkilerdir. Ve bu ilişkileri çıkma sürükleyenler de, bölgemizde daha önce egemen olan sömürgecilerdir. Görüşmelerimizin amacı, Hindistan-Pakistan ilişkilerini işte bu çıkma sokaktan kurtarmaktır.»

Hindistan-Pakistan ilişkilerini çıkma sokaktan kurtarmak için, ilgili iki tarafın da çok sabırlı davranmaları ve büyük çabalar harcamaları gerekiyordu. Ve burada, çözümleyici etken, her iki tarafın mevcut anlaşmazlığı askeri çatışma ile çözme denemelerinden vazgeçmeleri idi. Onlar bu sayede olumlu sonuca doğru adım adım ilerleyebildiler. Ve böylelikle, görüşmeler boyunca, artık Taşkent Bildirisi ile bütün dünyanın malûmu olan çözüm çareleri bulunabildi. Hint yarımadasında barışın sağlamaştırılmasına, Hindistan ile Pakistan arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesine doğru yol açılabilirdi.

Taşkent görüşmelerinin sonuçları, ilgili her iki tarafın önünde geniş ufuklar açmaktadır. Anlaşmazlık sorunlarını askeri kuvvete başvurarak çözmekten vazgeçilmesi, ordu birliklerinin geri çekilmesi, diğer memleketin işlerine karışmama politikasının tutarlı şekilde uygulanması, barışçı iyi komşuluk ilişkilerinin genişletilmesi, Hindistana da, Pakistana da askeri masraflarını azaltma olanağı vermektedir. Aralarındaki gerginlik yüzünden her iki memleketin de silâhlanma masraflarına barış zamanından kat kat fazla ödenek ayırmak zorunda kaldıkları bilinen bir gerçektir. Bu savaş, hem Hindistanın, hem Pakistanın ekonomisine büyük zararlar vermiştir.

Şu da var ki, Taşkent Bildirisi'nden sonra gerek Pakistanda, gerekse Hindistanda, bu bildiri etrafında keskin bir politik mücadelenin başladığını da görmezlikten gelemeyiz. Bu bildiriye karşı alınan tutum, her iki memleketin politik güçleri için bir nevi imtihan oldu ve bu, iki halkın da millî çıkarları ve Hint yarımadasında barışı kimlerin gerçekten savundüğünü, ve şovenizmle afyonlanarak veya yabancı kuvvetlerin etkisine kapı-

larak kimlerin milli çıkarlara ve barışa karşı geldiğini bir daha görmele-
rine yardım etti. Netekim, Hindistanda da, Pakistanda da, yabancıların
sakızını çiğniyen birçok gerici parti ve bazı gruplar Taşkent Bildirisi'ne
karşı hücumla geçtiler. Hele Pakistanda, bu gerici kuvvetler, Lahor'da,
Karaşi'de, Peşaver'de ve diğer bazı şehirlerde hükümete karşı gösteriler
tertiplendiler. Bu gösterilere üniversitelilerden bir kısmını çekebildiler. İş
askeri birliklerin müdahalesini gerektirecek kadar büyüdü. Boğuşmalar
oldu. «Cemaati İslâm», «Nizamı İslâm» ve benzerleri gibi gerici partilerin
liderleri, bu halk aleyhtarı kundakçı faaliyetlerini haklı göstermek için de
Lahor'da özel bir toplantı yaptılar. Başında Eyup Han'ın bulunduğu
«Müslüman Birliği» iktidar partisine, hükümete ve Taşkent Bildirisi'ne ağız
dolusu söğüp saydılar. Ve durum öylesine gerginleşti ki, Pakistan hükü-
meti, sağcı muhalefet partileri liderlerinden bazılarını tutuklamak zorunda
kaldı.

Hindistandaki gericiler de berikilerden aşağı kalmadılar. Sağcı partiler
ağır bir dille hükümeti tenkit etmeye, Pakistanla ilişkileri düzeltmekten
vazgeçmesi için zorlamaya koyuldular. Sömürgecilere hizmet eden ve
özellikle Gandi'nin öldürülmesinden suçlu olan pro-faşist teşkilâtların
mirasçısı «Can Sang» Partisi, 15 Şubat'ta Hint Parlamentosu önünde
Taşkent Bildirisi'ne karşı bir protesto mitingi tertipledi. Ertesi gün, Parla-
mento kürsüsünde, «Can Sang», «Praca» partileri milletvekilleri ve bazı
«bağımsızlar», Taşkente varılan anlaşmayı yererek ağır hücumlarda bu-
lundular. Ama bu yersiz ve kasıtlı çıkışlar destek görmedi. Zaten başka
türüsü de beklenemezdi.

Gözden kaçmaması gereken bir husus da şudur ki, Hindistanın ve
Pakistanın gerici partileri birbirine taban tabana zıt bir tutum alsalar da,
bunların Taşkent Anlaşmasının uygulanmasını önlemek için elbirliği ile
hareket ettikleri bir gerçektir. Ortak oldukları şiar, anlaşmazlığın barışçı
çözümünü reddetmek, «askeri kuvvete başvurarak çözmekte sonuna kadar
direnmek»tir. Söz yok, bu gerici partilerin tutumu, dün ve bugün Asyadaki
bütün politikalarını «ayır ve buyur» prensipi temeline oturtan yabancı
emperyalist kuvvetlerin işine yaramaktadır. Pakistan ve Hindistan gerici-
lerinin, kendi memleketlerinin sınırları dışındaki akıl hocalarından, Hindis-
tanın ve Pakistanın barış ve ilerilik yolunda gelişmelerine engel olmak
istiyenlerden ilham almaları da yadırganacak şey değildir.

Gericiler çevrelerin sinsî emelleri ve gittikçe artan baskıları, bu iki komşu
memleketin aralarındaki ilişkileri daha da iyileştirmek için adımlar atma-
larına engel olmamalıdır. Gerçi bu yolda daha birçok güçlüklerle karşı-
laşılabacaktır. Anlaşmazlığın daha çözülmemiş düğümleri vardır. Fakat
buraya kadar başarılı olabilen iş, bu alanda daha ileri adımlar atmak için
elverişli bir çığır açmıştır. Gericiliğin kısıktıcı faaliyetlerine, her iki mem-
leket halkı, daima uyanık bulunmakla ve Hint yarımadasında anlaşmaz-
lığın yeniden alevlenmesine yol vermemeye ahdetmekle karşı koyabilir ve
böyle de yapmalıdır.

Asyada ve bütün dünyada barışa değer veren ve onu savunan herkes, Taşkent Anlaşmasının sonuna kadar uygulanacağını ve bunun sonucu olarak Hindistan-Pakistan ilişkilerinde köklü değişiklikler olacağını ümit etmektedir. Bu husus, Asyada barış düşmanı güçlerin yer yer faaliyette bulunduğu, Amerikan emperyalistlerinin Asyada milli kurtuluş hareketini durdurmak için Viyetnamdaki saldırılarını genişletmekte oldukları günümüzde büyük bir önem taşımaktadır.

Yuri Juko, Viktor Maevski

TÜSTAN

Kürt meselesi demokratik bir çözüm bekliyor

Irak'ın şovnist yöneticileri 1961 Eylülünde Kürt halkına karşı barbarca bir ırkçılık savaşı açtılar. Bu saldırı savaşı dünya ilerici kamuoyu tarafından suçlandırılarak protesto edildi ve edilmektedir.

Irak Kürtleri ayrı düşmüş olan ve toplamı 11 milyonu bulan Kürt halkının bir parçasıdır. Irakta nüfusun % 30-unu teşkil eden 2 milyon kadar Kürt vardır. Kürtlerin yerleştiği 72.000 km. karelik bölge de ülkenin % 16-sıdır. Kürt halkı kendi dil birliği, yerleşme bölgesi, tarihsel gelenekleri ve kurtuluş emelleri gibi ayırdedici niteliklere sahiptir. Ve muhtariyet bu halkın tabii ve kanuni hakkıdır.

1963 Şubatında emperyalist çevreler tarafından tertiplenen Baasçı darbeden sonra, yeni askeri idare Kürt meselesinde bir manevra ile işe başladı. Yani Kürtlere karşı görünüşte nazik davranıyordu. Maksadı Kürtlere karşı kanlı bir yoketme savaşına yeniden girişebilmek için vakit kazanmaktı. Netekim, beklenen de gecikmedi. 1963 Haziranında, başlarında şimdiki Başkan Arif'in⁽¹⁾ bulunduğu gerici yöneticiler, Kürtlere karşı çok daha geniş ölçüde ve daha barbarca araçlarla savaşa giriştiler. Fakat bu tutum Kürt kurtuluşçularının iradesini kıramadı.

1963 Kasımında yapılan askeri darbe ile işbaşına gelen hükümet, 1964 Şubatında Kürt liderleriyle bir barış anlaşması imzalamak zorunda bıraktı. Ve daha önce olduğu gibi, bu hükümet de Kürtlere milli haklarını tanıyacağını vaadetti. Ama yine Arif'in başında bulunduğu gerici askeri rejim bu vaatlerini daima unuttu, taahhütlerini yerine getirmedi. Aralıksız provokasyonlara başvurdu. Aynı zamanda, devrimin birliğini parçalamak, onu ana amacından, yani Irak Cumhuriyeti çerçevesi içinde muhtariyet hedefinden saptırarak «barış yoluyla» yoketmek için her denemeye girişti, her manevrayı çevirdi.

Şimdi Kürt halkının karşısındaki en büyük tehlike, Irak hükümetinin bütün Kürt köylerini ateşe verme plânıdır. Hükümetin 1965 Ekim ayında aldığı gizli bir karara göre hazırlanmış olan bu yoketme plânı 6 Aralık 1965'ten itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Plân gereğince, ağır topçunun ve Napalm bombaları da kullanan uçakların himayesinde tank ve piyade birlikleri toplu halde bütün köylere birden hücum etmekte, hattâ milletlerarası anlaşmalarla yasaklanmış olan zehirli maddelerin kullanılması bile öngörülmektedir. Köylerde yangınlar çıkıp da ahali evlerini terketmek zorunda bırakılınca, ordu birlikleri içeri dalmakta, yağma ve talan başlamaktadır. Köyler, birtek kişi kalmıyorsa boşaltıldıktan sonra

---

(1) Bu yazı Başkan Arif'in ölümünden önce yazılmıştır.

da, son evine kadar yakılıp yıkılmaktadır. Kerkük bölgesinde Tuzhurmatu, Çemçemal, Kifri, Aceler, Şuan ve Şeyh Bezini köyleri işte böyle ateşe verilerek yeryüzünden silinmiş, hattâ Aceler ve Şuan köylerinin yakılıp yıkılmasını Irak Savunma Bakanı bizzat seyretmiştir. Hem yalnız Kerkük değil, başka bölgeler de bu barbarlığa sahne olmuştur.

Proleter enternasyonalizmi prensiplerine sadık olan ve bölünmüş, ayrı düşmüş bütün Kürt milletinin kendi kaderine buyruk olması prensipini kabul eden Irak Komünist Partisi, Irak Kürtlerinin muhtariyet isteğini tamamen desteklemekte, bunu çağımızda her milletin en ilkel ve kanuni hakkı saymaktadır. Ve Irak komünistleri, ülkede şimdiki gerici rejim devrilmedikçe, Kürt meselesine demokratik bir çözüm bulunamayacağı kanısındadırlar.

Irak Kürdistanı'nın muhtariyeti demek, kendi sorunlarını çözecek seçimli bir yasama organı ve bunun da halka hesap verecek bir yürütme organı seçmesi şartıyla, buranın birleşik bir idari bölge olarak tanınması demektir.

Milli muhtariyet yalnız Kürt halkının menfaatlerine uygundur, fakat aynı zamanda bütün Irak halkının menfaatinedir. Irak Komünist Partisinin 1962 Martında toplanan Merkez Komitesi Plenumunda okunan raporda şöyle denmektedir: «Kendi milli haklarını kullanmasını ve kendi işlerini yürütmesini sağlayacak reel imkânlar garanti edilmedikçe, Kürt halkı için demokrasi, anlamını yitirecek ve boş lâf olarak kalacaktır. Kürt halkının milli haklarını kullanması da ancak doğrudan doğruya muhtariyetle mümkündür.»

Irak Kürdistanı'na milli muhtariyet ülküsü, emperyalizme ve gerici egemen çevrelere karşı, demokrasi, milli bağımsızlık ve sosyal ilerilik uğrunda mücadelede Araplarla Kürtlerin savaşı birlik ve kardeşliğini takviye etmektedir. Irakta Araplar ile Kürtler arasında zora dayanan bir birlik sadece milli itimatsızlığın artmasına yardım eder. Zoraki birlik de, emperyalizmin ve gericiğin bu iki halkın savaşındaki beraberliğe kama sokmaya yöneltilmiş entrikalarını kolaylaştırır. Bundan ötürü, Arap dünyasının bütün ilerici politikacılarının Kürt halkının dâvasını aktif olarak desteklemeleri büyük bir önem taşımaktadır.

Irakta halk yığınları çok iyi biliyorlar ki, Kürt Devrimi birtakım «sınır ötesi entrikacılar» tarafından uydurulmuş birşey değildir. Bu devrim, milli ezgiyi alabildiğine arttıran ve Kürt milletinin varlığını da hiçe sayan politikanın doğal bir sonucudur. Irak yöneticileri «Kürdistan» kelimesini ağızlarına almaktan bile korkuyor, bunun yerine «kuzey aşiretleri» deyimini kullanıyorlar. Ama Irak halkı Kürt isyancılarının haklı ve kutsal bir dâva için savaştıklarını anlıyor ve Arap milletleri bu devrimi en içten duygularla destekliyorlar.

Kürt Devriminin amaçları Kürt halkına muhtariyet ülküsü ile sınırlanamaz. Bu devrim, muhtariyetten başka, Irakta gerçekten demokratik bir rejim için mücadeleyi öngörmektedir. Zira Kürtlerin temel hak ve istekleri

ancak böyle bir rejimle gerçekleştirilebilir. Irakta Kürt problemi, siyasi demokrasiyi gerçekleştirmeyi kapsıyan genel problemin organik bir parçasıdır.

Irak Komünist Partisi Merkez Komitesinin yukarıda sözü geçen raporundan şu satırları da okuyalım: «Irak Kürdistanına muhtariyet problemi, Irak devlet rejiminin karakterinden ayrı olarak çözümlenemez. Ancak Irak Cumhuriyetinin kendisi demokratik, parlâmenter bir cumhuriyet olduğu takdirde, Kürdistan da muhtariyete kavuşabilir. Bu iki problem (Kürt meselesi ile demokrasi meselesi) öylesine örülmüştür ki, biri çözülmeden ötekini çözmek zordur.»

İşte bunun içindir ki, Kürt kurtuluş hareketi, Iraktaki tüm demokratik hareketin çok önemli ve etkin bir parçası, Irak proletaryasının ve onun komünist partisinin sağlam ve güçlü bir müttefikidir. Aynı zamanda bütün Orta-Doğudaki milli kurtuluş hareketinin önemli bir parçasını teşkil eden Kürt kurtuluş hareketi, Arap milli hareketinin de gerçek bir müttefiki olup, bu bölgede hürriyet, ilerilik, demokrasi ve barış için yürütülen müşterek mücadelenin bir halkasıdır.

Emperyalistlerin çevirdikleri entrikalara gelince, bunlar ancak Irak yöneticilerinin gerici-şoven politikası üzerinde etki yapabilmektedir. Askeri yöneticiler grubu ve hükümetin başı Al-Bazzaz petrol şirketleri önünde habire kuşağa kadar eğilmektedirler. Ve Kürt hareketini elbirliği ile ezmek için Sento memleketleriyle gittikçe daha sıkı sıkı olmak çabasıdadırlar. Bu cümleden olarak, Türkiye, Suudi Arabistan ve Ürdün'de yönetimi ellerinde tutan gerici kuvvetlerle sıkı bir işbirliği yapmaktadırlar. Maksatları, «İslâm Paktı» şalına bürünerek Sento'nun yeni bir varyantını yaratmak ve bunu Yakın ve Orta-Doğuda kurtuluş hareketine, ilerici hareketlere karşı yöneltmektir.

Al-Bazzaz'ın başbakanlığa getirilmesinde İngiltere hükümetinin ve petrol şirketlerinin kesin bir rol oynadıkları herkesçe bilinmektedir. Al-Bazzaz, Irakta Kürt hareketinin kaba kuvvetle ezilmesini İngiltere ve Amerikanın desteklemeleri şartına karşılık, onlarla Irak petrolü üstüne yeni bir hıyanet anlaşması imzalamayı vaadederek işbaşına gelebilmiştir.

Kürtlerin «milli hakları» ile ilgili olarak «Anayasada değişiklik» yapılabileceği hakkındaki ikiyüzlü demeçleriyle Al-Bazzaz'ın gerçekte ne amaç güttüğü de çok geçmeden anlaşıldı. Onun ongördüğü şey, Irakın uc vilâyetlerinin yönetimi ile ilgili yeni bir kanundu. Ve bu yeni kanunu Kürt meselesinin en iyi çözüm şekli olarak ileri sürüyordu. Bu ise, aslında, Al-Bazzaz tarafından Kürt halkının varlığının da, Irakta ayrı ayrı Kürt bölgeleri (Irak Kürdistanı) bulunduğu da inkârı demektir. Al-Bazzaz, Kürdistan da, bütün öteki vilâyetler gibi, basit bir taşra kesimi gözûle bakıyor, Kürtlerin milli özelliklerini hiçe sayıyordu. Ona göre, Kürt hareketi, emperyalist plânlarının gerçekleştirilmesi için (kendisi zaten buna memur edilmiştir) gerekli «tutarlı durum»a zarar veren bir etken idi.

İşte bundan ötürü, şimdiki Irak hükümeti ile Kürt halkı arasında karşılıklı anlaşma ortamı birtürlü bulunamadı ve bulunamazdı. Al-Bazzaz'ın demagojik demeçleri ve kuru vaatleri Kürt halkını aldatamaz. Kürt halkı 1922 yılından beri Irak yöneticilerinden hep böyle aldatıcı vaatler dinlemiştir. Ve bu halk geçmişin tecrübelerini asla küçümsemeyecek, bunca kıymetli kurbanlar verdikten ve ıstıraplar çektikten sonra, sadaka kabilinden bazı haklarla avutulmaya hiçbir zaman razı olmayacaktır.

Irakta bugünkü rejimin ezgisi yalnız Kürtlere değildir. Bu rejim bütün Irak halkını eziyor. Öyle bir gerici askeri rejim ki, halkın temel hak ve özgürlüklerini çiğniyor, bütün halkçı akımlara mensup yurtseverleri ve demokratları kovuşturuyor, bunlardan enaz beş bin kişiyi zindanlarda ve toplama kamplarında inletiyor, hristiyanlara ve şii'lere karşı bir ayırım politikası uyguluyor. Ama öte yandan, derebeylere ve büyük sermayecilere alabildiğine hürriyet tanıyor ve petrol şirketlerinin her isteğine boyun eğiyor. Bu rejim, Irak Komünist Partisinin 1966 Şubatında yayınladığı bildiride belirttiği gibi, «emperyalistlerin çıkarlarına hizmet eden, milli çıkarları satan somut ihanet örneği âdi bir uşak»tır. Böyle bir rejim Kürt halkının milli haklarına da saygılı olamaz ve olmak da istemiyor.

Şüphe yok ki, çetin şartlara rağmen, Arabı ve Kürdü ile Irak halkı bu devrimci savaşta, emperyalizme ve gericiliğe karşı direnen güçlerin birliği sayesinde, kitsal amaçlarına ulaşacaktır.

Ülkemizin tarihinde çok nazik bir dönem teşkil eden bu durumda, Irak demokratları ve yurtseverleri, dünya ilerici kamuoyuna yine başvurarak, genellikle Irak halkının, özellikle de Kürt halkının dâvasını desteklemeye çağırmaktadırlar. Biz, burada, Irak Komünist Partisi Birinci Sekreteri fedai yoldaşımız Salam Adil'in bütün kardeş komünist ve işçi partilerine gönderdiği 26 Mayıs 1962 tarihli mektubundaki şu sözlerini bir kere daha tekrarlıyoruz:

«Bizim Irak halkımız ve özellikle Irakta ve komşu memleketlerdeki Kürt halkı, en iyi evlâtlarından yüzlercesinin hayatına mal olan kanlı mücadelede şimdi bütün dünyanın desteğini aramaktadırlar. Halkımız için çok çetin olan bu şartlar içinde, kardeş komünist partilerinin, her zamanki gibi, halkların demokratik haklarını savunan kuvvetlerin ön saflarında olacaklarından şüphe etmiyoruz.»

Aziz Al-Hac

Endonezya gericilerinin azıtmasına son verilmelidir

Birkaç aydan beri Endonezya'da korkunç bir kanunsuzluk ve barbarca bir terör hüküm sürüyor. Ülkenin yönetimini ele geçiren gerici kuvvetler, yüzbinden fazla yurtseveri tutukladılar ve en insanlıkdışı işkence metodlarıyla kırıp geçirdiler. Bu terör kurbanları arasında çokluk komünistler vardır. Çeşitli işçi, köylü, gençlik, kadın yığınsal örgütlerinin yöneticileri ve aktivistleri olan diğer gerçek yurtseverler vardır. Barış taraftarları hareketinin, Asya ve Afrika halkları ile dayanışma komitesinin, sosyalist ülkelerle dostluk ve işbirli derneğinin mensupları olan bilim-kültür adamları ve gazeteciler vardır.

Gericiliğin giriştiği hücum gerçekte Endonezya Devriminin caneline yöneltilmiştir. Gericici kuvvetlerin, her şeyden evvel, Endonezya Devriminin ana dayanağı olan Endonezya Komünist Partisine çullanmaları rasgele değildir. Gericiler, her türlü kanunsuzluğu göze alarak, komünistleri hükümet dairelerinden, Parlâmentodan, Millet Meclisinden, diğer yönetim organlarından koğmaya giriştiler.

Endonezyada anti-komünist histeri görülmemiş ölçüler aldı. Komünist Partisinin merkez binası, yöneticilerinin ve sıra üyelerinin evleri basıldı, yakılıp yıkıldı. Sokaklarda ve meydanlarda Marksist kitaplar ve diğer ilerici eserler ateşe verildi. Komünistlerle ilişkisi olduğundan şüphelenilen herkesin yakasına yapışarak, gaddarca işkencelere girildi. Gericiliğin tertiplediği yargılamalar birbirini kovaladı. Çoğu kanunsuz olarak kurulan olağanüstü askeri mahkemelerde geçen bu yargılamalarda keyfi olarak ölüm cezaları okundu ve en ilkel hukuk kuralları da çiğnendi. Gericiliğin bu mahkemeleri kurması ve Endonezya Komünist Partisi Politbüro ve Sekreterlik Kurulunun üyesi Nyono yoldaşa yapılanlar keyfi zorbalığın korkunç örnekleridir.

12 Mart 1966-da, yani şantaj ve askeri kuvvete başvurularak memleket yönetiminin ele geçirilmesinin ertesi günü, (gerçekte bu bir askeri darbe idi ve çok önceden, daha 1965 Eylülünde, komünistlere dış bilemekle tanınmış general Nasution'un elebaşılık ettiği bir grup general tarafından plânlaştırılmıştı) resmi bir demeç veren Başkomutan Tümgeneral Suharto, Endonezya Komünist Partisi ve bu parti ile «aynı esas fikirleri» paylaşmakla, onun «koltuğu ve yönetimi altında» bulunmakla itham ettikleri bütün devrimci yığın örgütlerini yasaklayıp darmadağın edeceğini açıkladı.

Gericiliğin canavarlıkları, bütün komünistlerin yüreklerinde, dünyanın bütün ilerici ve namuslu insanların yüreklerinde alabildiğine hoşnutsuzluk ve affetmez bir öfke uyandırdı. Yönetimi ele geçiren gericilerin, Ame-

rikan İstihbarat Teşkilâtı ile elele vererek Endonezya Komünist Partisine ve ülkenin diğer ilerici güçlerine karşı giriştikleri iğrenç hücum, Endonezya halkının ulusal çıkarları ile çelişmektedir. Bu, Endonezya halkının, şimdiki dönemde sivri ucu emperyalizme ve feodalizm artıklarına yöneltilen devrimine karşı açık bir saldırıdır. Endonezya halkının birliğini parçalamaya denemesidir. Milli-demokratik devrim davasına karşı ciddi bir tehdittir.

General Nasution ve onun gerici grubu ikiyüzlüdürler. Bunlar «sol» geçinirler ve ağızlarını açtılar mı, anti-emperyalistliği, anti-feodallığı de kimseye bırakmazlar. Fakat komünistlerin ve öteki ilerici yurtseverlerin canavarca kovuşturulması ve öldürülmesi, geçenlerde anti-emperyalist ve demokratik görüşlü birçok kişinin tutuklanması, gericilerin plânlarının içyüzünü daha büyük bir açıklıkla ortaya koydu. Artık sağduyu sahibi her Endonezyalı görüyor ve anlıyor ki, bu plânların amacı, yeni-sömürgeciliğe, emperyalizme ve her şeyden önce Amerikan emperyalizmine memleket kapılarını açmaktır.

Amerikan emperyalizmi tarafından düşünülen ve Endonezya gericiliği tarafından uygulanan bu askeri-siyasi komplo, milli kurtuluş hareketine karşı, milletlerarası işçi sınıfına karşı, demokrasiye ve sosyalizme karşı toptan girilen emperyalist hücumunun bir parçasıdır. Endonezya gericilerinin, Komünist Partisine çullanması, aynı zamanda, Amerikan emperyalizminin Viyetnamdaki saldırganlığını genişletme ve şiddetlendirme yönündeki eskalasyon plânlarından da ayrı birşey değildir. Zira, Komünist Partisi, Endonezyada bütün halkın Amerikan emperyalizmine karşı direnmesi ve Viyetnam halkını desteklemesi için savaşarak, ülkenin bütün ilerici güçlerinin daima ön saflarında yer almıştır.

Dünya ilerici kamuoyu, Endonezya Komünist Partisine ve ülkenin öteki yurtsever güçlerine dayanışma göstermekte, memleketi kasıp kavuran terörü, hiçbir gerekçeyle mazur gösterilemeyecek bir işlemlerle Komünist Partisinin kanunsuz olarak kaptılmasını şiddetle protesto etmekte, komünistlerin ve diğer demokratların kovuşturulmasına ve canavarca öldürülmesine son verilmesini, zindanlara atılan ve toplama kamplarına gönderilenlerin derhal serbest bırakılmasını istemektedir. Bunun yanısıra, dünyanın bütün iyiniyetli insanları, Amerikan emperyalizminin, Endonezyayı anti-emperyalist savaş yolundan saptırmak maksadıyla gerici generallerin komplosunu esinliyen kaba müdahalesini de şiddetle yermektedirler.

Sağcı generaller, Endonezya Komünist Partisine karşı açtıkları kavuşturma kampanyasını, 30 Eylül hareketine karşı bir misilleme, yani gerici generaller grubunun yaptığı askeri darbeyi geriletmek ve Endonezya Devriminin kazançlarını korumak amacıyla bir grup subayın giriştiği hareketi bastırmak gibi bir bahane ardına gizlemek çabasına düşmüşlerdir.

45 yıllık şerefli bir savaş geçmişi olan Endonezya Komünist Partisi gericiğin azgın hücumlarına ilk defa hedef olmuyor. Gerek Hollânda sömürge egemenliği yıllarında, gerek Japon faşist işgali zamanında, gerekse milli bağımsızlığın elde edilmesinden hemen sonra kurulan gerici

rejim döneminde bu parti korkunç ve gaddar bir teröre tabi tutulmuştur. Ve bu ağır imtihanlardan, her defasında daha kuvvetli, daha çelikleşmiş olarak çıkmıştır.

Endonezyada emperyalistler ve yerli gericiлик tarafından körüklenen anti-komünist terör ne ölçüler alırsa alsın, tarihin tekerleğini geri döndürmek mümkün olmayacaktır. Endonezya gericiliğinin Amerikan emperyalizminden çeşitli şekiller altında aldığı büyük ölçüde yardıma dayanan bütün çabalarına rağmen, komünizm, bilimsel sosyalizm fikirleri Endonezya toprağından da sökülüp atılamıyacaktır. Tarihin objektif kanunu budur. İşte bu kanuniyet ve gerek milli, gerekse milletlerarası ölçüde edinilen tecrübedir ki, Endonezya Komünist Partisinin de bütün bu fırtınaları atlatacağı gerçeğini yarın güveniyle belirlemektedir. Bu parti de, memleketin bütün diğer ilerici kuvvetleriyle birlikte ve dünya işçi sınıfının desteğine dayanarak, emperyalist ve gerici komplonun yolunu kesecek, emperyalizme ve Endonezyadaki feodalizm artıklarına karşı savaşta mutlaka üstün gelecektir. Dün olduğu gibi, gelecekte de, Endonezya Devrimini savunanların ön saflarında yürümeğe devam edecek, bütün dünyada halkların milli bağımsızlık, demokrasi, sosyal ilerleme ve barış uğrındaki savaşında kendisine düşen ödevi yerine getirecektir.

C. Veyland

Güneşle beraber...

Jean-Louis Siquet

Jacques Stéphen Alexis – Haiti Halk Birliği Partisi Merkez Komitesi sekreteri – artık aramızda değil. Ölüm haberini, pek çok şey gösterdiği gibi, «Ralliement» gazetesi de doğruladı. Bu gazete, Haiti'nin Milli Kurtuluş Birleşik Demokratik Cephesi'nin dış ülkeler örgütü tarafından İsviçre'de yayınlanmaktadır.

22 Nisan 1922-de doğan Jacques Stéphen Alexis 1804 yılında Hati Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilân eden Jean Jacques Dessalines soyundandır. Ve 1961 yılı Nisan ayında Alexis, arkadaşları Max Monroe, Dupuis-Nouillé, Charles Adrien Georges ve Guy Beliard ile birlikte, devrim hareketinin verdiği bir ödevi yerine getirmek için Haiti'ye gelir.

Haiti dağlık bir ülke. Halkının % 80-i tarımla uğraşır. Halkın büyük çoğunluğu zencilerdir, şehirlerle de melezlerdir. Beyazlar gayri menkuller üzerinde mülkiyet hakkını ancak Birinci Dünya Savaşından sonra almışlardır, ama en zenginleri onlardır. Yalnız, ülkenin başlıca zenginliklerini yabancılar ellerine geçirmişlerdir. Bugün Haiti'de bütün sermayenin üçte ikisi Amerika Birleşik Devletleri'nindir. Geri kalan üçte biri de, öteki ülkelerin emperyalistleri ile yerli burjuvazi aralarında paylaşmaktadır.

Emperyalistlerin Haiti'ye sokulması sadece sermaye yatırımı siyasetiyle sınırlanmış değildir. 1804 yılında köle-isyanı ile bağımsız bir devlet olan Haiti 19. yüzyılda egemenliğini kazandı, ama bunun yalnız adı egemenlikti. 1915 yılında Amerikan deniz piyadelerinin yaptığı çıkarma ile ülke ABD'nin bir eyaleti oldu. Haiti'de askeri işgale 1934 yılında son verilmekle beraber, mali ve iktisadi bakımdan ülke ABD'nin kontrolü altında kaldı. Üstelik 1946 yılında ABD'ne bağımlılığı daha da arttı; yabancı tekellerin ödediği vergiler kaldırıldı, Karayib Denizi'nin bu adasına Amerikan tröstleri rahatça yerleşti. 1950 ile 1956 arasında general Magliore diktatörlüğü, ülkeyi tümden ABD'ne teslim etti. 1957 yılında cumhurbaşkanlığına «seçilen» François Duvalier bu bağımlılığı daha da sağlamlaştırdı. Duvalier, «Ton-Ton-Makout» haydutlarına dayanarak ülkede kanlı bir diktatörlük rejimi, bir terör ve cinayet iktidarı kurdu. Sendika hareketine, demokratik harekete ve komünist hareketine merhametsizce, barbarca baskı yapıyor. Ruhaniler bile kovuşturmaya uğramaktadır. Herhangi bir ihbar olsa, hemen komünistler ve yurtseverler tutsak edilmekte; 1957 seçim kampanyasına katıldıkları için bugün bile kovuşturmaya uğramaktadırlar. Basına kilit vurulmuştur ve yalnızca diktatör için methiyeler dizmesine izin vardır.

Ezgi tedbirlerine rağmen Haiti'de demokratlar ve yurtseverler elleri kol-

ları bağılı durmadılar. Küba'da halk kuvvetlerinin zaferi, Lâtin Amerika'nın geçirdiği bunalım, Dominik Cumhuriyeti'nde olayların gösterdiği gelişme ve bu olayların adanın doğusunda geçmesi, Haiti'nin politik durumunu büyük ölçüde etkilemektedir. Hükümetin aşırı gerici siyaseti, dayanmakta olduğu sosyal temeli hızla daraltmaktadır. Önceleri olaylara seyirci kalan, ya da hükümet propagandasının etkisine kapılan yurtseverler, Duvalier rejimi altında hayatın her alanında durumun ne kadar ağırlaştığını artık değerlendirmeye başlamışlardır. Onların yakınlarına, dostlarına ve düşünce arkadaşlarına yapılan korkunç ezgi ve tevkifler sonucunda, hoşnutsuzların safları ve kanlı diktatörü devirmek için savaşılanların safları günden güne kat kat artmaktadır.

Haiti yurtseverleri geçen yıl Milli Kurtuluş Birleşik Demokratik Cephesinin kuruluşunun ikinci yıldönümünü kutladılar. «Ralliemenet» şöyle yazıyor: «FDULN⁽¹⁾-nin kurulması, gerçek devrimci politik partilerin birliği yolunda, Haiti'nin solcu kuvvetlerinin organik kaynaşması için atılmış ilk adımdır.»

FDULN, ülkenin içinde ve dışında yürüttüğü siyasi çalışması ve programı sayesinde, Duvalier'in yarı-feodal ve yarı-sömürge rejimine karşı olan muhalefetin merkezi durumunda bulunmaktadır. FDULN, aralarına sızmak için Makout-ajanlarının gösterdiği çabalara ve bir kaç ihanet olayına rağmen, ülkenin sınırları içinde politik savaşını devam ettirmek ve genişletmekle sağlamlığını korumuştur.

Jacques Stéphén Alexis ile dört arkadaşı, kurtuluş uğrunda savaşmak için yurda gelmişlerdi. «Onları ayırabilecek her şeyi bir kenara bırakmışlardı... ve onları birleştiren şeyi ararlarken, ortak bir dâva buldular: Kanlı'Doc – diktatörlüğüne karşı, yasalar çiğnenerek insanların Makout haydutlarının eline teslim edilmesine karşı, ezgi ve soyguna karşı, Haiti'de politik özgürlüklerinin yeniden sağlanması için savaş...»

Alexis ile arkadaşlarını getiren gemi, Duvalier'in hücum birliğinin üssü olan Bombardopolis kalesinin yakınında demirledi. Fakat gemiyi bir amerikan kruvazörü görmüş ve Haiti hükümetine haberi ulaştırmıştı. Alexis ve arkadaşları karaya çıkar çıkmaz, Duvalier'in vahşi muhafızları Makout'ların baskınına uğradılar. Sonra da sesler kesildi. Diktatör Duvalier ülkeyi bir mezarlık sessizliğine, bir mezbaha sessizliğine boğdular.

Komünist Alexis Haiti'nin en ünlü yazarlarından biriydi. Büyük milli romancı, yurdunun umutlarını ve güzelliğini türkülerinde çağırın sanatçı, modern edebiyatın övündüğü yazar, haklarından yoksun edilenleri korumak için savaş alanlarına koşmuştu. Halkının kalbinde kazandığı sevgi çok çabuk yurdunun sınırlarını da aştı.

Bugün dünyada binlerce okuyucu O'nun eserlerinden, Haiti halkının sefaletini, acılarını ve asâletini öğrenmektedir. Jacques Stéphén Alexis Paris'te üç roman yayınlamıştır: «Compère Général Soleil», «Les Arbres

---

(1) Milli Kurtuluş Birlik Demokratik Cephe

musiciens» ve «L'Espace d'un cillement» ile «Romancero aux étoiles» adını taşıyan bir hikâye kitabı. Alexis ayrıca Fransız yayın evlerine üç müsvede vermiştir: «L'Eglantine» romanı ile «Le réalisme merveilleux des Haïtiens» ve «Chine miraculeuse» adını taşıyan iki not.

Alexis'in ölümünü görenlerin anlattığına göre, cellatlar O'nu öldürmeden önce, güneşin son ışıklarını görmesin diye gözlerini oymuşlar. O'nun «Compère Général Soleil» romanın kahramanı olan Port-au-Prince'li genç zenciye, Hilarion'a da böyle yapmışlardı.

Hilarion ölümün eşiğindeydi. «Birden gözlerinin önünde bir şey pırıldadı, pırıl pırıl kocaman gözüyle yıldız yıldız bir şemsiye gökte açılıverdi.

'Claire!' diye bağırdı. 'Güneş mi bu? İhtiyar Compère Soleil olacak, beni ziyarete geliyor! Beni hiç yalnız bırakmadı...'

Gözlerini o tarafa çevirdi ve ağaçların tepelerinde yırtılan ufku üzerinde başka bir şey göremedi. Sınırın ötesi kapkaranlıktı... Hilarion'un sesi kısıldı, boğazında takıldı kaldı.

'Güneş benden hiç eksik olmadı... Otobüs hammallığı yaparken, arabanın tepesinde geçirdiğim yolculuk boyunca gözlerimin içini yakarcasına aydınlattı. Dericilerde çalışırken, kokuya dayanmama yardım etti. Sonra kilisenin yanındaki marangozda kismetimi ararken, sonra demircinin körüğünün başındayken, sonra tenekeci çırağı iken, bütün hayatım boyunca 0 hep benim yanımdaydı... Bize ne yapacağımızı Haiti'nin güneşi gösteriyor; büyük gerçek bu.'

Jacques Stéphen Alexis öldü. Ama yenilmedi. «Les Arbres musiciens» adlı romanının son satırları bu zaferin şarkılarıdır: «Arada sırada, türküler çağırın ağaçlardan biri devriliyor, ama ormanın türküleri gücünden birşey kaybetmeden devam ediyor. Hayat başlıyor.»

İran yurtseverlerini işkenceden kurtaralım

İran Halk Partisi (Tudeh) üyelerinden ve çoğu işçi olan 8 yurtseverin polis tarafından tutuklanması üzerinden birbuçuk yıl geçti. Bu tutuklulara ortaçağvari hücrelerde korkunç işkenceler yapıldı ve yapılmaktadır.

Bu sekiz İran yurtseverinin bütün «suçu» gizli çalışan İran Tudeh Partisinin üyesi olmalarıdır. Oysa İran Anayasası, bütün İran yurttaşlarına söz, yazı, toplantı ve partilerde çalışma hak ve özgürlükleri tanımaktadır. İran Parlâmentosu bir İnsan Hakları Deklârasyonu kabul etmiştir. Buna rağmen, İran halkının Anayasada yazılı bu hak ve özgürlükleri Şah'ın gerici rejimi tarafından çiğnenmektedir. Bugünkü İranda herhangi bir legal parti kurmak, demokratik eğilimli gazete ve dergiler çıkarmak fiilen yasaklanmıştır. Polis ve onun yedeği haline getirilen askeri birlikler, çoğu defa, yığınların rejime karşı yaptıkları gösterileri ve diğer çıkışları bastırmak için insafsızca ateş açmaktadır.

Bilindiği gibi, Tudeh Partisi üyelerine karşı kovuşturmalar ve terör, özellikle 1953 yılında Musaddık hükümetinin düşürülmesinden ve Amerikan-İngiliz emperyalistlerinin yardımıyla bir askeri-polis diktatorasının kurulmasından sonra amansız bir hal aldı. O zamandan beri İranda yurtseverlerin kurşuna dizilmesi günlük olaylar, olağan işler arasına girdi. Polis ve sürü sürü «Millî Emniyet» ajanları, Tudeh Partisi üyelerine ve bütün demokratlara en çirkin ve gaddar metodlarla işkence etmekten geri durmadılar. Halkın öfkesini kabartmamak ve hışmına uğramamak için de bu işkenceleri bazan gizli gizli yapmak yolunu tuttular ve basına her hangi bir haber sızdırmadılar. Daha doğrusu, böyle hallerde, gazetelerde, «mahkeme hükmü gereğince filânca kişilerin kurşuna dizildiği» gibi birkaç satırlık bildirilerle yetindiler.

Bundan bir süre önce Askeri Mahkeme 14 yurtseveri yargılamış, bunlardan ikisini ikişer defa ölüme mahkûm etmişti. Bereket ki, memleket ve dünya kamuoyunun baskısı altında Şah gerilemiş ve bu iki yurtseverin ölüm cezalarını değiştirmek zorunda kalmıştı. Askeri Mahkeme daha 1950 yılında da Tudeh Partisinin bir grup üyesini gıyaben yargılayıp ağır cezalara çarptırmıştı. Bu gruptan sekiz kişiye (parti yöneticilerinden) gıya-

ben ölüm cezası verilmişti. Ama bunlardan hiçbirisi cellâtların eline düşmedi. 1966 yılı başında ise, Askeri Mahkeme yine bu grupu giyaben yargıladı ve bir kere daha mahkûm etti. Ve bu defa, hiçbir hukuki gerekçe olmadığı halde, ölüm cezasına çarptırılanların sayısı onikiye çıktı.

Geçenlerde, aynı mahkeme tarafından, «İslâm Milletleri» Partisine mensup bir grup (55 kişi) daha yargılandı. Bunlar arasında çokluk anti-emperyalist bir tutumla gerici rejime karşı savaşıyan yüksek öğrenim gençleri vardı. Mahkeme bu gençlerden birini ölüm cezasına, ötekileri 3,5 yıldan 15 yıla kadar, birkaçını da ömre bedel ağır hapis cezalarına çarptırdı.

Böylece, yurtseverleri abluka altına alma, tutuklama ve Askeri Mahkemede yargılamada gemi aızıya alan İran gerici yönetimi, halkın bu baskı ve terör politikasından hoşnutsuzluğunun artmasını önlemeye, halk yığınlarının dikkatini ekonomik güçlüklerden başka yönere kaydırmaya ve mepryalistlerin kalıplamaya çalıştıkları «İslâm Paketi»na İranı da sürüklemeye yeltenişlerini gözden sakalamaya çabalamaktadır. İnsan onurunu ve en ilkel hakları çiğniyen İran gericiliği, şimdi Tudeh Partisinin sekiz üyesini, halkın ve milli çıkarların yılmaz savunucuları olan bu yurtseverleri haklamaya hazırlanmaktadır. Bu defa tertiplenen gizli yargılamada, Savcı, bir öğretim üyesi olan *Ali Havari* ile emekli subay *Parviz Hekmatcu'nun* ölüm cezasına çarptırılmalarını istemiştir. Bu isteğinde direnen Savcı, «gerekçe» olarak, sanıkların Tudeh Partisi üyesi olmalarını ve «devlet güvenliği için tehlike» teşkil ettiklerini ileri sürmüştür. Mahkemenin bu sanıklar hakkında karar verirken, 1931 yılında çıkarılmış olan anti-komünist kanun hükümlerine dayandığını bir an için kabul etsek bile, o hükümlere göre Tudeh Partisi üyeleri ancak 3 yıldan 10 yıla kadar ağır hapis cezasına çarptırılabilir. Ve İran kanunlarına göre, bu sanıklar Askeri Mahkeme tarafından değil, ancak sivil mahkeme tarafından ve açık olarak yargılanabilir. Ayrıca, sanıklara savunmaları için avukat tutma hakkı verilmesi gerekir. Oysa, Tudeh Partisinin sözkonusu üyeleri bu haklardan yoksun edilerek yargılanmaktadırlar.

Tek sözle, iki yurtseverimizin hayatları tehlikededir. Tudeh Partisi, İranın bütün yurtsever güçlerini ve bütün dünya ilerici kamuoyunu, bu yurtseverleri ve diğer demokratları savunmaya, Iranda özgürlüklerin ve insan haklarının çiğnenmesine karşı İran halkının demokratik hakları koruma savaşını desteklemeye çağırmaktadır. Ve İran Tudeh Partisi, bütün dünya ilerici güçlerinin İran halkı ile dayanışmasının, İran yurtseverlerine yapılan kanunsuz ve insanlıkdışı işlemi önlemeye ve onların hayatını kurtarmaya yardım edeceğine inanmaktadır.

A. Farhadî

**Sovyetler Birliği Komünist Partisinin XXIII. Kongresine
katılan TKP delegasyonu başkanı,
Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi Birinci
Sekreteri Yakub Demir yoldaşın selâmlama konuşması**

Değerli yoldaşlar!

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi ve bütün Türk komünistleri adına, Sovyetler Birliği Komünist Partisinin XXIII. Kongresini hararetle selâmlar, kongredeki çalışmalarınızda sizlere başarılar dileriz.

XXIII. Kongre, Sovyetler Birliğinin ekonomik ve teknik gücünün yüksek bir seviyeye ulaştığı, Sovyetler Birliği Komünist Partisinin ve Sovyet hükümetinin ısrarla izlediği barışçı dış politikanın milletlerarası alanda olumlu etkilerini açıkça gösterdiği bir zamanda açılıyor. Gerçekleşen yedi yıllık halk ekonomisi kalkınma plânının başarılı sonuçları, sadece Sovyetler Birliğinin ve sosyalist kampın ekonomik, politik kudretini, savunma gücünü artırmamış, milli kurtuluşları uğrunda savaşılan halkların ve yeryüzünün bütün ilerici ve barışçı kuvvetlerinin mücadele gücünü de artırmış, mücadele azmini kuvvetlendirmiştir. Yayınlanan beş yıllık kalkınma plânı direktifleri tasarısı geçen yedi yıllık başarıları özetliyerek yeni hedeflerin tablosunu çizmektedir.

Sovyetler Birliğinde sosyalizmin zaferini sağlıyan başarılar komünizm yolunda atılan adımların hedefe ulaşma imkânlarını da yaratmış bulunuyor. Yaratıcı Marksizmin-Leninizmin ana kaynağı ve büyük zaferlerin teşkilâtçısı olan Sovyetler Birliği Komünist Partisinin önderliği, komünizmin eşiğine ulaşan Sovyetler Birliği halkının yaratıcı gücü yeni ekonomik kalkınma plânının başarısını garantilemektedir.

Biz Türk komünistleri ve Türkiye'nin diğer yurtsever ve barışçı kuvvetleri, bütün ilerici insanlıkla birlikte, Sovyetler Birliğinin ekonomik, teknik ve kültürel alanlarda, komünizm yolunda attığı her adımı heyecanla, hayranlıkla izlemekteyiz.

Bu ilğimiz, sadece, şimdilik ancak hayalimizde beslediğimiz idealleri Sovyetler Birliğinde ve diğer sosyalist ülkelerde canlı bir realite olarak gördüğümüz için değildir, aynı zamanda, bu ülkelerdeki başarıların yakın amaçlarımız uğrındaki, halkımızın bugünkü dâvaları uğrındaki mücadele-mizde olumlu ve kesin etkilerini yakından gördüğümüz içindir.

Türk halkı memleketimizi bugünkü sefalet ve perişanlığa sürükliyen emperyalizmin ve onun soyguncu ortağı yerli gericiilerin politik ve ekonomik tahakkümüne karşı, milli bağımsızlığı uğrunda, demokrasi ve barış uğrunda savaşıyor. Türkiye'nin saldırgan emperyalist devletlerle politik ve askeri işbirliği halkımıza taşıyamıyacağı ağırlıkta yükler yüklemiştir. Her yıl biraz daha artan askeri masraflarla birlikte emekçi halka yüklenen vergiler de ağırlaşıyor. Memleketimizde hüküm süren müzmin ekonomik ve sosyal buhranların gerçek etkenleri elle tutulur bir hal aldı. Bu etkenlere ve milli ekonominin gelişme yollarını tıkayan diğer engellere karşı aktif mücadele halkın geniş tabakalarını sarmış bulunuyor. Memleketimizin sosyal ve politik hayatında önemi bir rol oynamaya başlayan işçi sınıfı bu mücadelenin ön safında yer almıştır. Türk işçisi, uzun ve çetin mücadelelerle elde ettiği bazı kanuni haklardan faydalanarak, son yıllarda hızla teşkilâtlanmaya başladı; ekonomik ve politik haklarını elde etmek için açık ve aktif mücadeleye girişti; sınıf şuurunun bir olgunluk çağına girdiğini, hesaba katılması gereken bir kuvvet olduğunu ispat etti. Bugünkü Türkiye'nin sosyal ve politik hayatında en karakteristik gelişme budur.

Memleketimiz için önemli olan ikinci bir karakteristik gelişme, burjuvazinin çeşitli tabakaları arasındaki menfaat ayrılıklarının derinleşmesi, Türkiye'yi yabancı tekellerle ortaklaşa soyan büyük burjuvazi ve büyük toprak sahipleri bloku ile yabancı sermayeden zarar gören milli burjuvazi arasındaki çelişmenin açık ve sert bir politik mücadele şeklini almasıdır. Evvelce, gerek emekçi sınıflara karşı politikalarında, gerek dış politika meselelerinde tutumları birbirinden farksız olan burjuva partileri arasında bugün önemi küçümsemeyecek politik görüş ayrılıkları belir-miştir. Aralarında sertleşen mücadele milli burjuvazinin sol kanadını demokratik kuvvetlere yaklaştırdı, kuruluş amaçlara ayrı ayrı olan ve tek başlarına hareket eden siyasi ve sosyal toplulukların müşterek düşmana karşı tek bir mücadele cephesinde birleşmesine elverişli bir zemin meydana getirdi. Bu gelişme, emperyalizme ve gericiliğe karşı olan bütün ilerici ve barışsever kuvvetlerin milli demokratik bir cephede birleşmesi şansını artırdı.

Sovyetler Birliğinin ve bütün sosyalist cephenin ekonomik gücünün, milletlerarası politik nüfuzunun artması, ayrı ayrı düzenlerdeki devletlerin barış içinde yanyana yaşaması prensipine dayanan dış politikası, Amerikan emperyalizminin saldırgan yüzünü, özellikle Viyetnamda açığa vurması, Amerikan ve Nato askeri üslerinin Türkiye'nin güvenliğini, hattâ halkımızın

varlığını tehdit ettiği gerçeğinin gizlenmez bir hal alması, Birleşik Amerika idareci çevrelerinin Türkiye'nin iç işlerine pervasızca müdahaleleri, yerli gericileri açıkça desteklemeleri memleketimizde anti-emperyalist savaş hızlandırmış, ilerici, yurtsever güçlerin inisiyatiflerini artırmıştır.

Gericici kuvvetler emperyalizmin sarsılan nüfuzunu kuvvetlendirmek, yabancı sermayenin istediği tam güvenliği sağlamak için her yola başvur-maktadırlar. Anti komünizm isterisini kızdırmakla, işçi hareketine karşı yeni baskı tedbirleri almakla işe başladılar. Demokratik kuvvetlere karşı genel bir taarruz için bu ilk hazırlıktır. Hedef işçi sınıfının kazanılmış haklarını yoketmek, ilerici, barışsever kuvvetleri ezmektir. Fakat, memleketin bugünkü şartları emperyalist tekellerin istedikleri kesin sonucun sağlan-masına pek elverişli görünmüyor. Yürdümüzün bağımsızlığına kasteden, barışı tehdit eden kuvvetlerin tahakkümü devam ettikçe, Türkiye'yi ekono-mik ve politik çıkmaza sürükleyen etkenler ortadan kaldırılmadıkça, halkı-mızın muhtaç olduğu köklü sosyal reformlar gerçekleştirilmedikçe, milli ekonominin gelişme yollarını tıkayan asıl engeller ortada durdukça Tür-kiyedeki yurtsever güçlerini mücadele azmini kırmak kolay olmayacaktır.

Türkiyenin bugünkü şartları 1950 yılları şartlarından çok ayrılır. Şimdiki iktidar çevrelerinin, dış politikada Menderes devrinde olduğundan daha farklı bir yol tutmaları, Sovyetler Birliğiyle, diğer sosyalist ülkelerle münasebetlerinde daha realist davranmaları mümkündür ve zaruridir. Biz Türk komünistleri, Türkiyenin bugünkü idarecilerinin, bu yolda atacakları her adımı olumlu karşılayacağız ve destekliyeveğiz. Bunun memleketimizi, halkımızın menfaatine, barışın kuvvetlenmesine yardım edeceğine inanıyoruz.

Milletlerarası durum gergindir. Sosyalizm ve barış kuvvetleriyle emperyalizm arasında mücadele sertleşmiştir. Birleşik Amerika Dünyanın çeşitli bölgelerinde harp kundakları yerleştirmiş, harp ocakları tutuştur-muştur. Viyetnam halkı istilâci Amerikan ordularına karşı dişiyle, tırnağıyla savaşıyor. Bu kahpece sadrıya karşı bütün ilerici insanlığın yükselen pro-TESTO seslerine memleketimizin barışsever, namuslu insanların da pro-TESTO sesleri katıldı.

Milletlerarası komünist hareketinin birliği, dünyanın barışçı, anti emperyalist kuvvetlerinin dayanışması bugün önemini bir kat daha artırmıştır. Barış ve komünizm düşmanlarının komünist hareketindeki ayrılıktan faydalanmaya çalıştıklarını, onu körüklediklerini amerikan saldırganlarının Viyetnama karşı pervasızca giriştikleri savaş ispat ediyor.

Sovyetler Birliği Komünist Partisinin, komünist hareketinin birliği uğrunda mücadeledeki müstesna rolünü şükranla anmak isteriz. Komünist ve işçi partileri temsilelerinin 1957 ve 1960 Moskova kararlarının ruhuna daima bağlı kalan büyük Lenin'in partisi komünist hareketinde bilgin ve dayanışmanın en kudretli ve sebatlı savunucusudur. Hareketimize

ciddi surette engel olan bugünkü anlaşmazlığın er veya geç giderileceğine inanıyoruz.

Sovyetler Birliği komünist Partisinin XX. ve XXII. kongreleri Milletlerarası Komünist hareketine Marksizmin-Leninizmin yaratıcı ışığını tutmuştur. XXIII. Kongre bu ışığın kaynağını zenginleştirmektedir.

Yaşasın Sovyetler Birliği Komünist Partisi!

Yaşasın halklar arasında dostluk ve barış!

Yaşasın komünist hareketinin birliği!

Yaşasın komünizm!

İÇİNDEKİLER

<i>Viktor Perlo</i>	
Amerikan ekonomisinde temel çelişme	249
<i>Asen Çarakçiyef</i>	
Bugünkü enternasyonalizmin yaratıcı gücü	267

AKTÜEL PROBLEMLER

(Lâtin Amerika devriminin itici güçleri)

<i>R. İskaro</i>	
Lâtin Amerikanın kurtuluş savaşında işçi sınıfı	275
<i>J. M. Fortuni, A. Delgatto, M. Salibi</i>	
Havana üç kıta konferansı	285
<i>Georges Cogniot</i>	
Romain Rolland – savaşta her zaman bizimle beraber	292
<i>Yuri Jukoş, Viktor Maevski</i>	
Taşkent görüşmelerinden sonra	303
<i>Aziz Al-hac</i>	
Kürt meselesi demokratik bir çözüm bekliyor	309
<i>C. Veyland</i>	
Endonezya gericilerinin azıtmasına son verilmelidir	313

KOMÜNİST KAHRAMANLAR

<i>Jean Louis Siquert</i>	
Güneşle beraber	316

BASKIYA VE DEMOKRATLARIN KOVUŞTURULMASINA KARŞI

<i>A. Farhadi</i>	
İran yurtseverlerini işkenceden kurtaralım	319

ÖZEL SAYFALARIMIZ

Sovyetler Birliği Komünist Partisinin XXIII. Kongresine katılan TKP delegasyonu başkanı, TKP MK Birinci Sekreteri Yakub Demir yoldaşın selâmlama konuşması	321

İngilizcesi:

Central Books Ltd., 37 Grays Inn Road, London, W. C. 1.

İtalyancası:

Libreria Rinascita, Via delle Botteghe, Oscure 2. Roma

Almancası:

«GLOBUS»-Vertrieb ausländischer Zeitschriften, Wien XX,
Höchstädtplatz 3

Yunancası (Kıbrıs'ta):

Laikon Praktorion, Tricoupi Street, 53 r., Nicosia

Rusçası:

Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6, Thákurova 3

Fransızcası:

Societe d'Edition et d'Enformation 9, Boulevard des Italiens Paris (2e)

İspanyolcası:

Ediciones Pueblos Unidos Casilla Correo 589, Montevideo

Japoncası:

Nauka Ltd., 2, Kanad-Zinbocho 2-chome, Chiyoda-ku, Tokyo

İsveç dilinde:

Arbetarkultur, Söderarmsvagen 36, Johanneshov 6, Stockholm

Bulgarcası:

Raznoiznos, I, Rue Tzar Assen, Sofia

Türkçesi:

«YENİ ÇAĞ» – Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6,
Thákurova 3

Fiyatı 1 lira